

ההגות תורה

גליון תרס"א ראש השנה ושבט שובה תשפ"ה
מסכת חולין פג: - פד:

יו"ל ע"י חברת הוגי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מכונבוקא בעלזא
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

ברך עלינו את השנה הזאת

בצאת השנה נחילה לקל ונחלה פניו.
ובזמירות ותודה נבואה שעריו.
נביעה רנות בעד מפעליו.
על כל חסדיו ותגמוליו.

ובפרוס השנה הבא עלינו, אל שמים נישא כפינו,
משוכן בערבות, יושפע שפע ברכות,
כהנה וכהנה, בראש וראשונה,
אל עבר פני המנורה, מאיר נתיבותינו באורה,
בדרכי היראה והתורה, ובדרך המסורה,

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

העומד על גבינו, יום וליל להדריכנו, בכל ענייני חברתינו.

אשר בקהל עם אשירה, למגידי השיעורים בתדירא,
לשומעים דבריהם נזמרה, ול'הוגי תורה' בשפה ברורה.

ואל אלו ההוגים בחברותות, מתחילי ומסיימי המסכתות,
בארה"ק ובשאר הארצות,

אבינו מלכנו, מאזין לתפילותנו, ישפיע בעדינו, ובעד קהל עדתנו,
לחיים טובים יזכרנו ויחתמנו, וישמע קול שוועתינו.
ויהא השנה הבאה לקראתינו,
שנת פירותינו תברך בבני ברוכי ההולכים בדרך התורה והמצווה.
שנת חיים ארוכים בבריאות איתנה.
תהא שנת פרנסת הגוף והנפש באין מחסור כל.
שנת גאולתינו ופדות נפשנו.

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרו אדמו"ר שליט"א

'דבר החברה'

היטיבו נגן בתרועה

פעם אחת בשנה, ביום המלכתו של המלך, מתאספים היו כל המשוררים והמנגנים כשכלי השירה בידם ובפיהם, והיו משוררים לפני המלך את שירת המלכות. היה זה שיר ישן נושן וותיק, שזקני המלכות ידעו לומר כי ניגון מופלא זה כבר שוררו עוד אצל אבי אביו של המלך ביושבו על כסא מלכותו, וגם אז סיפרו להם כי הניגון עתיק יומין מימים ימימה.

הניגון מוכר היה בפי כל, זקנים עם נערים ילדים ובחורים ידעו לנגנו בעל פה מתוך שנתם, עם כל העליות והמורדות שבו, ולפי הקצב הידוע והנוסח המפורסם.

ואולם, על אף זאת, ידעו כל בעלי השירה כי אל להם לעלות על בדל מחשבתם שאין צורך להתכונן כדבעי לקראת בלית ברירה כחוק קבוע. אלא יש להם הטקס הנעשים בלית ברירה כחוק קבוע. אלא יש להם לשוררו מתוך התחדשות וחיות, ובאור פנים משוררים את כל ישותם וכל עצמותם תאמרה, וכאילו משוררים הם כעת שיר שהולחן זה עתה מחדש, ועולה על פיהם לראשונה בחייהם, ורק כך יזכו לרצות את פני המלך ולעשות נחת רוח לפניו.

כך הוא לשון התולדות (פר' צו): ובדרך זה שמעתי בשם מורי פירוש הפסוק 'תקעו בחודש שופר' וגו'. והקשה, דהוי ליה למימר 'תקעו שופר בחודש', והעולה מדבריו, כי יראה שיהיה 'בחודש', רצה לומר לחדש, שלא יהיה כמו חק קבוע.

ובזה ביאר כ"ק מרן שליט"א (אמרי קודש ר"ה תש"פ) לשון המדרש עה"פ 'אשרי העם יודעי תרועה' שיודעים לפתות את בוראם בתרועה: שהרי בני ישראל באים שוב בכל שנה ושנה לתקוע בשופר, וצריכים שיהיה באופן של התחדשות ולא כ'מלומדה', על זה אומר 'ה' באור פניך יהלכון', שבאים בכל שנה באופן של 'יהלכון', באופן של התחדשות, כאילו היה זה עתה פעם ראשון שתוקעים בשופר, וזהו 'שיודעים לפתות את בוראם בתרועה', על ידי 'תקעו בחודש', היינו שהולכים באופן של התחדשות תמיד שיתקבלו התקיעות לרצון. ע"כ.

הבנה נפלאה לתקבל לפי זה בפסוק הנאמר בתהלים (א ג) 'שירו לו שיר חדש הטיבו נגן בתרועה', שבני ישראל משוררים לה' בכל ראש השנה 'שיר חדש', ומהו אותו שיר חדש, 'הטיבו נגן בתרועה' שמטיבים הם לנגן בקול השופר התקיעה והתרועה, באופן נפלא שכזה שהוא נשמע בכל שנה כשיר חדש המתנגן זה עתה לראשונה.

עם התחדשותה של שנה הבאה עלינו לטובה, טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, על כל החסדים אשר עשה עם כל בית ישראל בכל מקום שהם ברוחניות ובגשמיות במהלכה של שנה אותה אנו מסיימים.

הודיה מיוחדת עלינו לשבח לאדון הכל, על שזכינו גם בשנה זו להגיש לפני הקהל הקדוש הזה מדי שבת בשבתו גליון מלא וגדוש בתוכו מרתק ועשיר, להנאתם של רבים.

ובהודאה על העבר ובבקשה על העתיד, מתחננים אנו לפני מלך אל רם ונשא 'אל יעזובנו ואל יטשנו', שנוכה לשנה הבאה כן, להמשיך בזה בעוז ותעצומות מתוך בריאות הגוף והנפש. 'אבינו מלכנו חדש עלינו שנה טובה', שנה טובה ומבורכת בכל מילי דמיטב, שנת גאולה וישועה.

תהא שנת פעמי הגאולה

מערכת הגליון

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (תהלים פא, ד).

במדרש (ויק"ר כט, ו) אי' [רבי ברכי' פתח] תקעו בחודש שופר, בחודש הזה תשפרו מעשיכם. ואמר **כ"ק דודי** (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל בכוונת דברי המדרש, בחודש הזה תחדשו מעשיכם מרמו על תשובה מיראה [שזדונות נעשין לו כשגגות], בחודש הזה תשפרו מעשיכם היינו תשובה מאהבה, שזדונות נעשין לו כזכויות, שהאדם משפר המעשים שעשה. וכ"ק דודי ז"ל אמר דהנה יש ב' אופני תשובה, יש תשובה כשהאדם עשה חלילה מעשים מקולקלים, שהוא צריך לעשות תשובה עליהם באופן של חרטה על העבר וקבלה אלהבא, ויש עוד אופן של תשובה שהוא על מעשים הטובים שעשה, שהאדם מתבונן ומחשב בעצמו שהיה יכול לעשות המצוות ביתר קדושה וביתר כוונות וייחודים, והיא נקראת תשובה רבי סעדי' גאון [עפ"י עובדא שהיה אצל רבי סעדי' גאון]. ובה פ"י כ"ק דודי ז"ל בחודש הזה תחדשו מעשיכם, מרמו על התשובה שהאדם עושה על ידי חרטה על העבר וקבלה על להבא, בחודש הזה תשפרו מעשיכם, מרמו על התשובה שהאדם עושה על מעשים טובים שעשה, שהיה יכול לקיימם ביתר כוונה, והוא בא לשפר אותם. ע"כ.

והנה המשך הפסוק הוא, בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, אפשר לומר שבא לרמוז שהיה אפשר לומר שכל חלקי התשובה מתקיימים רק עם תקעו בפועל, היינו כשראש השנה חל בימות החול, אבל כשחל ראש השנה בשבת הרי אין מתקיים תקעו, ע"ז אומר הפסוק, בכסה ליום חגנו, היינו מה שנאמר בחודש הזה תחדשו מעשיכם בחודש הזה תשפרו מעשיכם, הוא גם כשראש השנה מכוסה, כגון בשבת שאין תוקעים. וההמשך כי חוק לישראל הוא, דחוק הוא בלי טעם, דתקיעת שופר באמת הוא כחוק בלי טעם, משפט לאלקי יעקב, זה שאין אנו תוקעים הוא מצות החכמים שתקנו לנו שלא לתקוע כדי שלא יבואו לטלטל ד' אמות, אבל באמת הכל נפעל כאילו נתקיים תקעו בפועל, ועל ידי זה גם כשחל בשבת שייך כל אלו האופנים ועניינים של תשובה.

העיקר הוא שהשי"ת יעזור שכל אלו התפילות שבני ישראל התפללו ויתפללו בימים קדושים אלו יתקבלו לרחמים ולרצון, ובשבת שאין תוקעים יעזור השי"ת שהזכות של שבת קודש יגן עלינו, להיות נחשב לנו כאילו נתקיים תקעו בפועל, ויה"ר שנוכה לשנה טובה ומבורכת בכל מילי דמיטב בני חיי ומזוני מתוך נחת וכ"ט.

ליל א' דראש השנה שנת תשפ"ד

ידועים הדברי תורה שאמרו רבוה"ק בראש השנה שחל בחול. דאי' במדרש (ויק"ר ט, ט), אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך

יהלכון (תהלים פט, טז), ומדקדק המדרש אמר רבי יאשי' וכי אומות העולם אינם יודעים לתרועה, כמה קרנות יש להם וכו', אלא, אשרי העם שיודעים לפתות את בוראם בתרועה, ועי"ז הקב"ה עומד להם מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא רחמים עליהם.

ואמר כ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל, ע"פ הידוע (וימא פו) שיש ד' חילוקי כפרה וא' מהם שקשה לתקן מחיים, והתכלית הוא שיוכל האדם לתקן הכל בחיים חיותו, ומהו העצה לזה, ואמר כ"ק זקני ז"ל דאי' בספר נהר שלום מרבי שלום שרעבי ז"ע (דרוש לתק"ש לח, ב) שעל ידי התשובה שעושים בשעת תקיעת שופר יכולים לתקן הכל, כיון שהקב"ה עומד מכסא הדין לכסא רחמים, ובה פ"י כ"ק זקני ז"ל דברי המדרש שיודעים לפתות את בוראם בתרועה, היינו שעל ידי התשובה בעת תקיעת שופר שהקב"ה עומד אז מכסא הדין לכסא רחמים על ידי זה יכולים לתקן הכל גם מה שקשה לתקן.

והנה עצה זו לתקן הכל על ידי התשובה בעת תקיעת שופר בפשטות שייך רק כשראש השנה חל בחול ותוקעים בשופר, אבל מה נעשה בשנה כזו שראש השנה חל בשבת ואין תוקעים, ומהו העצה, אלא דראיתי שיש לשון במדרש [מדרש רבה מהדורת מרגליות ע"פ כ"י קדום] שיודעים 'לרצות' את בוראם בתרועה, והנה בפיית של שחרית אומרים בשופר אפתנו ובברך כריעה וכו', ובשבת אומרים בזכרון שופר ארצנו. ובה יש לומר הכוונה במדרש שיודעים לרצות שמרמו על שבת קודש, כמו שאומרים ארצנו, שכשחל ראש השנה בחול שייך לומר לפתות את בוראם בתרועה, ובשבת הוא באופן של רצות, לרמוז שגם בשבת שייך לתקן הכל, על ידי הזכות של שמירת שבת קודש, זכות שבת קודש מגין על בני ישראל, ועי"ז הקב"ה עומד מכסא דין לכסא רחמים ומתמלא רחמים על בני ישראל.

יום א' דראש השנה שנת תשפ"ד

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי ישעו זה דוד דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה שאו שערים ראשיכם והנשא פתחי עולם ויבא מלך הכבוד (תהלים כה, א - ז).

וברד"ק מפרש יעקב סלה, כי זרע יעקב נקראים בשמו יעקב כמו (ירמ' ל, ה) ואתה אל תירא עבדי יעקב. וכ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל להבין הכוונה מבקשי פניך יעקב סלה, מה שייך כאן יעקב, וגם להבין מה שפ"י רש"י שאו שערים ראשיכם ושא פתחי עולם, פתחים שקדושתן עולמית. ואמר כ"ק זקני ז"ל דאי'

עה"כ תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו.

אי במדרש, תקעו בחודש, בחודש הזה תחדשו מעשיכם, שופר, בחודש הזה תשפרו מעשיכם, וצריך להבין הכוונה, ואמר כ"ק דודי ז"ל בשם כ"ק זקני ז"ל הכוונה דיש תשובה מיראה ויש תשובה מאהבה, בחודש הזה תחדשו מעשיכם היינו תשובה מיראה, בחודש הזה תשפרו מעשיכם היינו תשובה מאהבה, שמשפר את המעשים הקודמים, כדאי שעל ידי תשובה מאהבה וזנות נעשים לו לזכויות.

והמשך דברי המדרש, ואני עומד לכם מכסא דין לכסא רחמים ומהפך לכם מדת הדין למידת רחמים. ולהבין המשך, אלא דראיתי בשם הרה"ק מראפשיץ זי"ע דעיקר כוונת התקיעות הוא להטיל אימה על שרי אומות העולם כדי שלא יוכלו לקטרג עוד על בני ישראל, ע"כ.

ובזה אפ"ל הכוונה דעל ידי השופר שמרמז על שיפור המעשים שהוא תשובה מאהבה, עי"ז מטילים אימה על שרי אומות העולם שלא יוכלו לקטרג על בני ישראל, וממילא עומד השי"ת מכסא דין לכסא הרחמים.

הנה בני ישראל עושים תשובה, תשובה מאהבה שע"ז וזנות נעשים זכויות, יעזור השי"ת שלא יוכלו שרי אומות העולם לקטרג על בני ישראל, ושלא יהיה לאומות העולם שום שליטה על בני ישראל שיהיה לבני ישראל שמירה עליונה בכל מקומות מושבותיהם באר"י וגם בחו"ל, וכל התפלות והבקשות שהתפללו כבר ועוד יתפללו יתקבלו לרצון שנפעל כל טוב, ויעזור השי"ת שיהיה שנה טובה ומבורכת בכל מיילי דמיטב בני חיי ומזוני מתוך נחת וכל טוב.

ליל א' דראש השנה שנת תשפ"ג

ואפשר לומר בעוד אופן ע"פ מליצה ישרה שראיתי אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, דתינוק שהוא צועק, אין יכולים להבין מה אומר ומה מבוקשתו, אבל אמו של התינוק יכולה להבין אותו, אם צועק מחמת שצריך לאכול או דבר אחר, כמו כן השי"ת מקבל את תפלות בני ישראל באיזה אופן שיהיה, כיון שהוא מבין אותנו היטב.

ואפשר לומר דהנה יעקב אע"ה היו לו י"ב שבטים וכל אחד היה באופן אחר והיה יעקב אע"ה צריך להבין הדיבור והצורך של כל אחד ואחד, ואפשר לומר שבוזה היה הכנה שיתקבלו כל תפלות בני"י בכל מקומות מושבותיהם, כיון שאנו צאצאים של יעקב אע"ה, וממנו נמשך כל כלל ישראל, וכיון שיעקב אבינו הבין כל הדיבורים של כל י"ב בניו, כמו שהאם מבינה את צעקותיו ודיבוריו של התינוק, ממילא מקבל השי"ת בזכות יעקב אע"ה כל התפלות של בניו, והוא מבקשי פניך יעקב סלה, היינו שכל בקשותינו תמיד לעולם ועד בכללים בהכנה של יעקב אבינו שהיה שומע את בקשותיהם של כל בניו, ועי"ז מתקבלים כל תפילות בני"י, והוא פתחי עולם פתחים שקדושתן עולמית. והנה היום בעת התפילה, בתחילה בא הדיבור קצת בקושי, ואולי גם זה נכלל במה שהבין יעקב וצעקותיו ומבקושו של בניו.

יעזור השי"ת שכל התפלות שבני ישראל מתפללים יעשו רושם למעלה ופירות למטה, ונזכה לשנה טובה ומבורכת בכל מיילי דמיטב בני ברוכי חיי אריכי ומזוני ריחיק, ושיזכו בני ישראל לשמירה עליונה בכל מקומות מושבותיהם בארץ ישראל ובחוץ לארץ, מתוך רחמים וחסדים נחת וכל טוב.

ליל ב' דראש השנה - לדוד מזמור טיש שנת תשפ"ד

בגמ' ובשו"ע (א"ח סי' צד, ס"א) שכשהאדם מתפלל צריך לכוון לבו, בחוץ לארץ כנגד ארץ ישראל, ובארץ ישראל כנגד ירושלים ובירושלים נגד היכל, ובהיכל לקרשי הקדשים, והענין בזה שמקום זה עומד מוכן לקבל כל התפלות שבני ישראל מתפללים, ולהעלותם ממקום זה לפני השי"ת, והוא הפי' פתחי עולם - פתחים שקדושתן עולמית, שמקום זה תמיד פתוח לקבל תפלות בני ישראל.

וכ"ק דודי ז"ל אמר עוד בהקדם מה שידוע שהאבות הק' זכו לקדושת בית המקדש, אצל אברהם אע"ה כתיב (בראשית כב, ד) בהר ה' יראה והיינו הר המוריה, כמו כן ביצחק אע"ה כתיב (שם כד, ט) ויצא יצחק לשוח בשדה, והיינו הר המוריה, אבל אצל יעקב אע"ה היה באופן אחר (כדאי בגמ' חולין צא) שכשהגיע לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי יהיב דעתיה למיהדר, וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ שנעקר הר המוריה ממקומו עד בית אל, ואמר כ"ק זקני ז"ל להבין הדרי יעקב אע"ה כבר היה בדרכו לחזור ומה היה הענין שקפצה לו הארץ, אלא שנעשה בזה הכנה לבני"י בזמן הגלות שיוכלו לזכות למעין קדושת ביהמ"ק, שבכל מקום שבני ישראל מתכנסים שם יוכלו לזכות למעין קדושת ביהמ"ק, וכדאי' בגמ' (מגילה כט) ואהי להם למקדש מעט (יהווקאל יא, טז) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, וכל זה נמשך מכח ההכנה של יעקב אע"ה שהר המוריה נעקר ממקומו בא אליו. ובוזה פי' כ"ק דודי ז"ל מה דכ' מבקשי פניך יעקב סלה וגו' ושאו פתחי עולם וגו', ופי' רש"י פתחים שקדושתן עולמית, ובאמת אין שייך קדושה עולמית, כשהבית המקדש שוקף קיים, אלא מכח ההכנה של יעקב אבינו שזכה לקדושת ביהמ"ק שלא במקומו, עי"ז אפשר גם לנו לזכות לקדושה עולמית - לקדושת ביהמ"ק אף בזמן הגלות, ע"כ.

שֵׁה חֵינּוּ
וְקִיּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ

מה נכבד היום
בהגלות נגלות חיבור
אמרי קודש
מ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
שנת תשפ"ד

הנו לחודש לקהל אנשי שבטנו בימי עמית' יבנס הספר
לכבש חרפוס. בתקת שבטנו"א יבא לאור עולם עד תה תסודות
המחיר לספר ₪ 55

אלו שיטותתמים מודי חודש 26 ש"ה
כולל אלו שיטותנו עתה כמטיים קמטים לקבל הארץ
מודי שיטות כמטיים ויחשבונו לא יאחר מיום ב' דמטי"ת ה' תשפ"ד
המחיר ₪ 35

להרשמה אצל
בני ברק: הרב יעקב זושע ברי"ד טעלסקופר
ירושלים: הרב נפתלי פיינש טעלסקופר
אלעד: הרב זושע לייב קאפאן
בית שמש: הרב אברהם שמואל בראדנר
ביתר: הרב בני אלימלך ליבמן
אשדוד/תל אביב: הרב יוסף דוד רייפנר
לוד: הרב ברוך ברוך אביר
חיילאנסבורג: הרב חיים שלמה ברגיש פרידמאן
באר שבע: הרב ישראל דוד וייס
מאנסי: הרב טענרל וילבערשטיין

א בסל 116719 0527

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מב"ק מרן מהר"א זי"ע מחיבור ר"ש לילינפעלד ז"ל

הנף כולו אסור, מחמת מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר המזרח, ומקשיני דאיבני אימת, ומשני דאיבני בלילה, ופי' רש"י ז"ל ולא יהיה פנויים לקצור העומר עד סמוך ליום ומחמת רוב טירחתי לא יספיקו למחר להקריבו קודם חצות, ואי קשיא דבליילה אינו נבנה דקיימא לן אין בנין בית המקדש בלילה, הני מילי בנין הבנוי על ידי בני אדם, אבל מקדש העתיד שאנו מצפים בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים ע"כ, והיינו כי מקדש של עתיד היינו מקדש של מעלה בנוי ומשוכלל הוא, ותלוי ועומד בזה שאנו מצפים ומחכים ומסגלים מעשים כדי לזכות לבנין בית המקדש של מטה, ועל ידי זה בנין של מעלה ממילא יתגלה לנו ויבוא מן השמים בנוי ומשוכלל. ועל כן פי' רש"י מקודם והנשאו פתחי עולם על המקדש בימי שלמה בנו, והוא רמז למקדש של מטה, דקודם אנו מתפללין על המקדש של מטה והוא עיקר עבודתנו, ואחר כך אמר ושאו פתחי עולם פתחים שקדשתן עולמית, והוא רמז על מקדש של מעלה שלעולם בקדשתן עומדים ובנוי ומשוכלל הוא, ותלוי ועומד בעבודתנו, ועל ידי שאנו מסגלים מעשים לזכות לבנין של מטה המקדש של מעלה ממילא יגלה לנו.

מה שזכיתי לשמוע מפה קדוש מרן (שליט"א) (זצ"ל)
בליל א' דראש השנה תרצ"ד לפ"ק.

תקנו בחודש שופר, בחודש, חדרו מעשיכם, בשופר, שפרו מעשיכם (ויקרא רבה פ' כ"ט). להבין דברי המדרש אלו אמר אבא זי"ע ועכ"י [לא אוכל לעצור עצמי מלכתוב, דבהתחלות אכילת הרוביא בליל הזה התחיל לעשות תנועות נוראים כדרכו בקודש, והיה נראה וכו', גם בשעת חלוקת מאכל הזה היה עושה כזה, ב"ה שזכיתי לראות זאת גם בעיני הגשמי, ומיד שתה איזו משקה היה ג"כ כן, אבל לחלק להעולם לא היה יכול, או אפשר לא רצה, ונתנו להגבאי לחלק, והוא סמך עצמו על הכסא, ועשה מה שעשה, ובאמצע הענין הסה התחיל לומר תורה, ולא היה אפשר לשמוע ממנו, הגם שהייתי אצלו ממש, רק זאת שמעתי שסיים, דאס איז דעם טאטענס וערטער זי"ע ועכ"י.

ואחר כך זכיתי ב"ה באיזה אופן לשמוע כפי קט שכלי מה שאמר משמיה דנפשיה, אי אפשר להעלות על הכתב הענין ההתרגשות שהרגשנו אז, ורשמתי למשמרת. ואמרו לי משמיה דרב ר' משה אלחנן דיין מלכוהו שהוא הבין מכ"ק מרן (שליט"א) (זצ"ל) בשם אביו כן] דהוא ז"ל שאל את זקניו זי"ע, הלא כל המצוות צריכים להיות בגוף נקי מכל מיני לכלוך, וכיון דתשובה היא על החטא שעשה, וא"כ האחר יכול להיות התשובה כהוגן הלא בעת קיום מצות התשובה עוד יש לו החטא וא"כ הוא מלוכלך. והשיב לו זקניו, אהובי בני, יפה שאלת, ובאמת זה הוא הענין שאמרו חכמינו ז"ל שצדיקים כל ימיהם הם בתשובה, כי לעולם הם עושים תשובה על תשובה הקודמת, מאחר שלא היתה בגוף נקי מחמת חטא, ואחר כך עושים תשובה על זה התשובה, וכמו כן תמיד. וזה הוא דברי המדרש, חדרו מעשיכם, וקאי על תשובה הראשונה כי אז הוא מחדש מעשיו, ומאחר שלא היה עדיין בגוף נקי וכנ"ל על זה אמר שפרו מעשיכם, שצריך עוד לעשות תשובה על תשובה הקודמת וצריך ליפות תשובה הראשונה, וכמו כן תמיד, זו דברי אבא זי"ע ועכ"י.

ובדרך רמז מותר לישראל לומר, הדנה יש שני מיני תשובות, תשובה מאהבה ותשובה מיראה, מאהבה נעשים זכיות, ומיראה נעשים שגגות (ומא פ"ו ע"ב). וזה דברי המדרש, חדרו מעשיכם קאי על תשובה מאהבה דממש נתחדשו מעשיו, כי מעבירות נעשו זכיות, ושפרו מעשיכם קאי על תשובה מיראה, כי נתייפו מעשיו כי מזדונות נעשו שגגות. וכו', ויהיה כל טוב.

סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט	מסכת חולין עמוד ליום	שו"ע הרב או"ח סימן קסב - קסג
יום	דף	סעיף
א	פה.	יד
ב	פה:	טו
ג	פו.	טז
ד	פו:	א
ה	פז.	ב
ע"ש / ושב"ק	חזרה	חזרה

ליל א' דראש השנה.

במדרש (ויקרא רבה פ' כ"ט) **תקנו בחודש שופר וכו', בחודש הזה תחדשו מעשיכם, בשופר, בחודש הזה שפרו מעשיכם.** להבין כפל הלשון, חדרו מעשיכם, שפרו מעשיכם.

אפשר לומר על פי הידוע מרבנו סעדיה גאון כי יש שני מיני תשובה, אחד מי שהיה מעשיו עד השתא מקולקלים ורוצה לשוב ולתקן מעשיו ולילך בדרכים מיושרים ולחדש נעוריו, ויש מי שגם עד עתה הלך בדרך הישר רק היה בפשטות והשתא רוצה לילך ולהתנהג ביותר קדושה ופרישות בכוונה ויחודים. והיינו חדרו מעשיכם, היינו מי שהיה עד עתה בעל חוטא, וכעת רוצה לשוב ולחדש מעשיו, ואחר כך אמר שפרו מעשיכם, היינו דרך הב', שרוצה ליפות מעשיו ביותר כונת ויחודים דקדושה ופרישות.

(אשתקד אמה אפשר זו הוא הענין דאמרינן בגמרא (ויקרא רבה פ' כ"ט) אשרי העם יודעי תרועה, ומקשיני וכי אומות העולם אינם יודעים להריע, אלא שידועים לרצות בוראם בתרועה. והיינו ענין זה, כי אומות העולם הגם שידועים לשוב, אבל אין יודעים רק לשוב מדרך המקולקל לדרך הישר, אבל זה שגם דרך הישר יוכל להיות עוד באופן היותר מועיל זה אינם מבינים, אבל עמו ישראל יודעים לרצות בוראם אפילו בדרך הישר עוד מפשפשים אם לא היה בה איזו פגם.)

בדרך רמז מותר לישראל לומר, שזה הרמז בקרא אשרי העם יודעי תרועה, תרועה הוא ענין חרטה, היינו דרך הא', ד' באור פניך יהלכון, היינו דרך הב' ביותר אור מעד עתה.

ליל ב' דראש השנה.

ישא ברכה מאת ד' וצדקה מאלקי ישעו זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה (תהלים ע"ד). [התחיל לומר ע"ד רש"י, [זה שכן מעשיו] דור דורשיו, ולא זכיתי להבין]. אפ"ל הדנה אברהם אבינו לא זכה לקדושת בית המקדש רק במקום המקדש, וכן יצחק אבינו, אבל יעקב אבינו זשכה לקדושת בית המקדש אפילו שלא במקומו, כדאיתא במס' חולין (דף צ"א ע"ב) שנעקר הר המוריה ובא לקראתו עד בית אל, והיינו קדושת בית המקדש, וזה נשאר לנו עוד בגלותינו קדושת יעקב אבינו ע"ה, דאפילו גלינו מארצינו ונתפורנו במקום שנתפורנו, אף על פי כן קדושת בית המקדש הוא עמנו בכל מקום בגלותנו, על ידי כח יעקב אבינו שהמשיך קדושת בית המקדש אפילו שלא במקומו. והיינו שאמר זה דור דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה, דהיינו בכל מקום שבניך מתקבצים ובאים לבקש ולחלות פניך, הם באים לעולם עם קדושת יעקב אבינו ע"ה שזכה להמשיך קדושת בית המקדש אפילו שלא במקומו.

(אשתקד אמר בדרך רמז מותר לישראל לומר, להבין כפל הלשון ישרא ברכה מאת ד' וצדקה מאלקי ישעו, דהיינו ברכה הוא וצדקה הוא מאת ד' זאת שמבקשי פניך יעקב סלה, והיינו זה שקדושת יעקב הוא סלה, לעד, שגכרל צדקה הוא מהבורא ב"ה שקדושת יעקב נשאר לנו לפח, שבכל מקום גלותינו קדושת בית המקדש הוא ג"כ עמנו) וזה שסיים, ד' צבאות הוא מלך הכבוד סלה, צבאות הוא לשון צבאות, צבא ד', והיינו בכל מקום גלותינו צבאות ד' אנו, דקדושת בית המקדש הוא אתנו סלה בכל מקום אפילו שלא במקומו. וזוכה לקדושת בית המקדש בפועל ממש.

ליל ב' דראש השנה תרצ"ג.

שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד. ופי' רש"י ז"ל פתחי עולם, פתחים שקדשתן עולמית. ואמר אבא זי"ע ועכ"י על פי דאיתא (ומא כ"ד ע"א) דבדי הארון היה יוצאין מכותל ההיכל כמין ב' דדים, ואמר אבא זי"ע דזה מיירי במקדש ראשון, כי מצא ברייתא דמלאכת המשכן (פ"ו) דאיתא שם דבכותל ההיכל היה לעולם כותל אחד פתוח, ועל אותו הפתח היה וילון, ועל ידי הוילון היה בדי הארון בולטים כמין שני דדים, ואמר אבא זי"ע דזה הוא הענין, שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות ל' ע"א) דהמתפלל יכוין נגד ארץ ישראל ירושלים ובית המקדש וקדשי הקדשים, ומאחר שמקור קבלת התפילה הוא הקדשי הקדשים, על כן היה שם פתח אחד תמיד פתוח, ולרמז לנו כי מקום ההיכל עומד תמיד פתוח לקבל תפילות ישראל. וזה שכי' רש"י ז"ל פתחי עולם, פתחים שקדשתן עולמית, והיינו שלעולם בקדושתן עומדים פתוח לקבל תפילות ישראל, אלה דברי אבא זי"ע ועכ"י.

ובדרך רמז מותר לישראל לומר, להבין למה בפסוק הקודם פי' רש"י והנשאו פתחי עולם בימי שלמה בנו כשיבוא להכניס הארון לבית קדשי הקדשים, ועל ושאו פתחי עולם פי' רש"י פתחים שקדשתן עולמית. כי ידוע שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה וכל עבודתנו להתפלל שזוכה שיבנה לנו בית המקדש של מטה, ומאחר שבית המקדש של מעלה מכוון לה, ממילא על ידי שנסגל מעשים ונעשה פעולה לבנין של מטה, על ידי זה הבנין של מעלה ממילא יבנה. וכמו דאמרינן בסוכה (דף מ"א ע"א) על הא דיום

עשולחן עלונים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

בשאוכל הסימנים בתאווה גשמית אינו פועל כלום

המגן אברהם מביא שמהרש"ל לא אכל דגים בראש השנה, כי היו חביבים עליו עד מאד, ורצה למעט תאוותו. ונראה לבאר מהטעם שלו היה כך, כי הגם דאיתא ליכל אינש בריש שתא קריא ורוביא ותמרא וקרא וכו', הטעם משום סימנא טבא כדאיתא בגמרא, דהיינו שיכוון בכל הסימנים שהם ציונים לדברים עליונים שבעולמות העליונים.

והנה באוכלו הסימנים הטובים, יכוון לציון וסימן לשלמעלה, דהיינו באוכלו רוביא, יכוון לסימן וציון שלמעלה שירבו זכויותינו, וכן בקרא וכן בתמרי לציון וסימן שלמעלה, ואחר כך יכוון להמשיך הדבר למטה, דבר ההיא המרומז בו. והנה בודאי דגים הם סימן וציון לדברים טובים למעלה, ולהמשיך דוגמתן למטה, כגון לפרות ולרבות כדגים, ומרמזים גם כן על עינא פקחא, שדגים אין להם עפעפים.

והנה כשהאדם רוצה לכוון כ"ל, הוא מחויב להפשיט עצמו מכל התאוות, דהיינו למשל באוכל רוביא, ורצה לכוון לציון וסימן שלמעלה, ולהמשיך דוגמתו לתתא, צריך למשוך עצמו שלא לאכול לתאווה גשמית, רק לפשוט עצמו מתאוות גשמיות, ולכוון שרוביא הוא ציון וסימן לשלמעלה, וימשיך אז דוגמתו לתתא, שירבה זכויותינו, מה שאין כן באוכלו לתאווה גשמית, שאז אינו פועל כלום להמשיך דוגמתו לתתא.

והנה המהרש"ל ז"ל מחמת שהיו הדגים חביבים עליו עד למאד, היה ירא באוכלו הדגים שלא ימשוך אותו התאווה לתתא, ולא יהיה יכול להפשיט עצמו מהתאווה גשמית, על כן משך עצמו מהם ולא אכל אותם, שירא שלא יהיה פועל באוכלו הדגים שימשוך כן לתתא דוגמתם, כי שמא ימשוך עצמו אחר התאווה, ושוב לא יהיה פועל כלום.

מאור ושמש (רמזי ראש השנה)

אי אפשר לשער גודל האש עד שבא השופר

עמדו נא וראו מה נורא יום ה' אשר תלהט אש סביב, ועד תקיעת שופר אלפי אלפים פרסאות גחלי אש בוערות, ולזאת אפילו מלאכי השרת יאחזון רעדה לבד ויקדו בגחלי אש ה', כי באש ה' נשפט, ולכן בקהילות פולין אומרים שחרית בפיוט 'החיות בוערות אש', אשר כל סוגר החרח באש, כי אי אפשר לשער גודל האש עד שבא השופר.

ואז התקיעה מורה רוח של חסד למעלה, ובא רוח ומפזר אש ויזלו מי חסד, ולכן מלאכי השרת מצפים לשופר, ואמרו 'אשרי העם יודעי תרועה'. לכן אין להאריך בשחרית ראש השנה בשום דבר עד שופר, כי איך יתכן למעלה האש בוערת ואנו נעמוד למטה ונבלה הזמן בשירות וניגונים כו', וכל רגע יש היזק שאינם ממחרים בשופר.

יערות דבש (ח"א דרוש יד)

אין הבוונה בשמיעת קול עצום צלול יוצא מתוקע בעל כח

והכי נמי האי 'צרו' פירוש יבש, כדרך רוב השופרות המתחממין ומתיבשין מהתמדת התקיעה, ואין קולן צלול וצריכין ללחלח במים וכיוצא בו, וכשר שכל הקולות כשרין בשופר, לפי שאין הכוונה בשמיעת קול

עומדת להתפלל בתוך ד' אמות שישב עלי, והיה צריך לעמוד, והיינו 'הנצבת עמכה' שגם אתה היית צריך לעמוד.

והנה נראה כפחיתות מוסר מחנה לעמוד בסמוך לו ולהטריחו שיעמוד, ואמנם נראה לומר טעמה בזה, כי זה סגולה נפלאה שתתקבל התפלה ביותר בעומדו סמוך לאיש צדיק, ונהי דלא רצתה חנה שיתפל עלי עבודה מפני שהורע מזלו בבנים, מכל מקום בהתפללה בעצמה עמדה בסמוך, ליהנות מזיו אורו וטוב לצדיק טוב לשכנו.

דרשות חתם סופר (ח"ב דף שנו)

המשפט הוא לאלוקים כביכול שיוכל להשפיע לבני ישראל

כי תפילתנו בראש השנה ובימים נוראים שהשם יתברך ישפיע עלינו רב

המשך בעמוד ו'

עצום צלול יוצא מתוקע בעל כח, כמו שדמו רבים שלא תעלה להם שנתם אם לא ישמעו התקיעות מאיש חזק ואמיץ תוקע בכח גדול, וזה הבל, כי לא בחיל ולא בכח ירצה השם יתברך, רק בהעיר הלב מתרדמת הטפשות, והיותו חרד לעזוב הבלי זמנו, כענין שנאמר 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו', ויתכוין לערבב השטן העומד על ימינו לשטנו, וייתייב דרכיו ומעלליו ושב ורפא לו, כמו שכתב הרב בהלכות תשובה.

רבינו מנוח (הל' שופר פ"א)

סגולה נפלאה שתתקבל התפלה ביותר בעומדו סמוך לאיש צדיק.

חז"ל למדו מ'אנכי האשה הנצבת עמכה בזה' שאסור לעמוד [לישב] בתוך ד' אמות של תפילה, ופירש הטור אורח חיים (ירש סימן קב) שהיתה

יושבי ביתך

סדרי ליל יום שיעורי תורה ט"ו

עשרת ימי תשובה כנילא דביך סין ארסיר שליט"א

הוי בני חביבי דעסקין בחוזהתא דאורייתא

לקראת יום עשרת ימי תשובה הבאים לקראתנו לשלום

בי דאספי כל קהל אר"ש אקום ונערים לעסקי סדרי תורה בעמודא בהיכל הגרויסע שטוב שבבנין ביהמ"ד הגדול

השו לחיבא לידשת הצינד את

סדרי הזמנים במסגרת חברת 'יושבי ביתך'

סליחות ותפלת שחרית	7:15
פת שחרית כיד המלך	כאלם - היכל התורה
סדר לימוד לפני הצדדים	10:30 - 1:30
ארוחת צדריים	כאלם - היכל התורה
סדר לימוד אחר הצהריים	3:30
תפלת מנחה	6:05
שיחות התהקוות בקרשת הימים	בין נעשה למעריב
ארוחת ערב	כאלם - היכל התורה

הש"ת יעודנו יעד כבוד שמו שחפץ ה' בידעו יצילה להגדיל תורה ולהאדירה ונזכה כלנו לכתובה וחתונה טובה שנה טובה ומבורכת סוף שנה טובה וטיב לבב טוב כל.

טובות וברכות, והנה בזה הקדוש הקפיד מאוד על דבר זה, כידוע מאמר הזהר בריש שתא אינון צווחין כו'.

אמנם נראה, בבקשות בני אדם יש שני בחינות, יש בחינה שמבקש מהבורא ברוך הוא שיתן לו, כי הבורא ברוך הוא שש וגיל בהשפעתו לאנשי סגולתו ולבניו החביבים, כאשר האב האוהב את בנו כשמשיפע ונותן לבנו יש לו חדה וגילה מזה, כן הבורא יתברך, ולהיפך חס ושלום כשאנו יכול להשפיע מחמת העדרת המקבלים, כביכול השם יתברך לא ניחא ליה בזה, כמאמר חכמינו ז"ל יותר מה שהעגל רוצה לינוק פרה כו'.

ובהיות הדבר כן, אז בראש השנה ששופטים את ישראל לפניו, המשפט הוא לאלהים כביכול, כי השם יתברך מקבל תענוג מזה בהשפעתו לישראל, וכאשר ישראל ראוים ויכולים לקבל יש לו להבורא יתברך חדה, וזהו שכתב בזהר 'ראיתי את ה' צבאות יושב על כסא כבוד וכל צבא השמים עומדים עליו', 'עליו דייקא, עיין שם, כי המשפט נוגע כביכול בעצמו, כי מגיע להשם יתברך תענוג בהשפעתו לנו, ומשום הכי המשפט נוגע כביכול להשם יתברך עצמו.

קדושת לוי (פר' נצבים)

על ידי תשובתך יעשה הקדוש ברוך הוא גם כן תשובה

כשאדם עושה תשובה גורם תשובה למעלה, על דרך שאמר ז"ל שהקב"ה מתחרט על בריאת היצר הרע, ואומר 'ואשר הריעותי'.

ונבין זה על דרך משל לאב, שנתן לבנו החביב עליו, סכין לשחוק בו, ובזה יגיע ששועו ותענוג לבנו משחוק זה, ובנו בסכלותו לא סגר הסכין בנגדו, וראתו אביו וחתך בו ידו והיה לו צער גדול, וכשרואה אביו הצער של בנו יש לו גם כן צער גדול, מזה שיש לבנו צער וכאב, חוץ מזה מצטער אביו, על שהוא בעצמו גרם לבנו הצער הזה, בנתנו לבנו הסכין, אף שבאמת היה כוונת האב לטובת הבן, מכל מקום מתחרט האב על זה שנתן לו דבר שנמשך מזה צער לבנו.

כן על דרך זה הקב"ה ברא היצר הרע לטובת האדם כידוע, רק שהיה צריך האדם לסגור התאוות וכוחות היצר הרע, ואז היה היצר הרע לטובתו כידוע, וכשלא עשה כן האדם, והגביר על עצמו את היצר הרע וקלקל לעצמו, אומר השם יתברך 'ואשר הריעותי', ומתחרט על בריאת היצר הרע, כשרואה שמצטער האדם מאוד ומאוד על מעשיו לא טובים מפאת היצר הרע, ואומר השם יתברך כביכול מה עשיתי, שבראתי דבר כזה שיומשך מזה צער גדול לבני, שמתחרט ומסגף את עצמו בתשובה וחרטה כל כך ואוכל את בשרו כמעט, מוגדל צערו על עוונותיו.

ועל ידי זה כשהשם יתברך אומר כן ומתחרט על בריאת היצר הרע, מזה נתבטל כח היצר הרע והסטרא אחרא, ונמחה מן העולם, כמו האדם שעל ידי החרטה מוחה פשעיו וחסאותותיו, כיון שמתחרט עליהם, שנוח לו שלא עשאו, כן נמחה היצר הרע על ידי חרטתו יתברך שמו כביכול על בריאת היצר הרע, ואומר כביכול שנוח לו שלא עשאו.

וזהו שנאמר 'ושב ה' אלהיך את שבותך', על ידי תשובתך יעשה הקדוש ברוך הוא גם כן

תשובה כנ"ל, ויגאלנו מיד היצר הרע ומתחת יד האומות העולם, שהם כח הסטרא אחרא, ונזכה לעבדו יתברך.

זרע קודש (פר' נצבים)

'כבני מרון' אותיות רמון שהקב"ה נוטל התוביות שבישראל וזורק הקליפות

איתא במדרש על פסוק 'תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה', אלו בני אדם שהם כמתים בעבירות, ובאים ומתפללים לפניך בראש השנה ויום כיפור, ואתה בורא אותם בריה חדשה וכו', זה מצד מדת טובו וחסדו יתברך, כי כיון שכל ימי השנה המה מלוכלים בעבירות, באיזה פנים הם באים בראש השנה להתפלל לפניו יתברך, אלא שהמה מובטחים במדת טובו וחסדו שהוא רחום וחנון שיקבל תפלתם ברצון לפניו יתברך, והגם שהמה מלוכלכים בעונות כל ימי השנה עם כל זה בודאי נמצא בהם גם מעט טוב.

כמו שאיתא ש'אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון', ואיתא 'רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק', והבורא ברוך הוא כביכול נקרא בשם 'מאיר', על דרך התפלה 'אלהא דמאיר ענני', היינו שאנחנו מתפללים מן הבורא ברוך הוא, שהוא אלהי המאיר בכל העולמות והנבראים ומחיה את כולם, שיענה לנו בקראנו אליו, והוא כביכול מתנהג עם בני ישראל גם כן בבחינת תוכו אכל, היינו התוכיות והפנימיות שהיא הטוב שנמצא בהם, מקבל ברצון ומייחד ומוזוג עצמו כביכול בהמעט טוב שמוצא אצלם, וקליפתו הוא הקליפות והחיצוניות מה שהיו מלוכלכים בעונות ובהבלי העולם הזה כל השנה הוא זורק ומשליך במצולות ים כל חטאתם.

זה פירוש המשנה בראש השנה 'כל באי עולם עוברים לפניו', ובאיזה פנים המה יכולים לעבור לפניו ולהתפלל לפניו, בהיות שיודעים האיק שהתנהגו בכל ימות השנה בשטותים והבלים, ואפילו אותם הפוסקים תמיד בתורה ועבודה, עם כל זה מודרכם להיות שפלים ונבזים בעיניהם, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ויש להם בושת פנים לעמוד בתפלה לפניו יתברך. אך בדרך זה המה עוברים לפניו, במה שבטחים עצמם שהוא אל טוב וסלה ורחום וחנון, וזה כבני מרון, מרון היא אותיות רמון, שהוא בחינת רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, שהוא כביכול מייחד ומוזוג עצמו עם התוכיות והפנימיות שבהם זורק ומשליך הקליפות והחיצוניות שלהם.

מגן אברהם (פר' נצבים)

בשעת זכירת מעשה עולם הקב"ה מחסר זכירת יצורי קדם

על פי אמרינו לפרש בנוסח התפלה בראש השנה 'אתה זוכר כו' ופוקד כל יצורי קדם', דלכאורה מה ענין 'פקידה' ליצורי קדם' בכל ראש השנה דהם נידונו בחייהם.

ואולי על דרך שכתבו (ר"ה לב) כי המתים נידונו גם כן בראש השנה ויום הכפורים מי שיעלה למדריגה יותר גדולה, או ברשעים בהקל עונשם, וזהו דנקט

אצלם 'פוקד' על דרך (ר"ה טו) פקידה עיוני בעלמא, מה שאין כן החיים 'זוכר', שנידונו ממש, וגם לשון 'יצורי' שהם אינם בעולם העשיה.

ולדרכינו יתכן דהכוונה על דרך (מלכים א' ז יח) 'באת אלי להזכיר עוני', בתחילה היה הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשה בני עירי והייתי צדקת נגדם, ולא כן נגד אליהו הקדוש הגדול. הרי כי לא טוב הוא לאדם בינוני להזכר אצלו בסמוך מעשה צדיק הגדול, וזהו שמספר מחסדי ה' איך פועל רחמי בדין, דכבר אמרו חכמינו ז"ל אם ראשונים כמלאכים כו'.

וזהו 'אתה זוכר מעשה עולם', ולטובתם אתה 'פוקד' כל יצורי קדם' בשעת זכירת מעשה עולם, 'פוקד' מלשון 'ולא נפקד ממנו איש' (במדבר לא מט), לשון חסרון, כן תעשה בשעת זכירת מעשה עולם, לחסר אז זכירת יצורי קדם הקודמים, ולזה יוציא לאור משפטינו בחסד.

נועם מגדים

עשרת ימי תשובה בנגד עשרת הדברות

עשרת ימי תשובה הן כנגד עשרה דברות, דיבור 'אנכי' יום ראשון בראש השנה, ולכן תוקעים בשופר להמליך מלך, כמו שכתב רבי סעדיה גאון, כי זו היא מצות אנכי, לקבל מלכות שמים ולהמליכו בכל העולם גדול וקטן.

ויום ב' בראש השנה נגד 'לא יהיה לך', כי בחוץ לארץ היושבים תחת השמים ומזלות, וישובי חוץ לארץ הם חוגגים יום השני, והם אלילים אחרים כאומרם (כתובות ק) כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודה זרה, כי הם אלהי ארץ, ולכן נאמר 'לא יהיה לך אלהים אחרים', מבלי לעבוד לצורת עליונה.

והואיל ו'אנכי' ולא יהיה לך' בדיבור אחד נאמה, לכן שני ימים של ראש השנה כיומא אריכתא וקדושה אחת הם כי הם כדבר אהרן, והואיל דיבור אחרון ודיבור ראשון שייכי אהרדי כמו שאמרנו, לכן יום הכפורים וראש השנה מישך שייכי.

ויום ג' דתשרי נגד לא תרצח, ולכן בעונותינו הרבים כשגברו העונות וקלקול הרשעים, נהרג בו גדליה. ותמיד שבת בתוך ימים אלו היא לתקן קלקול שבת, ובאמת צריך תשובה רבה לקלקול הלזה, כי באמת רבו מחללים בעונותינו הרבים בחילול שבת מלאכות דאורייתא ודרבנן כו', וזהו שישים איש בזה השבת ללבו לשמור ולעשות, ועיקר להגות בשלחן ערוך אורח חיים הלכות שבת, ויזהר בהן, ושכרו הרבה מאוד.

ערב יום הכפורים הוא כנגד לא תגנוב, כי זוהי תכלית התשובה עבירות שבין אדם למקום, ואמרינו (סנהדרין קג) בזמן שרשעים בעולם חרון אף בעולם, מאן רשעים גנבי? לכן יש לעורר ערב יום הכפורים לסלק אף וחמה, לכן מסיימים בחתימת תפילות יום הכפורים 'למען נחול מעושיך ידיו', ולכן בערב יום כפור שוחטים תרגולים, לומר כי אם כלה ונחרצה לעשות דין בנהנים מגול, ישפוך חרונו על עופות שמתפטמים מגול משדות וכרמים וכהנה, כי לכן זורקים בני מעיים שלהם כנודע בשו"ע (או"ח סי' תרה). ויום הכיפור כנגד 'לא תחמוד', ולכן אז בטלה התחמדה.

יערות דבש (ר"א דרוש ה, ח"ב דרוש א)

הם קטגור וקהל סניגור

דער בעסטער סניגור!

לאסוקי שנעתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

מצות אכילה ושתייה בליל ר"ה ויומו

פג. בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו, אמה מכרתי לשחוט, בתה מכרתי לשחוט, ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה.

בארבעה פרקים אלו משחטיין את הטבח בעל כרחו אפילו שור שזה אלה דיגרים ואין לו ללוקח אלא דיגרי כופין אותו לשחוט, לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר.

דין המבואר בסוגיין דמשחטיין את הטבח לצורך אכילת בשר בר"ה

שנינו במשנתנו כי ערב ראש השנה הוא אחד מן הדי' פרקים בשנה שמשחטיין את הטבח בע"כ, [ובנוסף לכך: ערב פסח, ערב שמ"ע, וערב שבעות], והיינו שאם קנה אדם חלק קטן בהמה ועדיין לא מכר הטבח את כל הבהמה מכריחין אותו לשחוט את כל הבהמה כדי לתת ממנה בשר למי שכבר שילם לו מעות.

ובגמ' הקשו האיך קנה הלוקח את הבשר, והלא אי"ז נקנה אלא במשיכה ומעות אינן קונות, והאיך קנה זה את הבשר.

ותירצו בב' אופנים, א' דזיכה לו הטבח על ידי אחר, והיינו שנתן הטבח את הבהמה לאחד שימשכנו עבור הלוקח, מדין זכין לאדם שלא בפניו, וכל זה דווקא בד' פרקים אלו, דכיון דהכל צריכים אז לבשר הוי הקנין בבשר זכות ללוקח, אבל בשאר ימות השנה אין זה נחשב לזכות דכיון שאינו צריך לבשר אי"ז זכות עבורו להוציא הוצאות ולקנות בשר.

ב' דהלא מן התורה מעות קונות, וחז"ל עקרו את קנין כסף מפני חששות מסוימות ובד' פרקים הללו העמידו את הדבר על דין תורה, וקונה במעות לחוד.

נידון הראשונים אם להתענות בר"ה

והנה כבר דנו הראשונים האם מותר להתענות בראש השנה או שהוא נחשב כשאר ימים טובים שאסור להתענות בהם.

והרא"ש בסוף מסכת ר"ה כתב בזה הלשון:

[ולגבי הנידון אם] להתענות בשני ימים טובים של ר"ה, ובשבת שבין ר"ה ליום הכפורים, הכי אמר מר רב נטרונאי גאון:

ביו"ט ראשון של ראש השנה אי אפשר לישב בו בתענית משום דמדאורייתא הוא, אבל ביו"ט שני ובשבת לית בהו קושיא משום דעשרה יומי אינון משונין מכל ימות השנה לפיכך נוהגין רבותינו לישב בהן בתעניות בין בחול בין בשבת. ע"כ (דברי רב נטרונאי גאון, מכאן ואילך דברי הרא"ש).

בו, או דילמא אין זאת אלא מנהג שנהגו בו ישראל. וכדיבואר.

דהנה, לפי אוקימתא א' דגמ' מבואר דמה שנתחדש בד' פרקים אלו הוא דאפשר לעשות מעשה קנין עבור הלוקח בתור זיכו, כיון שא"א בלא בשר, וזכות הוא לו לקנות בשר לימים אלו.

אכן, עדיין יש לעיין האם הוא משום שמצוה לאכול בשר בר"ה משום שמחה, או דהוא רק ממנהגא.

והנה מדברי רבים מן הראשונים מבואר דהוי מרבין בשחיתת בשר בערב ראש השנה לסימנא טבא, "ומרבין בשמחה לסימן שישמחו כל השנה כן" (ל' ר' יהונתן מלונלי, וע"ע בספר קובץ שיטות קמאי לסוגייתנו שהובאו לשונות רבים של הראשונים כע"ז).

אך עדיין אין להוכיח מכאן שיש מצוה באכילת בשר בראש השנה.

ולאוקימתא ב' בגמ' דהעמידו חכמים בד' פרקים אלו על דין תורה, לכאורה יש להוכיח מכאן דאיכא מצוה לאכול בשר בר"ה, דהוי בפשטות נראה דהטעם שהעמידו כאן חז"ל על הדין דאורייתא הוא מטעם מצוה.

וכן נראה מדברי הרמ"א בהגהתו לשו"ע חו"מ סי' קצט, דהנה המחבר שם העתיק להלכה בסעי' ג את ההלכה השנויה כאן במשנתנו:

"יש זמן שמעות קונות שהעמידו חכמים דבריהם על דין תורה בבשר בארבעה פרקים, ואלו הם, ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה, שאם היה לטבח שור שזה מאה דיגרים ולקח מהלוקח דיגרי כדי ליתן לו בשר כשישחוט ולא נתקבצו לו כל דמי השור משחטיין אותו בעל כרחו כדי ליתן הבשר ללוקח לפיכך אם מת השור מת ללוקח ומפסיד הדיגרי."

וכתב עליו הרמ"א:

"ויש מי שכתב שהוא הדין הנותן מעות על יין לקידוש בערב שבת דקנה, דכל כהאי גוונא העמידו דבריהם על דין תורה."

ומדלמד הרמ"א שאר חפצי מצוה מדין ד' פרקים בשנה הרי מבואר דתקנה זו שהעמידו חכמים שקונה בכסף לחוד הוא מצד המצוה, וא"כ שמע מינה דאיכא מצוה לאכול בשר בראש השנה שמטעם זה משחטיין את הטבח בעל כרחו.

הוכחת הגאונים מפרשי הים מסוגיין דבריינו

ומצאתי לגאון ישראל מפרשי הים הגרי"ש נאטאנזאהן והגרמ"ז איטינגא שכתבו להחתם סופר זי"ע דכברינו, דמסוגיין מוכח דמצוה לאכול בשר ולשמוח בר"ה.

וז"ל (בשו"ת שנדפס בסוף ספר ים התלמוד עמ"ס ב"ק):
"הבאנו ראיא ברורה ונצחת דאיכא בר"ה משום שמחת יו"ט, מהא דאמרי בחולין דר"ה אחד מהדי' פרקים בשנה שמשחטיין את הטבח בע"כ, דהעמידוהו על ד"ת, דאף דלא משך קנה במעות בלבד, וע"כ משום דבר"ה איכא משום שמחת יו"ט."

ועיין ברש"י ותוס' בע"ז דף ה' מבואר להדיא שם די"ט הוא ואוכלין המשך בעמוד ח'

ודבריו תמוהין, שאסר להתענות ביו"ט ראשון של ר"ה והתיר להתענות בשבת, ונראה דברי רב האי שכתב:

ולתענות בשני ימים טובים של ר"ה, אנו רואין שיפה הוא שלא להתענות, שכך אמרו פרנסי ישראל הראשונים לישראל בר"ה אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי קדוש היום, וכן בשבת שובה אין אנו רואין שיתענה אדם, שהרי תשעה באב שהוא תענית חמור לא רצו לקבוע אותו בשבת אלא דחו אותו, ואפי' להשלים בתענית שהתחיל בערב שבת נסתפקו בכמה דורות עד שנחתכה הלכה עירובין (סא) 'מתענה ומשלים', ואם להשלים בשבת כך היאך נאמר שבתענית נדבה שפיר דמי, הילכך לא תעשו כן, ע"כ.

וכן דעת הר"י ג' גאות ז"ל, וכתב: דעשרת ימי תשובה מיקרי יום צום לא מיקרי,

וכן כתבתי למעלה (לעיל שם) בשם מר שר שלום גאון."

ועוד הביא ראבי"ה ראיא מהירושלמי בפ"ק דר"ה (הלכה א) אמר רבי סימון כתיב 'כי מי גוי גדול', רבי חנניא ורבי יהושע, חד אמר איזו אומה כאומה זאת שידעת אופיה של אלהיה, בנוהג שבעולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתכסה שחורים ומגדל זקנו ואינו חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך דינו יוצא אבל ישראל אינן כן לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחים זקנם וחותרים צפרניהם ואוכלין ושותין ושמים בראש השנה לפי שידעין שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים ומטה את דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם, והכי איתא נמי בויקרא רבה, ובתשובת רב נחשון גאון אוסר נמי להתענות בר"ה.

וכן הוא מסקנת ההלכה בשו"ע סי' תקצו ס"א: "אוכלין ושותין ושמים ואין מתענים בראש השנה."

הוכחה מסוגיין דאיכא מצוה לאכול בשר בר"ה

והנה מדברי הגמ' בסוגייתנו יש להוכיח דמלפנים בישראל היה נוהג לאכול בשר ולעשות סעודה רחבה בראש השנה, ואך זאת יש לעיין אם אפשר להוכיח מכאן שמצוה לאכול ואין להתענות

א. בתשובת מר שר שלום כתוב: בר"ה היו אומרים בשתי ישיבות בין בתפלה בין בקידושא מועדים לשמחה חגים חמנים לששון את יום הזכרון הזה, שהרי כתוב אלה מועדי ה' בריש ענינא, ובסוף ענינא, "וידבר משה את מועדי ה'", וקאי אכל ענינא, פסח ועצרת וראש השנה ויום הכפורים וסוכות ושמיני עצרת, וכולהו איתקוש להדי' לקרותם מועדי ה' מקראי קדש, וכתבי זכרון תרועה מקרא קדש, ושנינו במשנה לעיל יח. על ששה חדשים שלוחים יוצאים כו' באלול מפני תקנת המועדות, מקיש ר"ה לסוכות, ומנין שנקרא חג שנאמר בכסה ליום חגיגו ומנין שנקרא שמחה שנאמר ובוים שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם, ואמר מר סוכה (נה) חדשים כיצד זה ר"ה, וגם בספר עזרא מצינו שהיו בוכים בשבוע מן הגולה ואמר להם עזרא כי קדוש היום לאדוננו, ואמר אכלו מעדנים ושתו ממתקים כדי שתגאו השנה שמיה ומוקחה עליכם, ושלחו מנות לאין נכון לו, ודרשו רבותינו ז"ל (בצ"ט טו) למי שלא הניח עירובי תבשילין, ופשוטו של מקרא למי שהיה בדתו להתענות מאתמול ולא הכין לו מאכל, מכאן שאין מתענין בראש השנה. והכי איתא בריש פרק שלישי דתעניות בירושלמי הלכה ג ד"ע אומר מתריעין ולא מתענין שכן מתריעין בראש השנה ולא מתענין.

בשר ע"ש וברמב"ם הרי להדיא דאיכא שמחת י"ט, ומכ"ש דאין מצוה להתענות בר"ה. וזהו ראייה שאין עליו דמצוה להתענות בר"ה והארכנו בזה הרבה שם ואכ"מ, וכאשר הצענו הראיה הזו לפני מר כבוד דודנו הגאון רשכב"ה מוהר"י נ"י האב"ד דק' (הלא הוא הגאון בעל הישועות יעקב זצ"ל) נתיישב הרבה בדבר ולא פרכיה והסכים על דינו שזהו ראייה נצחת ועליו אין להשיב."

חידוש האחרונים דמשחיטין את הטבח משום סעודת ליל ר"ה

ובספר קצה המטה סי' תקצו ס"ק א כתב ליישב דאע"פ שאינו מצוה מ"מ מנהג רוב ישראל כן היה לאכול ולשמוח בר"ה, ואמנם מדברי הרמ"א הנ"ל מוכח כדברי מפרשי הים, דהלא חזינן דבכל דבר מצוה משחיטין את הטבח, וא"כ מוכח דמה שמשחיטין את הטבח הוא משום שהוא מצוה.

ובספר הנ"ל (שם ס"ק א) הביא הגהות מהרש"ם שציין לדברי הפני יהושע במס' כתובות (ה. ב"ה בתוס' ד"ה אלא מעתה), שכתב ליישב תמיהה זו לדעת הסוברים דמצוה להתענות בר"ה, דהא דמשחיטין את הטבח בער"ה הוא משום ליל ר"ה, דבלילה בודאי אין להתענות.

ובקצה המטה ציין דהגר"ש נטאנזאהן בעצמו חזר ודחה ראייתו הנ"ל בהגהותיו ציון ירושלים על הירושלמי פ"ח ממס' נדרים ה"א.

ביאור החילוק בין ליל ר"ה ליומו

והנה לא נתפרש הטעם מדוע בליל ר"ה חמור מיומו, ובו נוהג לכ"ע החיוב לשמוח ולאכול בשר, ויל"ב הדברים לפי מה שכתב הגאון רבי שלמה הכהן מוילנא ביישוב חידושו המפורסם של הגאון רבי אבלי פאסיוואלער שהביא החיי אדם (כלל טז), שאם טעה בליל ר"ה ולא אמר המלך הקדוש אינו צריך לחזור, כדן טעה ולא הזכיר יעלה ויבוא בליל ר"ח שאינו צריך לחזור מחמת שאין מקדשין את החודש בלילה, א"כ גם בליל ר"ה הדין כן שאין צריך לחזור, עכ"ל הגאון הנ"ל.

והנה כבר תמחה העולם, דאיך כתב הגאון הנ"ל כן בפשיטות דא"צ לחזור, דהא אדרבה ברבינו יונה הנ"ל מסיק להיפך דאם לא הזכיר של יו"ט בלילה צריך לחזור אף בליל יו"ט של ר"ה וכתב הטעם משום דמצות יו"ט אלימא טפי שיש בה איסור מלאכה משא"כ בר"ה, ועוד דבתפילה אין מזכירין ענין ר"ח כלל אלא ענין יו"ט יותר יש לנו לדון אותו כמו יו"ט מלדון אותו כמו ר"ח ואם לא הזכיר בערבית מעין יו"ט מחזירין אותו ע"כ,

וא"כ לכאורה ה"ה דלענין אם לא הזכיר המלך הקדוש נמי שייך סברא זו דהא אמירת המלך הקדוש אינה בא רק מצד יו"ט של ר"ה ופשוט דמחזירין אותו כמו לא הזכיר של יו"ט כלל.

ובשער הציון סי' תקפב ס"ק ד כתב לתמוה עוד על הגאון ר' אבלי, דהנחתא אם היה מתפלל לגמרי של חול יתכן היה לומר דמשום שאין מקדשין את החודש בלילה לא יחזור, אבל זה שהתפלל של יו"ט ולא אמר המלך הקדוש מ"מ אינו יוצא, דאם חשבינן ליה כחול מצד שאין מקדשין את החודש יש לו להתפלל תפילת חול, וצ"ע.

ובספר בנין שלמה מהגר"ש הכהן מוילנא (ח"ב סי' מז) כתב ליישב, בהקדם הטעם שתיקנו חז"ל לומר המלך הקדוש והמלך המשפט בעשי"ת, דידוע משום שהם ימי דין ומשפט והקב"ה שופט אז את כל העולם כולו, ומזה הטעם נמי תיקנו חכמים לומר פסוקי מלכויות בר"ה, והנה כבר שנינו בברייתא ר"ה ח: "כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב אין לי אלא לישראל, לאומות העולם מנין, ת"ל משפט לאלהי יעקב, א"כ מה ת"ל כי חוק לישראל מלמד שאין ב"ד שלמעלה נכנסין לדין אלא א"כ קידשו ב"ד של מטה את החודש."

והיוצא לנו מברייתא הזו דאין מתחיל הדין בר"ה בב"ד של מעלה רק ביום לאחר שקידשו ב"ד של מטה את החודש, וע"פ הצעה זו יפה כתב הגאון הנ"ל דבלילה אם שכח המלך הקדוש א"צ לחזור דאף שכבר נכנס יו"ט ואסור במלאכה מ"מ לענין המלך הקדוש שאני דתליא בדין והדין תליא בקידוש החודש ודמי ממש ליעלה ויבוא של ר"ח.

עכ"ד הבנין שלמה, ומעתה בין נבין את שהכריעו הפוסקים דבליל ר"ה ודאי מצוה לאכול, דכיון שהוא יו"ט ועדיין אינו זמן דין בודאי יש לקיים שמחת יו"ט.

נ"מ לדינא בשבח יעלה ויבוא בליל ר"ה דלכו"ע חוזר

וני"מ לדינא יש בזה, דהנה המג"א בסי' קפח ס"ו נחלק עם הכנסת הגדולה בדין מי ששכח יעלה ויבוא בברכה מ"ז של ר"ה אם מחזירין אותו כבשאר ימים טובים או לא, דעת הכנסת הגדולה דמחזירין כיון דקיימא לן בשו"ע דמצוה לאכול ולשתות כבשאר יו"ט, והמג"א כתב דחיישינן לדעת הסוברים דמצוה ומותר להתענות בו, וע"כ אין מחזירין אותו, והמשנה ברורה שם וכן המט"א ס"ס תקפג נקטו לעיקר כהכנסת הגדולה, אמנם לפי המבואר נמצא דבליל ר"ה לית מאן דפליג ולכו"ע מחזירין אותו אם שכח יעלה ויבוא.

והנה הישועות יעקב שם כתב דבליל ר"ה בודאי חייב לחזור דכיון דחייב לקדש על היין ואין קידוש אלא במקום סעודה ממילא חייב בליל ר"ה בסעודה, אמנם לדברינו א"צ לכל זה, דבלאו הכי כיון דלכו"ע ליכא מצוה להתענות ממילא חייב בסעודה משום יו"ט.

דברי המג"א שלא לאכול בשר בר"ה

והנה המג"א סי' תקצו הביא בשם מגיד מישרים שלא לאכול בשר בר"ה, וכתב השדה חמד במערכת ר"ה: "ועיינתי שם (במגיד מישרים) וסיים, "ואף על גב דאמר עזרא אכלו משמנים ההוא לכלל עמא ואנא דאמרי ליחידי סגולה, ותו דמשמנים האלו חמאה חלב, אבל לא בשר וכן בשתיה לא אמר שתו יינות אלא משקין אחרים דאינון מתוקין ע"כ לשוננו, (של המגיד מישרים), ועיי"ש בשדי חמד שהביא כמה אחרונים שדחו דבריו מכח הדין דמשחיטין את הטבח.

פאזערות רבותינו

מרבוי"ק מבעלזא על הדף

כסא דחרשין ולא כסא דפושרין (פ"ד ע"ב) שיעור שתיית כוס חמין לענין ברכה אחרונה

כן מספר שפעם כיבד אותו מרן בשתיית הקאווע אך הוא עמד אז אחר סעודה של בשר ולא יכל לשתות קאווע שאל אותו מרן אם כן על מה אתה רוצה לברך השיב שיברך על מים אמר לו מרן הרי גם על מים אינך יכול לברך והיינו לפי שאינו שותה מים לצמא, א"כ תיקח מים ותשים בו קצת יין אבל תראה שיהא פחות מהשיעור שצריכים לברך בורא פרי הגפן.

מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה

להשלמת הענין, נעתיק בזה מכתבי חסידים, אודות התאמצותו הגדולה של כ"ק מרן זי"ע לאכול כזית חלה בתוך כדי אכילת פרס, כאשר כ"ק מרן זי"ע שלא היה מכניס כמעט דבר מאכל לתוך פיו הק' משך כל ימות השבוע, התייגע לדחוק וללעוס שיעור גדול של כזית אל תוך גופו הקדוש, אשר מעצם ראיית פעולה קדושה זו היו יכולים לשאוב יראת שמים, כפי שכותב הגה"צ רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל בקונט' קדושת אהרן: "עריכת השלחן, העבודה והקדושה שהרגישו, אי אפשר למסור, רק מי שראה זאת יכול להבין, שקשה הי' להשיג גודל הדביקות בשעה שטעם ממאכלי שבת ויו"ט, בכמה מסירות נפש הכניס לתוך פי קדשו חלת המוציא, שהקפיד שתהי' גדולה לתוך גופו הקדוש, שלא סבל כבר כל מאכל מרוב הזדככותו ופרישותו מאכילה, וכל הנאות עוה"י".

ותיאור נוסף של עד נוכח אשר כותב בזה"ל: פחד הוא לחזות בעבודת אכילת המוציא, הלא שמעתם את החומרות שכ"ק מרן שליט"א מחמיר לשיעור ברכת כזית, אך לברכה אחרונה מחמיר שיהיה שיעור אליבא דכל הדעות, ובכן מרן שליט"א לוקח כזית שיעור גדול, ואת זאת מרן שליט"א דוחף לפיו, ורואים ממש עד כמה הדבר עולה לו בקושי רב, כיון שגם אינו יכול ללעוס את החלה, אלא בולעה בחתיכות גדולות, כן מקפיד שיאכל את השיעור הנצרך בתוך כדי אכילת פרס".

ועל זאת כתב הגה"צ בעל 'יוחי יוסף' מפאפא זצ"ל בהספדו על כ"ק מרן זי"ע: "כשנסתלק הבעש"ט נתקבצו תלמידיו וסיפרו ממדריגותיו, ונתגלה הבעש"ט ואמר להם למה אין אתם נותני לבכם ליראת שמים שלי, כמו כן כשמספרים ממדריגות מרן ז"ל אין צריך רק לצייר ולזכור הפחד ה' שראינו אצלו בעת שנכנס לתפילה או כשעמד ליד המזוזה, היראת שמים שהיו יכולים לשאוב בראיית אכילת המוציא גרידא, עכ"ל.

הוא הדבר אשר שייך לומר גם לענייננו, אשר כ"ק מרן זי"ע היה מתאמץ לשתות בעת הצורך רביעית כוס בבת אחת, מתוך יגיעה עצומה והתאמצות גדולה, הרי שמזה גופא יכולים וצריכים אנו לשאוב יראת שמים, והלואי נזכה להתדבק בדרכיו של אותו צדיק וקדוש זי"ע.

שיעור רביעית בבת אחת, וללא הפסק בינתיים, מכיון שמרן לא שתה כמות של רביעית כאחת, לא אבה לברך בעצמו ברכת בורא נפשות, לפיכך כל אימת שמרן סיים את סדר השתיה, היה מבקש מן המשמש להתיישב ולברך ברכה ראשונה בישיבה, ולשתות לפניו בבת אחת כוס קפה המכיל רביעית, ולאחר מכן לברך ברכה אחרונה בישיבה דווקא, ולהוציא את מרן בברכת בורא נפשות. לצורך הענין היה מרן יוצא מגדרו, והיה פוקח במיוחד את עיניו הק', ועוקב אחר המשמש אם הלה אכן שותה רביעית בבת אחת כדת, באם חשש שהמשמש הפסיק בשתייתו, היה מרן מורה לו לשתות כוס נוסף, ודווקא רביעית בבת אחת.

לעתים בודדות, כשמרן ז"ל חפץ לברך בעצמו ברכת בורא נפשות אחר שתייתו, התאמץ לשתות את כל הכוס שהכיל רביעית בבת אחת, ולמרות כל זאת לא בירך ברכת בורא נפשות, אלא בלשון ארמי, וכך היה אומר: בריך רחמנא מלכא דעלמא עילאה בורא נפשות וכו'.

כמו כן, גן בברכת מעין שלש, על הגפן, לאחר שתיית יין, הקפיד מרן לצאת בברכת המשמש ששתה רביעית בבת אחת, מדי מוצאי שבת בעת ההבדלה, לא היה מרן שותה מכוס ההבדלה שיעור רביעית אלא מעט, לאחר מכן מילאו שוב את הכוס עד גדותיו ביין, ואחד המקורבים שעמדו לימינו [בדרך כלל כשמרן שהה בירושלים היה זה הרה"ח ר' נפתלי ווינער ז"ל (אטטעסמאן)], וכשהה בתל אביב היה זה הרה"ח ר' איסר יאקטער ז"ל], היה שותה אותו בבת אחת ללא הפסק, והיה מתיישב ומוציא את מרן בברכת על הגפן, מלבד במוציא שבת חזון, שאז דחק מרן את עצמו ושתה מן הכוס שיעור רביעית בבת אחת, ובירך בעצמו ברכת על הגפן, עכ"ל.

וסיפר הרה"ח ר' משה פערסטער שליט"א (במסיבת קאווע של בחורי א"ש) ששמע מהרה"ח ר' נפתלי ווינער ז"ל, שפעם באמצע שתייתו את הכוס בכדי להוציא את מרן בברכת על הגפן, רמז בעיניו לאחד שעמד בצד, שיביא לו סידור בכדי לברך ברכת על הגפן, ומרן הבחין בזה, ואמר לו: "אה, וואס האסטו געטוהן, האסט מפסיק געווען, טרינק נאך א כוס", ונתן לו מרן לשתות עוד כוס.

עדות משמיעות

בענין זה סיפר גם המשב"ק הרה"ח ר' יחיאל הירש ז"ל, שדרכו של מרן הי' לבקש לפני התפלה את א' המשמשים, להוציא בברכת בורא נפשות, וזה השותה הוצרך לשתות כל הכוס בבת אחת, ומענין לענין יוספר עוד בשם ר' יחיאל, שמרן הי' שואל מקודם את המשמש אם כבר שתה קאווע היום, ואם המשמש השיב שכבר שתה, שאל אותו מרן אם עדיין צריך בשביל צורך התפילה לשתות עוד קאווע, אך כאשר מרן הבחין במי שהוא אחר שעדיין לא שתה כלל, ביקש שישתה ויוציא הברכה זה שעדיין לא שתה.

ידוע ומפורסם פלוגתת הפוסקים וגדולי הדורות, בענין ברכה אחרונה על כוס חמין, אם שווה בינתיים יותר משיעור רביעית או שיעור אכילת פרס, האם יכול לברך ברכה אחרונה, מאחר שהדרך לשתותו כשהוא חם, וקשה לשתותו בלא הפסק, וכתב הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל, שהגאון בעל מנחת חינוך זצ"ל נהג לברך אחריו ברכה אחרונה, אולם אם שותהו פושרים שאז זהו שלא כדרך שתייתו, אז לדעתו אין לברך ברכה אחרונה. והנה כ"ק מרן מהר"א זי"ע היה מקפיד לשתות כל הרביעית בבת אחת, הן לענין ברכת מעין שלש והן לברכת בורא נפשות, גם בשתיית מים חמים, וגם בשתיית מים פושרין.

לכאורה במשקה חם יש להקל

והנה באמת כותב הגה"צ מבילגורייא זצ"ל בזה"ל: שאלה נשאלתי מכ"ק אחי שליט"א פרשת ויקרא תש"ח, בענין שתית רביעית קאפע או טיי, לגבי ברכה אחרונה, שהורה לו הרב פנחס לאנדמאן ע"ה מדאמבראווא, שצריך לשתות בבת אחת בלי שום הפסק, בכדי להתחייב בברכה אחרונה, ודבר זה קשה לו מאוד לשתות בנשימה אחת דווקא, וכמדומה שאמר שמוזיק לו לבריאותו, ושאל האם יש לו מקום להקל בזה מחמת סיבה הנ"ל, וצידד להיתר משום דדוקא בשתיית צונן יש לומר שצריך לשתות בבת אחת, משום שדרכם בכך, דרוב בנ"א אינם שותים ביותר מכא"פ, אבל משקה חם לכאורה אין זה נגד דעת רוב צדיק, ועוד שלא את בבת אחת, וא"כ שמא אינו צריך, ועוד שלא את כ"ק אאמו"ר זצלה"ה לשתות בבת אחת, ובנשימה אחת, וא"כ מוכח בוודאי שאין זה נחוץ, עכ"ל.

אולם למעשה לא ראינו שכ"ק מרן מהר"א זי"ע סמך על כך, ולמרות הנ"ל נהג סלטול בעצמו והקפיד לשתות רביעית בתוך שיעור הזמן, וכפי עדותם של המשמשים נהג כ"ק מרן מהר"א זי"ע להחמיר בזה גם בקאווע, והתאמץ לשתות הכל בבת אחת, וכן הורה תמיד למי שהוציאו בברכת בורא נפשות שיתאמץ לשתות כל השיעור בבת אחת.

לסמוך על אכילת צוקער

עצה אחרת הציע פעם הגה"צ מבילגורייא זצ"ל לפני כ"ק מרן זי"ע, שיסמוך על מש"כ בתשו' מהר"ם שיק (או"ח סימן פה), שאם מכניסים הצוקער לתוך פיו, אז אפילו אם מפסיקים בשתיית הקאווע, הרי נהנים אז גם מהצוקער שבפיו, ולא נחשב להפסק, אבל כ"ק מרן זי"ע לא רצה לסמוך על זה (בקדוש פנימה, חלק א, עמוד קנה).

להלכה ולמעשה לחומרא

כן מספר המשב"ק הרה"ח ר' יצחק לנדאו ז"ל בספרו 'בקדוש פנימה' (חלק א, עמוד קנה): "לגבי ברכה אחרונה לאחר שתיית משקה, החמיר מרן שלא לברך ברכת בורא נפשות רק באם שותים

ענידי דגורסא

פניני אגדה ודרוש על סדר העמודים הנלמדים

הרב אליהו שמוטץ שליט"א • בית שמש

פג. בארבעה פרקים אלו משייטין את הטבח.

'שוחטין ברגל ואין שוחטין בראש'

היכן נעלו את בית המטבחיים בראש השנה | מי לא השתמש בידו השמאלית מר"ח אלול עד אחר הושע"ר | מי הוא השו"ב שלא כיוון עדותו ולא הגיד האמת | ואיך נהגו באלג'יר בבוקרסט ובלבוב

אמרה זו המופיעה בראש, מקורה בספר 'גבול בנימין', ונראית לכאורה כמילתא דתמיהא וכמדרש פליאה הדורשת פתרון, מאחר שכל דרדקי יודע כי ההיפך הוא הנכון, השחיטה הוא בראש ולא ברגל. בשורות שלפנינו ננסה להבין פשרה של פתגם זו והמסתעף הימנו במרוצת הדורות, וביותר בשנה זו שימי ראש השנה חלים ביום חמישי וביום ערב שבת קודש.

א. ושחט אותו -

מנהגי השחיטה בראש השנה

נהגה זאת לפנינו בישראל, נהגו לשחוט בהמות ועופות בעיצומו של יום טוב לצורך היום, ולא נשתנה מנהג זה גם ביום טוב של ראש השנה.

י"ט של ר"ה חל להיות ביום חמישי והלך ראובן ושחט

וכך הוא לשון השאלה בשו"ת הריב"ש (סימן רד): יום טוב של ראש השנה חל להיות ביום חמישי, והלך ראובן ושחט עגל בן שנתו לחבירו, ביום הראשון אחר האכילה מן המנחה ולמעלה, ובאו אנשים ולקחו מן הבשר איש ואיש כפי אכלו לצורך מחו. [בשאלה זו דן הריב"ש אודות השחיטה מיום ראשון דראש השנה לצורך יומו השני, ואולם] מדבריו למדנו, שדבר שבשגרה היה ששחטו בעיצומו של יום ראש השנה.

נועלין בית המטבחיים בראש השנה

אך לא כן נהגו בכל הדורות ובכל המקומות. שכן נראה בשו"ת בית יהודה (להר"ר יהודה בן יצחק עייאש יומ"ד א' תשרי תקכ"א) הנדפס בשנת תק"ו, שם מלקט בסופו דיני מנהגי ק"ק ארגיל (מנהגים השייכים לר"ה ס"ג) וכה דבריו: נוהגין שלא לשחוט כלל אפילו עופות ביום טוב ראשון, וכל שכן ביום טוב ראשון של ראש השנה, כיון דאפשר לו לשחוט מבערב, ואין היתר אלא אם כן נודמנו לו אורחים, אבל ביום טוב שני נוהגין לשחוט אפילו ביום שני של ראש השנה.

ומרגלא בפומייהו דהרבה בני אדם שלא לשחוט כלל בראש השנה גם ביום שני, אלא שמורי הרב ז"ל אמר שנוהגין לשחוט עופות, אבל בהמות לעולם לא נהגו לשחוט ביום שני דראש השנה, ולכן נועלין בית המטבחיים בראש השנה, וכן יש לנהוג מכאן ואילך.

עד כאן דבריו, בלא שציינו להם טעם כלשהוא מדוע מרגלא כך בפום בני אדם שלא לשחוט בראש השנה.

מן העניין לציין, שהריב"ש שימש אף הוא כרב וכאב בית דין בעיר אלג'יר בשנת ה'קנ"א, ועל אף זאת לא התייחס כלל למנהג שכוה, רק לאחר כשלוש מאות וחמישים שנה כותב הר"י עייאש ש'כן יש לנהוג מכאן ואילך'.

ב. ורחמיו על כל מעשיו -

דעת האוסרים שחיטה בראש השנה טעמיהם וסברותיהם

שנים רבות לאחר מכן, במרחק ניכר מאלג'יר, מוצאים אנו דברים ברורים ומפורטים בענין זה, בתשובה שהעלה מהר"י אסאד זצוק"ל (או"ח סי' קסד) ממקום מושבו באונגארין, בזה הלשון: ועל דבר שאלתך, אם נהגו היתר או איסור בשחיטה ביום טוב של ראש השנה, הנך יפה הראית לדעת מה שכתב המג"א (סי' תצ"ח סק"י) וגם בשו"ע (או"ח סי' תר"ג) שצריך להחמיר טפי בעשרת ימי תשובה בפת של עכו"ם.

ביומא דדינא ראוי לנו שלא לעשות שום אכזריות בפועל

ומשיב: ולעניות דעתי, בשחיטה יש להסביר עוד טעמא להמונים, דכל שחיטה אית ביה צער בעלי חיים, והתורה התיירתו 'זבחת ואכלת', וזלת זה אית ביה אכזריות לשחוט בעלי חיים. וביומא דדינא, שכולנו מבקשים רחמים כל היום, ו'רחמיו על כל מעשיו' כתיב, ראוי גם לנו שלא לעשות שום אכזריות בפועל לשחוט בעלי חיים. וזכר לדבר עובדא דרבי בפרק הפועלים בבבא מציעא (פה). עגלא לשחיטה וכו', אמר ליה זיל לכך נוצרת, אמרו ולא קא מרחם וכו', וכי אמר לאמתיה על בני כרכושתא שבקיניהו 'רחמיו על כל מעשיו', אמרי הואיל ומרחם נרחם עליו וכו', עיין שם הדברים.

במקומות שנהגו היתר עמי הארץ הן ועושים מחסרון ידיעה

וממשיך בדבריו: ואם גם אמת אמר השו"ב שבמקומות ששימש הוא, נהגו היתר לשחוט בראש השנה, אטו אותן מקומות הישוב רובא דעלמא נינהו, ובלתי ספק עמי הארץ הן ומחסרון ידיעתם עושין. אמנם פשיטא ודאי דלאו מדינא אטור, כי אם מנהגא לבד.

הס מלהזכיר

ומסיים דבריו: אחר שכתבתי זאת, קראתי לשוחטי דמתא מומחים דפה התו' מהו' שמואל ווייס נ"י, ושאלתי אותו על זה המנהג, והשיב לי, כי בכל תפוצות ישראל המנהג שלא לשחוט ביום טוב של ראש השנה, כדי שלא להזיק שום בריה, ושכך כתב בספר גבול בנימין אחד מן היכי תמצא 'שוחטין ברגל ואין שוחטין

בראש' דייקא, ודברי פי חכם חן, ומעולם לא שמע לשחוט בראש השנה, והס מלהזכיר, עד כאן דברי השו"ב מזהר"ש הנ"ל, ונהניתי שקיימתי מסברא.

עד כאן דברי המהר"י אסאד בתשובתו, אשר ממנו יתד וממנו פינה למנהג זה שנשתרש שלא לשחוט בראש השנה, וכפי שכתב דהגם שאינו מדינא אלא מנהגא בלבד, מכל מקום נהגו כן בכל תפוצות ישראל.

כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים

לאחר פסק נהיר שכוה, מצינו שוב בשו"ת שערי צדק לבעל ה'מעגלי צדק' מדעעש (או"ח סי' קכא) שהארץ בענין זה בתוספת נופך והוספת דברים, וכה דבריו: הנה העיר מעלתו כו' בענין אי מותר לשחוט לשחוט עופות ביום טוב של ראש השנה.

ולגודל חביבותו לא מנעתי מלבוא בזה, כי באמת בפוסקים לא מצאתי דבר זה, אמנם כן קבלה היא ביד השוחטים למנוע את עצמן מלשחוט ביום ראש השנה, ואומרים אסור בראש ומותר ברגל כנודע, אמנם הא מלתא טעמא בעי.

ושמעתי טעם הגון בשם הגאון הצדיק מסערדיהעל זצ"ל, באשר בראש השנה צריך לעורר רחמים, וענין השחיטה היא בעצמיות אכזריות, כנודע בעובדא דרבינו הקדוש בפרק הפועלים, על כן מונעים השוחטים עצמם לשחוט בראש השנה, והיינו על דרך 'ונתן לך רחמים' כו' כל המרחם על הבריות כו'.

לדעת לכוון כוונת השחיטה

וממשיך בדבריו: רק דלכאורה, דלפי מה שמבואר בספרים, הוי השחיטה תיקון לבעלי חי, כשנשחט בהכשר כדינה בברכה כראוי. רק צריך לומר דהיינו דוקא אם השו"ב יודע לכוון בברכת השחיטה, הוי תיקון לבעל חי, מה שאין כן כשאינו יודע, ולכן לא סמכו השו"ב על עצמן שיודעין לכוון, ונמנעין מלשחוט בראש השנה.

הא גופא ששוחט בכדי לאכול ביום טוב הוי תיקון

ומוסיף עוד לומר כי יש לתלות הדבר באם יש להתענות בראש השנה או לאכול: אמנם לעניות דעתי להוסיף על זה, דזה תלוי בהפולגתא שבטור

(סי תקצ"ז) אי מצוה להתענות בראש השנה, או חיוב דוקא לאכול כשאר יום טוב. דאי אמרינן דמצוה וחייב לאכול בשר כבשאר יום טוב, אם כן אף שאינו יודע הכוונות הוי תיקון גדול, והא גופא ששוחט בכדי לאכול ביום טוב הוי תיקון אף בלי כוונת השחיטה בעצמה, מה שאין כן להשיטות שאין מצוה לאכול בראש השנה, ובאמת חוששין לכך לענין כששכח יעלה ויבוא בסעודת ראש השנה שאינו חוזר לראש, ולכן נמנעין מלשחוט בראש השנה, כן נראה לומר.

אכלו משמנים

ומבאר איך יתיישב הפסוק בעזרא 'אכלו משמנים' לפי דעת האומרים שיש להתענות: ובאמת מה שהביאו ראייה מעזרא שאמר 'אכלו משמנים' כו', היה נראה לעניות דעתי ליישב להני פוסקים דסבירא להו דמתענין בראש השנה, דלכאורה יום הדין כראש השנה הכל תלויים ועומדים בדין, מי יאמר זכית, והכל יביא במשפט, והתקיעת שופר גם כן מורה על זה לפי מה שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה עורו ישנים כו' וחפשו מעשיכם כו', אמנם כן הוא בזמן הזה שאין בית המקדש קיים. אבל בזמן שביית המקדש קיים תמיד של שחר מכפר, וצדק ילין בה, וממילא בראש השנה צדיקים גמורים להוי יום טוב ממש והתקיעת שופר מורה על חירות ושמחה, כמו שנאמר 'אשרי העם יודעי תרועה כו' בשמך יגילון כו', וכמו שכתבו הספרים הקדושים.

ולכן בימי עזרא שאז באו מן הגולה ובנו בית המקדש מחדש, הנה בימות הגולה היה מנהגם לבכות ולמנוע מלאכול עכ"פ מה דאפשר והרבה מתענים ממש, ולכן גם עתה החזיקו במנהגם הקדוש ובכו, ולכן נאמר שם שהיו בוכים, על כן אמר להם עזרא 'אל תבכו אכלו משמנים', ואמרו לו לשמחה מה זו עושה, על כן אמר 'חדות ה' מעוכם' דהיינו הבית המקדש כדפירש רש"י בפרשת בחקותי 'גאון עוכם'.

יש סמך גדול

דשפיר הנהיגו השוחטים

ומסכם דבריו: וממילא יש לומר, הני שיטות דסבירא להו בזמן הזה שאין בית המקדש קיים מצוה להתענות בראש השנה, ועכ"פ יש סמך גדול דשפיר הנהיגו השוחטים שלא נהגו לשחוט בראש השנה, משום דצריך להתעוררות רחמים ולא אכזריות ח"ו, ואין לומר להוי תיקון, דחוששין לעצמן שאין יודעין כוונת הברכה שיהיה תיקון, ואין לומר דבלאו הכי הוי מצוה ותיקון מחמת ששוחטים לסעודת יום טוב, זה אינו, דהא בראש השנה אין מצוה כל כך לאכול סעודה, דהרבה שיטות יש שמתענים, ובפרט בזמן הזה שאין בית המקדש קיים כנ"ל.

בשנה הזאת שהוא לצורך שב"ק אין לחוש כלל

ומסיים דבריו: אמנם כן אילולי שאינו כדאי, היה נראה לפי עניות דעתי, דהיינו דוקא כששוחטים לסעודת ראש השנה עצמו, אבל בשנה הזאת שצריך לשחוט בערב שבת קודש לצורך שבת קודש, אפשר דכולי עלמא מודים שאין כאן מנהג למנוע מלשחוט, דהא סעודת שבת קודש ודאי מצוה רבה ואין מתענין בו כלל, ואם כן בכל ענין הוי תיקון להבעל חי שנשחט לצורך סעודת שבת קודש, לכאורה אין לחוש כלל, רק מי אנכי לחדש דבר.

אלו דברי השערי צדק, ומינה שמענין שיש אכן סמך לכך שלא לשחוט בראש השנה, מחמת טעמא רבא שיש הרבה שיטות שאין מצוה לאכול כל כך בראש השנה ויש להתענות, ומכל מקום מתיר בשנה כזאת שחל בה ראש השנה בערב שבת לשחוט לצורך שבת קודש.

מר"ח אלול עד אחר הושע"ר לא השתמש בידו השמאלית

נידון זה הובא גם בשו"ת אפרקטא דעניא (ח"א סי' קיג), שם כתב אחר שהביא דברי שו"ת מהר"י אסאד ז"ל: ודברים אלו ראויים למי שאמרם, דמעובדא דלתתא איתער עובדא דלעילא (וזהו ח"ג צב), וכל המרחם כו'. ושמעתי בשם הה"ק מהר"י צ' מסטרעטין ז"ל דמראש חודש אלול עד אחר הושענא רבא לא השתמש בידו השמאלית כדי להגביר מידת הימין.

לצורך שבת קודש יאי ויאי

ובהערות שם הוסיף עוד לומר: פירוש: זוהר (פרשת אמור דף צ"ב ריש ע"ב): אי עביד בר נש עובדא דאכזרי, הכי אתער בההוא יומא ופגים ליה, ולבתר קאים עליה לאכזרי כו', יעוין שם הדברים. ברם יש לומר דבשחיטה כשרה אינה בכלל אכזריות, דהרי סוף בהמה לשחיטה דוהו תכלית הויתא, כל שכן לכבוד שבת קודש. אלא דלצורך ראש השנה גופא יש לומר, כיון דאיכא מאן דאמר דיש להתענות, אם כן האכילה אינה מצוה לכולי עלמא, תו איכא חשש אכזריות, מה שאין כן לצורך שבת קודש, יאי ויאי עד כאן דבריו.

לא נכון הדבר שישחטו השוחטים ביו"ט של ר"ה

גם בשו"ת הרב"ז (ח"א סי' קטו) להגאון ר' בצלאל זאב שאפראן משיב לבנו השואלו בענין זה ככל הדברים האמורים לעיל, וכך כותב: על דבר אשר כתבת לחדש בזה הלשון, לא נכון הדבר בתורת זבח שישחטו השוחטים ביום טוב של ראש השנה כל עיקר, אפילו עוף הקל, מטעם דבראש השנה ביומא דדינא, שכל תפלות ובקשות בני ישראל ערוכות ונשענות על רחמי שמים יתברך כדכתיב 'לרחמי על כל מעשיו', על כן מהראוי שלא לשחוט בראש השנה שום דבר הלשון שחיטה, לבלתי לגרום ח"ו איזה צער לא דהוא לבעלי חיים. כהא דאמרינן בבבא מציעא (פה) וכו' יעוין שם, הרי דנענש רבי על זה שאמר לה להעגל לכך נוצרת לשחיטה.

לא יתכן אפוא להזיק לשום בריה בימי הדין

ומשיב: יפה הערת בני יקירי, ואני מברך עליך ברכת הנהנין, כי זכית לכוון בדבר זה למה שכתב הגאון מהר"י אסאד ז"ל כו', יעוין שם. וראה בספר החינוך המיוחס להרא"ה ז"ל (מצוה תנ"א) שכתב בטעם השחיטה מן הצואר ובסכין בדוק, כדי שלא נצער בעלי חיים יותר מדאי, כי התורה התיר לאדם לזון מהם לכל צרכיו ולא לצערם חנם כו', עכ"פ משמע דקצת צער איכא גם בשחיטה הכשרה, אם כן אפוא שפיר יתכן לומר שלא נכון הדבר לשחוט בראש השנה שום בעלי חיים, מטעם שלא לגרום אפילו קצת צער לבעלי חיים, עכ"פ בימי הדין שאנו מפילים תחנונינו לפני בעל הרחמים יתברך שישפיע עלינו רחמים רבים ממקור הרחמים.

וראה נא בדקדוק לשונו הזהב של הרמ"א ז"ל (יו"ד סי' כח ט"ב) שכתב דאין מברכין שהחיינו על שחיטה מטעם דמזיק לבריה יעוין שם. ואם כן, לא יתכן אפוא להזיק לשום בריה בימי הדין. אבל הש"ך (שם סק"ו) כתב דזה הטעם דחוק, וכתב טעם אחר יעוין שם, אולם התבואות שור (שם סק"ה) כתב שאינו מבין טעמו של הש"ך, אבל כתב דהטעם כעיקר הוא משום ההוא מעשה דרבי הנ"ל דנענש, משום דהוי ליה לרחם על העגל, יעוין שם. הרי לך בני יקירי, דטעמך שהבאת מהעובדא דרבי הנ"ל, טעם לשבח הוא. עכ"ד.

עד כאן חיינו לאלו התומכים בדברי המהר"י אסאד והולכים לאורו וסוברים כסברתו שאין לשחוט בראש השנה.

ג. אנו מתירין -

דעת המתירים שחיטה בראש השנה

מי דשדי ביה נרגא בתשובתו של המהר"י אסאד, הוא הרה"ק ממונקאטש בספרו שער יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר זמן חירותנו ליום ב' דפסח אות א בהג"ה), התוקף את דעתו בדברים כדברונות בזה הלשון: אזכיר בזה מה שכתב בתשובות מהר"י אסאד ז"ל להחמיר שלא לשחוט בראש השנה, וכתב שם הטעם כו' והביא ראייה מגמרא כו' עכ"ל.

לא נשמע שינהגו מנהג זה

ואני תמה תמה אקרא, ולא הבנתי דברי הגאון זצ"ל על המקומות האלו, שהם עמי הארץ וחסרי ידיעה בשביל שלא נהגו מנהג זה שאין לו שורש כלל, ומעולם לא שמענו בכל מדינות פולין בעיירות גדולות וקדושות, אשר מעולם ישבו בהן כסאות למשפט רבותינו הפוסקים גדולי הדור שמפיהן אנו חיים, ולא נשמע שינהגו מנהג זה שלא לשחוט בראש השנה בפרט כשחל בערב שבת קודש.

ומוסיף לומר: וגם בעיקר הסמוכין למנהג זה שהמציא מש"ס בבא מציעא כנ"ל, הנה עיין בספר נזר הקודש על המדרש (נח פרשה לג) שהסביר הענין, דרבי היה יודע בשיחות בהמות, והייתה צועקת אליו רבי הושיעני נא, ודחהו, זהו היה כמו אכזריות מחמת נפש המגולגל ולא זולת, דהא כולם יתנו בקולם בשחיטה, וכי ליהווי כולי עלמא בייסורין ח"ו, ודבריו [אין] מתקבלין על הלב.

המה מיעוטה דמיעוטה

נגד רובא דעלמא

וכותב עוד: ומה שכתב במהר"י אסאד אטו הגלילות האלו רובא דעלמא נינהו. אתפלא, דהא המנהג שלא לשחוט בראש השנה, הוא רק בגלילות אשכנז וגליל העליון דמדינת הגר, ומובן וידוע כי המה מיעוטה דמיעוטה נגד רובא דעלמא שלא החזיקו כלל במנהג זה כנ"ל, וזה פשוט. ומה שכתב שהשו"ב שלו העיד כי בכל תפוצות ישראל המנהג שלא לשחוט בראש השנה, השו"ב לא כוון עדותו כלל וכנ"ל. עד כאן דבריו.

ח"ו לומר שהמה עמי הארץ

ושוב הניף ידו וכתב כזאת בתשובה לשואל (מנחת אלעזר ח"ה סי' לט) וזה לשונו: הגיעני יקרתו, ואשיב על אתר בנידון ששאל על המנהג דפה, הנה פה קהילתנו נוהגים מעולם לשחוט בראש השנה כמו בשאר יום טוב כו', דרך כלל המשך בעמוד יב'.

לא ידעו השו"ב חילוק בפה קהילתנו בין ראש השנה לשאר יום טוב בזה כלל.

ומה שכתב בתשובות מהר"י אסאד זצ"ל, הנה זה כמה שנים שכתבתי על גליון שו"ת מהר"י אסאד שם מה שנפלאתי על דבריו כו'. ותמהתי שיצא מפי גאון גדול כזה, והלא באמת בכל מדינת פולין בעיירות גדולות וקדושות, אשר מעולם ישבו בהם כסאות למשפט רבותינו הפוסקים גדולי הדור שמפיהן אנו חיים, ולא נשמע חומרא זו, ושוחטין בראש השנה כמו בשאר יו"ט, וח"ו לומר שהמה עמי הארץ.

השו"ב מסעדרדהעלי לא הגיד האמת

ונידון עיקר הסמוכין למנהג זה שהמציא מש"ס בבא מציעא (פה) בעגלה לשחיטה וכו', דאמר ליה רבי זיל לכך נוצרת, הרי דשחיטה אכזריות הוא, ואם כן אין לעשותה בראש השנה, עתה"ד. ובאמת יפלא, אם ינהגו כן לרחם על הבהמות שלא לשחטן, הרי לעולם לא ישחטום, וזה נגד התורה שאמרה 'זבחת' וכו'. אלא ודאי בעל כרחך הדין הוא כמו שכתב ביפה תואר על המדרש רבה (פרשת נח פרשה ל) כי היה ברבים, ומחמת שאמר בדרך אכזריות זיל לכך נוצרת, אבל אם שוחט סתם לא שייך כלל זה עיין שם. וביותר ביאור בספר נזר הקודש שם על המדרש, שרבי היה יודע בשיחות בהמות וצפופי עופות, על כן היה אכזריות שדחווהו, ואין לעשות כן עיין שם. ובאמת מצינו ברבינו האריז"ל (כמ"ש בטעמי המצות מצוה שחיטה אות ג) שדיבר עם השה בלשונו שבא אליו, ובוודאי היה כן להתנאים והאמוראים כנודע, אבל בפשטות בקיימו מצות זביחה בעל כרחך אינו אכזריות. ומיושב מנהג העולם כנ"ל ששוחטים בראש השנה.

וגם השו"ב מסעדרדהעלי שהעיד לפני הגאון ז"ל שבכל תפוצות הגולה אין שוחטין בראש השנה, לא הגיד האמת, ואולי חשב השו"ב כי גליל העליון שם הוא כל תפוצות הגולה בכל העולם כולו.

זהו דעת המנחת אלעזר ממונקאטש החולק על חומרת ומנהג המהר"י אסאד ודעמיה.

ה. וקראת לשבת עונג – חששא דאתי הבשר למיסרח

נדבך נוסף בענין זה מצינו שנידון בין הפוסקים, באופן שחל ראש השנה כהאי שנתא, וישנם ג' ימים מערב ראש השנה ועד שבת קודש, ויש חשש שמא יסריח הבשר הנשחט, ויבוא להימנע משמחת שבת ויום טוב.

המנהג מפורסם בכל מקום איפכא ואין שום יסוד להקל

וכך מופיעים הדברים בשו"ת תורת יקותיאל (מהדו"ת או"ח סי' סא): מה שכתבת כי בקהילת בוקורסט שוחטים השוחטים גם בראש השנה אפילו אינו חל בערב שבת, הנה ממנהגי בוקורסט אין להביא ראיה כלל, והמנהג מפורסם בכל מקום איפכא. וכבר הובא היכי תמצא בתשובות רבי יהודה אסאד זצ"ל שוחטין ברגל ואין שוחטין בראש, והובאו דברי קדשו בתשובות השערי צדק כו'. אמנם גמרא מפורשת היא בעובדא דרבי דנענש כו', אם כי הענין פלא שנודע שמצוה לשחוט ומקיים מצוה בשחיטה, ואדרבא תיקון הוא לבעל חי בשחיטה כשרה כמובא באחרונים כו'.

וכותב: אמנם לעניות דעתי אפשר כיון שכבר נהגו שלא לשחוט בראש השנה

אין לבטל המנהג, בשגם לעניות דעתי לא ידעתי יסוד הקולא, כיון שאם נאסר לשחוט בראש השנה, בהכרח ישחט הכל בערב ראש השנה, ואז גם כן יתוקן הבעל חי, ואין שום תיקון יותר במה שישחטנו בראש השנה, על כן אין זה שום יסוד להקל ודו"ק.

סברא להתייר שמא ימעיש בשחיטה מחשש שיסריח הבשר

ומוסיף לומר: אכן כשחל בערב שבת לזמן מרובה ג' ימים כבר יש לחוש. והגאון האדיר מלובלין ז"ל בשו"ת אמרי שפר (סי' סג) האריך לברר שיש חשש בבשר העומד איזה ימים, כבפירוש רש"י (בצה' כג) בשחיטה חיישינן למיכמר בישראל פן יתחמם ויסריח, וליותר מב' ימים נפסד טעמו, עיין שם שהאריך כל הצורך [אודות זאת אשר בשר ישן ויכול להזיק לבריאות, בעתים האלה אשר נשמעה עקבות המחלה ה' ישמרנו].

ולפי עניות דעתי בכהאי גוונא יש סברא להתייר, דלא ליתא לאימונעי משמחת יום טוב ושבת שיחוש שלא יסרח הבשר וימעיש בשחיטה, ובכהאי גוונא מצינו היתיר בש"ס (בצה' דף י') דלמא משתכחי כולהו כחושים ואתי לאימונעי משמחת יום טוב.

ומסיים: ולפי עניות דעתי סברא ישרה, דאי לא נתייר לו לשחוט בראש השנה, יחוש לשחוט הרבה שלא יסרח עד שבת, ועל ידי זה ימעיש לצמצם גם באכילת יום טוב כל שכן בשבת, וזה נראה לפי עניות דעתי היתר מרווח ומפורש כו', וכל שכן בנידון שיש לחוש שעל ידי זה ימנע משמחת יום טוב, על כן מותר לשחוט ביום שני שחל בערב שבת נוסף משום כבוד שבת, ודו"ק. ע"כ.

ה. יאכלו ענוים וישבעו – עדייות שונות על מקומות שנהגו היתר

למעשה, במשך השנים רואים אנו איך בכמה וכמה ספרים על הלכות שחיטה או הלכות יום טוב מזכירים הפוסקים ענין זה, וכותבים דעתם בנידון.

אין צריכים לשנות מנהגם ויאכלו ענוים וישבעו

כך באלף המגן בהערותיו על המטה אפרים (סי' תקצ"ז סק"ו) שמעיר בענין זה בהגהה. וכותב: ומצאתי בספרים בשם הגה"ק הר"י גיקטאליא ז"ל בעל שערי אורה, שכתב טעם שחיטת בהמה מפני שרחמים הוא לה, שיוצאת ממדריגת בהמה שאינה יודעת כלום למדריגת האדם היודע ומכיר את ד'. ולפי זה נראה לי, במקומות שנהגין לשחוט בראש השנה כמו במדינותינו, אף שאינה לצורך שבת, אין צריכים לשנות מנהגם ויאכלו ענוים וישבעו, כן נראה לומר.

כמו כן בספר מטה אשר על שמלה חדשה (דיני שחיטה) כתב: היכי תמצא שוחטין ברגל ואין שוחטין בראש, פירוש שוחטין במועד אבל אין שוחטין בראש השנה (גבול בנימין). והטעם דכל שחיטה אית ביה צער בעלי חיים ואכזריות רק התורה היתירת, וביומא דדינא שכולנו מבקשים רחמים אין להתאכזר, וזכר לדבר מגמרא בבא מציעא פ"ה (שו"ת מהר"י אסאד). ולצורך גדול אין מונעין מלשחוט לכבוד היום אשר 'חדות ה' מעוננו' (נחמיה ח' ע).

כן גם בספר ליקוטי רימ"א (סי' מג אות כ) מעיר: ואני הצעיר ראיתי וגם שמעתי מכמה שו"ב

ששוחטים גם ביום טוב של ראש השנה כמו בשאר יום טוב.

מנהג לבוב

ואילו בשו"ת אורחות חיים (כהנא, הל' יו"ט סי' תצח אות ג) אחר שהביא דברי המהר"י אסאד ושו"ת שערי צדק כתב: וכן נראה מלשון הגאון מלבוב בספרו שו"ת דברי שאול ויוסף דעת סימן כד, דגם בלבוב נהגו לשחוט ביום טוב שני של ראש השנה לצורך שבת קודש, יעוין שם.

וזהו לשון הגאון מלבוב (שו"ת שואל ומשיב חמישה סי' כד) שם: נשאלתי במה שנהגין השוחטים פה לבוב כשחל שבת אחר שני ימים טובים של ראש השנה או של גליות, דאז שוחטין הרבה אנשים ביום טוב שני, שאי אפשר להשהות בשר כל כך מערב יום טוב על שבת.

גם בהסכמתו של השואל ומשיב לשו"ת מהר"י אסאד העיר על דבריו המזכירים בראש מאמריו: לענין שחיטה ביום טוב של ראש השנה, מה שהאריך לכתוב איסור בזה, הנה בראשית ההשקפה למה לא הביא משנה מפורשת 'השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה', ואין לדחוק דשחט מערב ראש השנה, היה לו לומר רק 'חילקה בראש השנה', ועיין רמב"ם מה שהעתיק המשנה ותמצא שאין חילוק. אמנם אחר כך ראיתי שכתוב שרק מצד המנהג הוא כן, ומצד הדין מותר.

אחר כל זאת, בימינו אנו שישנו אפשרות לקרר ולהקפיד הבשר כראוי, על כן אין מקובל כלל ולא נהגו בזמנינו לשחוט בשום יום טוב (משנ"י ח"ט סי' קמ"ו, פסק"ת סי' תצח).

ו. אתיית לחנך – השו"ב בש"ץ

לא נתן רשות להשו"ב להתפלל בימים הנוראים

נסיים במה שהובא בשו"ת הד"ר (סי' כט אות ה): ושמעתי הדקדוש מהר"ץ הצדיק דמעיסקרא מסטרעטין זי"ע היה שו"ב בימי בחרותו ונצטוה מפי רבו הקדוש להניח מלאכתו כי יש היכל אחד שאינה עולה שם תפילתו של השו"ב, וכן שמעתי מפ"ק אדמו"ר הממלא מקומו זללה"ה שלא נתן רשות להשו"ב שלנו להתפלל בימים נוראים.

לית דחש לזה

וכתב על כך בשדי חמד (מערכת ר"ה סי' ג' אות א): ובמקומות אלו לית דחש לזה, ובעיירות רבות השו"ב הוא המתפלל בימים נוראים, וחלילה להטיל שום שמץ ספק בדבר, והשו"ב הרי הוא כשר להיות שליח צבור גם לימים נוראים, אם יש בו התנאים הצריכים, ואין חילוק בין שאר אדם לשו"ב, ופוק חזי מאי עמא דבר, ולא ראינו ולא שמענו מי שערער בזה.

וגם להאדמו"ר הנ"ל נראה ודאי שאם השו"ב כבר הוחזק להתפלל בימים נוראים, אין להעבירו מחזקתו, ואותו השו"ב שלא הניחו להתפלל לא היה מוחזק להתפלל, אבל אם היה מוחזק נראה ודאי שלא היה מעבירו מחזקתו, כי אין לסלק אדם מחזקתו בטעמים חלושים כאלו, כן נראה פשוט לדעתי הקצרה. ע"כ.

בשפתו צדיקים

עובדין קדישין מהילולא דצדיקא במשנת רבוה"ק מבעלזא

הרה"ק רבי נפתלי הערצקא מראצפערט זצ"ל - ב ט' תשרי תרנ"ח

נולד בשנת תק"פ, לאביו רבי יעקב פרץ הלוי זילבערמאן זצ"ל, שו"ב בכפר פויטש שבאונגאריין, ולאמו מרת פרומט ע"ה, בבחרותו למד אצל הגה"ק רבי שמואל שמעלקא מסעליש זצ"ל בעל צרור החיים, וכן אצל הגה"ק רבי אשר אנשיל מטשענענער זצ"ל בעל מנוחת אשה, כמו כן נמנה על תלמידי הגה"ק רבי ישעיה באנעט זצ"ל אבד"ק קאלוב, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת רחל ע"ה, בת הגה"צ רבי איסר דוד זיידענפעלד זצ"ל מנאנש, אחר חתונתו התגורר בעיר פויטש סמוך למגורי אביו, שם הרביץ תורה לעדרי צאן, עד שנקרא לכהן פאר ברבנות יאנאש, בזיוו"ש נשא את הרבנית מרת צביה ע"ה, בת הגה"צ רבי הערש באטערער זצ"ל, חתנו של הגה"ק רבי שאול מקאליב זצ"ל. הוא נסע להסתופף אצל הרבה מצדיקי דורו, אבל את רבו המובהק ראה בהרה"ק מצאנז זי"ע, בשנת תרמ"א נתקבל לכהן כאבד"ק ראצפערטא, שם ניהל את עדתו ביד רמה, כמו כן היו נוסעים אליו חסידים רבים ונהג בכתר האדמורו"ת, סיגף עצמו במיעוט אכילה ומיעוט שינה, היה תופס ישיבה ואמר שיעורים לתלמידים שיעורין כסדרם, והיה מתפלל בלהט אש קודש ובקולות אדירים, רבות מסופר על מעשי צדקותיו וענוותנותו כי רבה, יחד עם זאת היה גודר גדר ועומד בפרץ, בשבת שובה האחרונה לחייו בשנת תרנ"ח הודיע שזוהי דרשתו האחרונה, ובערב יום כיפור בצהריים הלך למקווה בשנית, עלה על מיטתו, ונפטרה במיתת נשיקה.

ברכני גם אני

בנקונטרס 'רשמי רשוותא' (נדפס בספר ויגד יעקב מועדים מהד"ח ח"ב, ערך קברי צדיקים, עמ' תשמג) כותב: ועובדא ידענא מהדה"צ רבי נפתלי הערצקא מראצפערט זצ"ל, שפעם אחת כאשר היה אצל הציון של הנועם אלימלך זי"ע, התפלל שהשי"ת יקבל תפלותיו, ושיברך את מי שהוא מברך, ובחזירתו פגע עמו הרה"ק (כ"ק מרן מהר"י זי"ע) מבעלזא זי"ע, ותפס את מחשבתו, ובקשו שיברך אותו כי בודאי יתקבלו ברכותיו".

אנבי שלח מלאך

השו"ב הרה"ח ר שלמה אהרן פריעדמאן מביקאני, רצה להפקד בזש"ק, והפציר ברבו הרה"ק משינאווא זצוק"ל, אבל רבו דחאו מלפניו, פעם הלך והזכיר עצמו לפני כ"ק מרן מהר"י זי"ע, ואכן זכה להיוושע ולהיפקד, כשחזר לרבו הגה"ק משינאווא, הוכיחו על כך, ולתקופת הימים מת הוולד, כשהגיע אל רבי הערצקא מראצפערט בשבת פרשת משפטים-שקלים, אמר לו כתיב בפרשה זו הנה אנכי שולח לך מלאך, ויש לדקדק מהו הלשון אל תמר בו. ויש לומר, כי הנה אמרו צדיקים שכל אחד מישראל צריך להיות דבוק בצדיק אהו, שהוא ימשיך עבורו את השפע בעוה"ז ולעוה"ב, הגם שיוכל האדם להסתופף גם בצל של צדיקים אחרים, אכן את השפע יש לקבל מצדיק אחד דוקא שהוא מכיר שורש נשמתו, ולא יסע פעם לצדיק זה ופעם לצדיק אהו, וזה פירוש הכתוב 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך' קאי על הצדיק שתפקידו לשמרך בדרך בעוה"ז, ולהביאך אל המקום אשר הכינותי, שיעשה לך טובה בעולם הבא, ומזהיר הכתוב 'השמר מפניו אל תמר בו' מלשון תמורה, שלא תסע פעם לצדיק זה ופעם לצדיק אחר שאינו בקי בשורש נשמתך, 'כי לא ישא לפשעכם' כי באמת ישפיע לך בקדושתו הגדולה כבקשתך, אבל לא יוכל לעשות לך טובה לנשמתך.

הבית הגדול והקדוש

סיפר הרה"ח ר' משה זילבערמאן ז"ל: כאשר עליתי לארץ הקודש בסוף קיץ תש"ה, בליל סוכות שלאחריו, קודם קידוש, כשכוס היין על ידיו הק', קרא אותי אליו, ושאל אותי: "משה'לע, קום נאר אהער, זאג נאר משה'לע, דעם זיידנ'ס סוכה שטייט נאך אינדערעהיים? כשכוונתו

הערצקא, ואמר על שם הרה"ק רבי הערצקא זצ"ל, אז אמר מרן שכדאי לתת שם אחר הרה"ק רבי הערצקא מראצפערט. וסיפר הרה"ח רבי משה זילבערמאן זצ"ל, שפעם הזכיר בערב יום הקדוש לפני כ"ק מרן מהר"א זי"ע, שהיום הוא יומא הדילולא של זקינו הרה"ק רבי הערצקא זצ"ל, הגיב מרן ואמר: "זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל". לאחר מכן נענה הגה"צ מבילגורייא זצ"ל שהיה נוכח שם, שאם מרן אמר עליו כן מוכרח להיות שהיה גדול מאד מאד, כי מרן אינו אומר כן על כל אחד (קול רנה, עמוד תכא).

מדברי תורתו

רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. שמעתי בשם מחו" הגאון הצדיק מו"ה נפתלי הערצקא זלה"ה אבד"ק ראצפעהרטא יע"א, עפ"מ"ש באור החיים לפרש מאה"כ (שעיה מה, כד) טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, הכונה אם הבן יש לו געגועים על אביו, ומבקש בבכי ותחנונים מלפניו איזהו דבר ויתנהו לו, והוא יוסיף לבכות ולשאול בכה או בכה, יכעוס עליו אביו ויגופף ידיו עליו ליסרו, באמרו מה ששאלת נתתי לך, ועתה מה לך עוד לזעוק מרה, לא כן מלך מלכי המלכים, אף כי נרבה להתפלל ולשפוף שיח לפניו, יוסיף לנו אהבה על אהבה, ואהבתו אל יסיר ממנו לעולמים, והי' כאשר כבר נתן לנו כל טוב פרנסה וישפע במדה גדושה, נחת גיל ורנן מבנים ברוכים ומנוחת מאושרות, ובכ"ז עומד עודנו מתפלל ומבקש מחלה ומחנן ויבקש זה או זה, והי' מה, הלא שורת הדין ניתנת שישבו פני המתפלל ההוא ריקם, מה תרצה עוד הלא שאלתך ובקשתך נתונים נתונים המה לך, ואעפ"כ הקב"ה לא בזה את תפילתם, ח"ש טרם יקראו ואני אענה, ובכ"ז עוד הם מדברים עדיין מסדרים תפילותיהם לבקש דבר שלא בא לעולם עדיין, וצריך הוא לו, ומדברים עונים ואומרים הב ה, ובכ"ז ואני אשמע עכ"ד הקדושים. והוסיף להטעים בזה מאמר הקרא אשר לפנינו, רצון יראיו יעשה, הנה הקב"ה עושה רצון יראיו, והי' א"כ מן הראוי שלא ישועו אל מרומם על כל ברכה ותהילה עוד, כי הלא גם בלעדי תפילתם לחמם ניתן ומימיהם נאמנו, ובכ"ז אם ישועו את שועתם ישמע ויושיעם.

(לחם רב, תפלת מנחה לחול)

על הסוכה שבנה זקינו הרה"ק רבי הערצקא מראצפערט זי"ע, ענית: הן. והמשיך: די ווייסט, די זיידע זכרונו לברכה האט געבויעט דיסוכה, האט ער אינזין געהאט צו בויען זיבן פענסטער, ותיכף, תוך כדי דיבור התחיל: "סברי מרנן".

אני חשבתי בשעת מעשה, היות שזקוני ז"ל נהג בסוכות בכל לילה לישב נגד חלון אחר שהיה מיוחס לאושפיון של יום, חשבתי שמסתמא רצה מרן זי"ע להזכיר ענין זה ולעורר זכות אבות בליל התקדש חג.

אחרי החג כתבתי מכתב אל אחותי, שרק שבועות קודם לכן נודע לי בכלל על הישרדה, ועדיין התגוררה בראצפערט, בחשבה לתומה ששם תוכל לשקם את חייה כימי קדם, כתבתי אליה הדיבורים ששמעתי ממרן זי"ע ושאלתי אותה, האם אכן הסוכה עדיין עומדת על תילה, היא כתבה אלי בחזרה, שלא היה לה פרוטה לפורטה, לפיכך החליטה למכור הסוכה לערלים, ועם הכסף היא חושבת להינשא, כשהוסיפה לבקש שלא אגלה זאת ח"ו להבעלזער רב.

עברו שנה ושנתיים, וראתה שאין זו תכלית להישאר שמה, החליטה למכור דירת זקנינו ולצאת עם הכסף, היא כתבה אלי הדברים, ואני נכנסתי אל כ"ק מרן זי"ע לשאול חוות דעתו, מרן זי"ע לא הסכים לכה, ואמר לו בזה"ל: "עוה, א הויז ווי די זיידע האט אריינגעלייט, תורה אין עבודה, קען מען נישט פארקויפען", כמובן שלאחר הוראה מפורשת כזו מפי כ"ק מרן זי"ע ירד מהפרק ענין מכירתו של הבית.

עבר עוד חצי שנה והיא כותב אלי עוד הפעם, בענין שהבית עומד ליפול אם לא ימכרו אותו וכו', נכנסתי שוב אל מרן זי"ע, שאמר לי: "איך האב דיר דאך געזאגט, א הויז ווי די זיידע איז געזעצן על התורה ועל העבודה, ווי קען מען פארקויפן פאר א גוי?". אמרתי שהיא כותבת שהבית עומד ליפול, על זה השיב לי מרן: "אז זי שרייבט אז עס וועט איינפאלען, וועט עס איינפאלען, אז וועלט ווען זיין וועלט, וועט מען עס אויפשטעלן מיט אנדערע שטיינער, אבער בשום אופן נישט פארקויפען" (זכרון נפתלי).

זכותו יגן עלינו

כאשר שאל פעם הרה"ח ר' דוד גרינצווייג ז"ל אם לתת שם אחר אביו שנעקד במלחמה, שאל מרן שוב על שם מי קרוי אביו ר' נפתלי

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בעניני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

הדין בראש השנה

פלוגת התנאים

במתנ' דמס' ר"ה טו. שנינו: בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ובחג נידונין על המים. ובגמ' שם: תניא הכל נידונים בראש השנה, וגזר דין שלהם נחתם ביום הכפורים, דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר, הכל נידונין בראש השנה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בחג נידונין על המים, ואדם נידון בראש השנה, וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים, רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום, שנאמר ותפקדנו לבקרים.

ונעייין קצת בעז"ה בדברי חז"ל האילו ע"פ מה שפי' בה המפרשים, להבין דברי חכמים וחידותם.

בר"ה נידון רק על כללות הענין ולא באיזה יום

והנה בסו"ס בית הבחירה להמארי עמ"ס יומא, נדפס תשובה מופלאה המיוחסת לרבינו הרי"ף, שלא נמצא בכל כתבי הרי"ף, ואלו דבריו שם ומתחיל בקושיא: כיון שהקב"ה דן בראש השנה מה יהי' בסופה, אם כן למה דן את האדם בכל יום בשלש שעות. אלא מתרץ הרי"ף: בראש השנה דן כך ירויח פלוני בזאת השנה, אבל לא יקצוב לו באיזה יום ירויח, על כן הקדוש ברוך הוא יושב ורואה בכל יום אם ייטיב דרכיו בו ביום ירויח. וכן בראש השנה דן הקדוש ברוך הוא למות באותה שנה ואינו קוצב באיזהו יום ימות.

ואם תאמר: למה אינו גוזר בראש השנה כל דבר בגמירה ולא יצטרך לדון בכל יום, אלא לכך דן בכל יום כדי שיבאו הנשמות וישמעו הגזירות ויתפללו על החיים, ואם הוא שיש קצבה לשנות האדם ולימיו מיום הוולדו אם כן למה גוזר בראש השנה, וכן קשה וכי מאחר שגזר על כל דבר ועל הגשמים שירדו וכמה ירדו בכל יום ויום אם כן למה נידון על המים בשמיני עצרת. אלא מבאר הרי"ף: יהא לך כללו של דבר, הקדוש ברוך הוא גוזר בראש השנה כל מה שיהא בזאת השנה. אבל אינו גוזר באיזה יום בשנה יהי', על כן בכל יום דן, ולפי מעשיו של אדם דן, ואם יטיבו ישראל מעשיהם יקים בהם ונתן את האלות האלה על אויביך ועל שונאיך וגו'. כדאמר בתענית (כ"ה) לגבי העננים שהיו הולכים לגבי עמון ומואב, ואמר להו ר' חייא בר לוליאני וכי קבלו את התורה שדו מיטרא אדוכתייהו. ואם ישראל חוטאים ישלח מטר למדברות, דכתיב (מלכים א' ח' נ"ט) לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. ע"כ.

ועדיין צריך ביאור מה מתרץ על קושיותו הלא שנותיו וימיו של אדם קצובים מיום הולדו, אמנם לפי דברי הרי"ף האילו מיושב קו' האחרונים אד' הספרי בפר' עקב (פסקא

מ): דבר אחר מראשית השנה אני אברך אתכם במשא ומתן, בבנין ובנטיעה, באירוסים ובנשואים ובכל מה שאתם שולחים בו את ידיכם אני אברך אתכם והעיר ב' הנצי"ב על הספרי שדרש עה"כ שנגזר על שטרי ארוסין, מראשית השנה, ותמה דהא מ' יום קודם יצירת הולד כבר נפסק ע"ש. אך להנ"ל א"ש, דנפסק מי הזיווג, אך לא נפסק מתי יהי', ורק בר"ה נגזר שיהי' זה בשנה זו, וא"ש.

איך אמרינו הלל בכל יום

בטורי אבן הק', דא"כ איך אומרים הלל בחנוכה ובר"ח, הא אמרינו (בר"ה ל"ב) דאין אומרינו הלל בר"ה, משום שאפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה, א"כ לעולם לר' יוסי לא נימא הלל, לא ביום טוב, ולא בחנוכה ולא בר"ח, ע"כ. ובסו"א ת', דהא דאדם נידון בכל יום היינו גוף האדם עצמו אי יחי' אי ימות ועל בריות גופו, אבל שאר צרכיו אינו נידון אלא בראש השנה לבד, ולכן ראש השנה יותר חמור מכל שאר ימות השנה, אולם לכאוי' יש להעיר ע"ז, דכיון דעצם האדם לחיים נידון בכל יום א"כ איך אמרינו הלל דהא זה הטעם שאין אומרים הלל בר"ה כיון דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וצ"ע.

ובהגה' חכמת שלמה להג"ר שלמה קלוגער על שו"ע או"ח (סי' תקפ"ד סעי' א), תי' וז"ל: האדם נידון בכל יום היינו ברוב הימים אבל בימים הקדושים כגון שבת ויו"ט דהאי אינו נידון דלית בהו דין, ומה דאמרינו בכל יום לאו דוקא דרובא ככולו. עכ"ל.

יישוב האחרונים על האי קו'

ובערוך לנר כאן כתב בזה: ולענ"ד לא קשה מידי, דגם ר' יוסי ורבי נתן מודים דדין הרבים של כל העולם ונפרט של ישראל הוא בר"ה כדכתיב משפט לאלקי יעקב, רק מה דתנן במתניתין כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, דהיינו דין היחיד, על זה פליגי וס"ל דייחיד נידון בכל יום, ולכן אמרינו דמתניתין דלא כוותיהו, והרי גם הר"ן חילק בין רבים ליחידים לענין דין דתבואה ופירות דלרבים הוא לכל דין בזמנו, וליחיד גוזרין חלקו בהדברים האלה בר"ה, וכן נימא לר' יוסי ולרבי נתן רק איפכא דלדידהו חיי כלל בני אדם נידון בר"ה, ולכן אין אומרים הלל בו, אבל לכל יחיד ויחיד נקבע דינו בכל יום, עכ"ל.

עוד ראיתי מיישבים דהנה בגמרא שם איתא, ר' יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים, רבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחננו וכו', אלא א"ר חסדא טעמי' דר' יוסי מהכא לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. ע"כ. וכתב שם במהרש"א בחו"א, וז"ל, מהכא לעשות משפט וגו', קצת קשה דהא בברייתא לא מיייתי ליה מהאי קרא אלא מקרא דותפקדנו לבקרים, ואינו נראה שמחקו מהברייתא, ונראה לפרש דודאי הא

נידון בכל יום סמך ר' יוסי עצמו אהוא קרא דלעשות משפט וגו' דבר יום ביומו, אלא דמיייתי האי קרא לומר לך באיזה זמן בכל יום נידון, ומיייתי ליה מהאי קרא ותפקדנו לבקרים דהיינו בבוקר של כל יום וכו', עכ"ל. ומבואר מדבריו דגם במסקנא נשאר פסוק זה ותפקדנו לבקרים.

והנה איתא בירושלמי ר"ה (פ"א ה"ג) דר' יוסי אמר יחיד נידון בכל שעה מה טעמא ותפקדנו לבקרים, לרגעים תבחננו, ותפקדנו לבקרים זו פרנסתו, לרגעים תבחננו זו אכילתו, ע"כ. ומעתה י"ל שאדם נידון בכל יום או בכל שעה היינו על הפרנסה ואכילה, וכנ"ל, ומשא"כ על החיים נידון רק בר"ה, ולכן דוקא בר"ה שספרי חיים וספרי מתים פתוחין אין אומרינו הלל, ואתי שפיה.

אולם יש להעיר ע"ז, שלפי הגמרא בבלי דידן אי אפשר לתרץ כן, דהרי איתא בגמ' כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי (פי' שמתפללים בכל יום על החולים ועל תשושי כח שירפאם ד') כמאן כר' יוסי, ופירש"י (בד"ה כר' יוסי) דאמר אדם נידון בכל יום ויתפלל שידונו אותו לזכות ולא יקנסוהו מיתה, דאי כרבנן דאמרי אין נידון אלא בר"ה הרי כבר נקנסה עליו, עכ"ל. ומבואר מדבריו דלד' יוסי נידון אדם בכל יום גם על מיתה, והדרה קושיא לדוכתי'.

ואולי י"ל באו"א דדוקא בראש השנה מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וכו', ולכן אין אומרים הלל, ומשא"כ בכל יום אף שדנים את האדם, אין המלך יושב על כסא דין, והוא עפי"ד המטה אפרים (בסי' תקפ"ד סעי' ט') וכן בלבוש שם על יומא דראש השנה כתב ח"ל: ומתחיל המלך יושב וכו', ואומרים יושב בלא ה"א, שפירושו שהוא יושב עתה על כסא דין, אבל בה"א המלך היושב, פירושו הרגיל לישב אף על פי שאינו יושב עתה.

בכל יום נידון על אותה היום

עוד נראה לומר מה שכתב בנן יהודיע (להבן איש חי ד"ל), עמ"ס ראש השנה (שם), וז"ל, דודאי ר' יוסי מודה שהאדם נידון בר"ה עם כל העולם על כל המעשים שעשה בכל השנה וע"פ מעשיו נגזר עליו על כל השנה הבאה מתחילתה ועד סופה, הן לטוב הן להיפך, אך ס"ל דאדם דוקא נידון לבדו בכל יום על מה שנגזר עליו בר"ה בשביל אותו היום, שאם נגזר עליו טובה והוא עשה מעשים רעים שאינו ראוי לאותה טובה תשתנה אותה הפסקה של הטובה שפסקו לו בראש השנה בעבור אותו היום, וכן להיפך אם נגזר עליו רע בר"ה באותו היום, והוא עושה מעשים טובים בו ביום נדחה ממנו גזירת הרע ותשתנה, ועל דרך זה נידון האדם בכל יום ויום, דהיינו על פסקה שפסקו לו בר"ה על כל יום ויום של השנה כולה הן לטוב הן להיפך, אך על גוף המעשים שיעשה בכל יום ויום הן לטוב הן להיפך נידון הוא בר"ה הבאה אחר אותה השנה, עכ"ל, וזה עולה יפה ע"פ ד' הרי"ף המובא לעיל. המשך בעמוד טו'

במסגרת יושבי ביתך עשיית תשפ"ד לפ"ק

ונבאר במשל לחתן עני שאין לו בגד ללבוש, ובא אדם אחד ושילם לו כל ההוצאות לנישואין, וכן נתן לו בית דפוס לפרנסתו, ואחר נישואיו בא החתן ומדפיס בבית דפוס זה פאשקעווילן נגד מצילו ומושיעו שנתן לו דפוס זה, אין לך כפוי טובה גדול מזה, לאחר מעשה הלך החתן למיטיבו והתנצל שעשה זאת בטיפשותו, ענה לו מיטיבו שקשה לו למחול אך מ"מ מוחל.

והנה אנחנו כופרים בטובת הקב"ה, ואעפ"כ כשעושים תשובה נעשה עמו הקב"ה אוהב, ועיקר התשובה הוא קירבת ה' ולא הגן עדן, וכשאדם עובר רח"ל עבירה נכתם נשמתו ונתרחק מצור חוצבתו, וכך בכל עבירה נתרחק יותר, ע"כ מבקשים מהקב"ה 'הרחק ממנו פשעי', כך נזכה לקרבת ה' ואין אנו צריכים מחילה אלא קרבת ה', אחרי פסוק זה כתוב מיד 'אשרי תבחר ותקרב ישכון חציריך', ולכן חותמים 'מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה' שזה הוסיף.

כשאדם מתפלל שמו"ע הוא מדבר עם ה', והנה בראש השנה באמצע מתחיל לדבר עם מישהו אחר 'לדור ודור המליכו' לקל, למי אתה מדבר. אלא שיהודי צריך להיות במצב שכל עצמותיו יבערו ברצון להמליך ה', ומתוך אונס יצעק לכל טובביו רבותי! המליכו לקל, וע"כ פותחים ב'אשרי' להראות גדולת ה', ואח"כ אומרים ויודי שאנו 'כלי מלא בוש' שאנחנו ככלים ולא כבני אדם, כשאומרים פנה לעלבון הכונה שהקב"ה יפנה לבני"ש שמתביישים מפניו, וכן אומרים 'שאינו אנו עזי פנים' להביע עומק הבושה.

בריטב"א מס' מכות כתב ושאל מצאו כהן גדול שהוא בן גרושים יוצאים כל הרצחים בשוגג מערי המקלט, ולכאן מה הכפרה, זה שמתבייש הכה"ג, הכא נמי אנו מלאים בושא וכלימה, והטענה על זה שלא ברח מבית האסורים הוא שחשב שאם יברח יהרגוהו, לכן מגיע לו מכות למה לא עלה בדעתו שהוא מילא מחויב מיתה על כפיית הטובה למלך. אצלנו ג"כ אין מבקשים תשובה מאהבה אלא שנתבייש מחטאינו, וברמב"ם כתוב שבתשובה יש את עזיבת החטא והקבלה על העתיד, ועזיבת החטא צריך להיות עד שיעיד עליו יודע תעלומות שעזב החטא, כך צריך להיות עומק החרטה והבושה.

בילקוט שמעוני כתבו שביום הק' מביא השטן הרבה עוונות, ואמר לו ה' שע"כ יש עוד שילך להביא עוד עוונות, וכשהולך מחביא הקב"ה את העוונות וזהו 'אשרי וכו' כסוי חטאה' שהקב"ה מכסה החטאים, וזה הכונה שאומרים בתשליך 'שוב ירחמנו וכו' ותשליך במצולות ים כל חטאותם' למה א"א 'כל חטאותינו' כיון שאדם יכול לכסות פשעיו, וזהו העת רצון של יום הק', אך על זה מבקשים 'כי רב הוא' ולכן קשה לנו לכסותם.

בילדותי הי' איזה ספר, שם סופר על החסיד והמשמש שעלו לבי"ד של מעלה, החסיד בא עם הרבה מצוות ומעט עבירות, אך בא מלאך שבכל ר"ח אסף החסיד מעות לצדקה ולא נתנם לצדקה, אח"כ בא המשמש עם מעט מצוות והרבה עבירות שה' גנב מוצלח, אך בא מלאך שכל גניבותיו בעשיית ה' נותן ליתומים, ודנו את דין שניהם כאחד, אמר החסיד למשמש מה נעשה, אמר לו המשמש בא נגנב מהעבירות, ונעשה רעש גדול ומהומה, אך עכ"פ בעת רצון של יום הק' יש ביד כל יהודי לכסות פשעיו.

יעזור השי"ת שיתקבלו תפילותינו לרחמים ולרצון, ונתמלא חרטה על כל עוונותינו, ויכסה הקב"ה פשענו ונחתם לחיים טובים ושלום.

אפתח דברי במשל שמביא הגה"צ ר' ישכר שלמה טייכטאל זצ"ל, שבעיר אחד נפטר השמש בצעירותו, והשאיר אחריו אלמנה ויתומים, ונסתפקו ראשי הקהל מה לעשות שהרי צריך לפרנס האלמנה, ושמש חדש עולה הרבה כסף, והחליטו שהאלמנה תמלא את מקום בעלה, ואכן האלמנה ניקתה את הביהמ"ד וכדו', והנה א' מתפקידי השמש הוא להעיר בסליחות, וכיון שזה הי' מוקדם פחדה מאוד והחליטה שתתחיל להעיר בסוף העיר וכשתכנס פנימה ירד הפחד, ואכן הלכה לסוף העיר שם גר השיגעון של העיר 'יוסל שייגעץ', והיא לא ידעה מכך וע"כ העירה אותו, ואכן 'יוסל' קם וניגח לראות מי דופק, וכשראה שאשה צעירה מעירה שאל למעשי, והיא סיפרה לו כל המעשה, החליט יוסל שאין זה ראוי שאשה תעיר ע"כ החליט שהוא יעיר במקומה, ואכן יוסל שייגעץ דפק אצל כל יושבי העיר אך כ"א כשראה שהדופק הוא יוסל שייגעץ נשאר לישון, ולמעשה לא הי' מנין לסליחות, אמר להם הרב שכשקוראים לשוב אל ה' אסור לעשות חשבונות מי הוא הקורא, ה"נ אין משנה אם אני ראוי או לא.

הלכה הוא שאסור לקרוא לרבו בשמו, אך אצל הקב"ה קוראים אנו שמו בדרך חיבה, ועוד יותר בעת פתיחת הארון וביום י"ג מידות מתחילים מיד בשם ה' ולא מקדימים כלום 'כמו שכתוב', שבני ישראל הם בניים למקום, ולמעלה אין זמן, ובני ישראל' מחליטים אימתי לעשות העת רצון.

נקדים בכמה שאלות על ימים אלו, א) למה מתחילים סליחות עם 'אשרי' מן הראוי ה' להתחיל עם 'שיר המעלות ממעמקים', (ב) אנו אומרים 'שאינו אנו עזי פנים' לומר לפניך צדיקם אנחנו וכו' ולכאן מה ההו"א הרי הוא אשם בגד גזל וכו'. (ג) אומרים וסלחת לעוונותינו כי רב הוא, מה הבקשה וכי בשביל חטאותינו הרבים מגיע לנו סליחה וכפרה, (ד) מהו כונת הרי אנו 'ככלי מלא בושא וכלימה', (ה) במדרש שוחר טוב כתוב שהקב"ה שאל את בני ישראל מה אמחול לכם זדונות או שגגות, ענו בני ישראל לא זה ולא זה ולא פשעים, אלא דברי עוונות גברו ממנו הרחק ממנו פשעי, ולכאן מה ענו בני ישראל האם רוצים שכפר הקב"ה או לא, (ו) למה האריכו בחתימת הברכה ביום הק' 'מלך מוחל וסולח ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה', (ז) ברבינו יונה ממשיך את זה שאומר שאפשר לחטוא עד יום הק', לכת גנבים שנתפסו לבית האסורים וכולם ברחו חוץ מא', והיכו את זה שנשאר למה לא ברח, כמו כן הקב"ה נותן פתח תשובה אמאי לא חזר בתשובה, וצריך להבין מה הנמשל דומה למשל, במשל הרי הוא צודק שלא ברח, (ח) הגאון ר' אלחנן וסערמאן הי' תלמיד החפץ חיים, ושאל את החפץ חיים שכתבו ברבינו יונה וברמח"ל שמשורת הדין א"א לעשות תשובה רק לפנים משורת הדין, ולכאן הרי אם אדם מתחרט על שלמד חמש שעות אין מקבל שכר א"כ שורת הדין נותנת שגם חרטה על עבירה יבטל את העבירה, ותי' החפץ חיים ההכונה על תשובה מאהבה, ולכאן הרי פשוט שאם יש לאדם חוב לחבירו וחבירו חייב ג"כ לו, שעל אף שאינו יכול לוותר על החוב שלו לחבירו, מ"מ יכול לוותר על חובו של חבירו אליו ה"נ מה בין העבירות למצוות, ואולי אפשר שחטא מועילה בעבירה, השוו את המצוה לעבירה שג"כ ע"י חרטה יבטל המצוה.

אליבא דהלכתא
המשך מעמוד י"ד

לי עוד כוח לסחוב ולשאת דליי המים הכבדים על המדרגות הגבוהות, וב"ה מתפרנסים מזה. אמר הבעש"ט הק' לתלמידיו, תמיד התקשיתי בשני המאמרים האילו, במקום אחד אומרים דאדם נידון ברה"ה ובמקום אחר דאדם נידון בכל יום. והנה בא השואב מים ויישב לי, שהרי אותו שואב מים, אותם דליי מים כבדים, אותן מדרגות גבוהות, אתמול היה ממורמר והתאונן על מצבו הקשה, ואילו היום הוא שמח ומרוצה. וזה הוא הפשט של שני דברי חז"ל, שלעולם אדם נידון ברה"ה ואז מוונתיו קצובין לו, ואז קובעים שפרנסתו יהיה משאיבת מים. אבל אם יהיה מרצה מאומנתו או לא, על זה אדם נידון בכל יום. זי"ע ועכ"א שנתברך כלנו כאחד בברכה שלימה לכוח"ט בספצ"ג אכ"ה.

הוא רק בשעת אכילה, ואז אינו אומר באמת הלל, רק אוכל, ומשא"כ בראש השנה הזמן דין הוא ביום גם בשעת התפילה ולא רק בשעת האכילה, ולכן אין אומרים הלל, והבן.

הסיפור על הבעש"ט הק'

ובספ"ה מובא הסיפור הידוע על מרן הבעש"ט הק' זי"ע שעבר פעם ליד שואב מים, ושאל לו הבעש"ט הק' מה שלומו, והשואב מים נאנח ואמר שרע ומר לו שהוא צריך לסחוב דלי המים הכבדים על המדרגות הגבוהות ופרנסה מזה איננה בנמצא, למחרת בראות הבעש"ט את אותו שואב מים עובר, שאל אותו הבעש"ט עוד פעם מה שלומו, והשואב מים השיב, תודה לקוב"ה שאני כבר יהודי בא בימים ואעפ"כ יש

ומעתה אתי שפיר דדוקא בראש השנה שזה זמן דין על כל השנה לא אומרים הלל, ומשא"כ בכל יום שזה זמן דין רק על אותו יום אם יהיה לו טובה או להיפך ח"ו, בזה לא שייך לומר שלא יאמרו הלל, כיון דאין זה דין גדול על כל השנה, וק"ל.

שעת סעודה זמן דין

עו"ל ע"פ מה ש' בס' שלחן הטהור, מאמר עצות האכילה (פ"ה) ח"ל: ומובא בירושלמי מס' ר"ה (פ"א ה"ג) ח"ל, 'ותפקדנו לבקרים (איוב ז', יח) זו פרנסתו, לרגעים תבחננו זו אכילתו' ומובא במדרש פנחס שיש לאדם למעט באכילתו, כי כל זמן משך אכילתו דנין את האדם למעלה, עכ"ה.ק. ולפי דבריו י"ל שלכן בכל יום אף שיש דין אפשר לומר הלל ברה"ח וכו', כיון ששעת הדין

בענין התפילות הנוספות בימים הנוראים

במסגרת 'יושבי ביתך' עשיית תשפ"ד

וחשבתי לבאר הנ"מ בין המלך הקדוש שחזר להמלך המשפט שאינו חוה, וכן מדוע המשנ"ב פוסק שאינו חוה, והשו"ע הרב פוסק שיחזור ויתפלל עכ"פ תפלת נדבה. דהנה הטור בסי' קיח מק' מה הנ"מ בין 'מלך אוהב צדקה ומשפט' ל'המלך המשפט', והלא סוף סוף הזכיר מלכות, ונאמר כמה וכמה תירוצים בדברי רבותינו הפוסקים הס"ז וכו'. והנה בכונת 'מלך אוהב צדקה ומשפט' אפשר לומר ב' דרכים או שהקב"ה אוהב לעשות עימנו צדקה ומשפט, או שהקב"ה אוהב כשבני" נוהגים בצדק ומשפט, בפשטות הכונה שאוהב לעשות עימנו צדקה ומשפט, אך הב"י כותב בשם רבינו מנוח דהכונה שהקב"ה אוהב כשבני ישראל נוהגים בצדק ומשפט, וכמובן שלפי פירוש זה כוונתו שונה מכוונת המלך המשפט, ולא קשה כלל קושית הטור בשם אחריו ר' יחיאל, ואכן כן תירץ מרן הבית יוסף.

והנה נפרש את ברכת השיבה שופטינו, והסר ממנו יגון ואנחה - שבני" נאנחים משלטון שופטי הרשע וכלשה"כ "במשול רשע יאנח עם" ומלוך עלינו את ה' לבדך - שה' ימלוך עלינו לבדו וכל מטרת השופטים אינה לשם שלטון ומלכות ככל הגוים אלא רק שיורו לנו את דרך ה', ומסיימים 'בחסד וברחמים בצדק ובמשפט' כך הוא נוסח ספרד, ונוסח אשכנז חותמים 'וצדקנו במשפט' והכונה שהש"ת ישפטנו בצדק.

והנה ברש"י על הפסוק 'וארשתך לי לעולם, וארשתך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים', מבאר שע"י שישראל ישפטו בצדק ובמשפט ע"י כך ישפיע הקב"ה עלינו חסד ורחמים, וכן מבואר בפירוש ר"י בר יקר רבו של הרמב"ן את נוסח הברכה דידן שה' ישפיעו עלינו חסד וברחמים^(א) בזכות הצדק והמשפט שאנחנו עושים, ולפי"ז לנוסח ספרד הכונה על משפט ישראל עושים, וע"כ פירוש החתימה 'מלך אוהב צדקה ומשפט' שהוא מעין הסמוך לחתימה כונתו שהקב"ה אוהב שאנחנו עושים צדק ומשפט, והוי מעין החתימה [כמובן שאפשר גם לפרש שה' יעשה ע מנו חסד ורחמים צדק ומשפט, אך מכלל ספק לא יצא], ולנוסח אשכנז שאומרים 'וצדקנו במשפט' הכונה על משפט ה', וא"כ כונת החתימה שה' אוהב לשפוט בצדק ובמשפט.

ואחר דברינו מובן המח' שהרב התפלל נוסח ספרד לכן יש חילוק במשמעות 'המלך המשפט' שמכון על משפט ה'. מחתימת 'מלך אוהב צדקה ומשפט' שמכון על משפט ישראל, ולכן ס"ל שיחזור ויתפלל תפילת נדבה. משא"כ המשנ"ב התפלל נוסח אשכנז א"כ אין ג"מ בין החתימות וע"כ ס"ל דלא יחזור, וראיתי נוסח קארלין וסלונים שבעשיית חותמים 'וצדקנו במשפט', ואולי כונתם כנ"ל, כיון שבעשיית שמסיימים המלך המשפט, וצריך שיהא סמוך לחתימה באופן שיהא ודאי פירושו שה' עושה עמנו משפט ויצדיקנו במשפט, ודו"ק.

...

בברכת אבות מוסיפים 'זכרנו לחיים', במס' סופרים נקראים כל ההוספות 'זכרונות' שבכולם מוזכר לשון זכירה, בכל ברכה הנוסח הוא מעין הברכה באבות אומרים 'זוכר חסדי אבות למען שמו' וע"כ אומרים 'למען א' חיים', ובברכת מחי המתים אומר ג"כ מעין הברכה 'מי כמוך בעל גבורות' - ומי כמוך... 'זוכר יצוריו לחיים ברחמים', ב'וכתוב' מוסיפים 'חיים טובים' וכתב הטור שאין אומרים מיד חיים טובים כמו עני בפתח שמגדיל בקשותיו, ולא מבקש הכל תיכף ומיד, וכן עשה דוד המע"ה 'שניאות מי יבין' מנסתרות נקנו, ואח"כ התפלל גם 'מזודים חשוק עבדך'.

מטעם זה אין אומרים הקהל בחזרת הש"ץ בתחילה אלא 'וכתוב' ובספר חיים. כיון שלא למעט אחר שהזכירו 'חיים טובים', כך מובא בשם מרן מהר"ש, והגרא"א כותב שאומרים בחזרת הש"ץ כדי להזכיר לש"ץ לאמרם, **ובהמשך** ההזכרות: 'וכתוב' הנה הרמב"ם כותב שבכל עשיית אומרים את הנוסח כמו במסוף בר"ה ויוה"כ 'אבינו מלכנו זכור רחמין וכבוש כעסך וכו', ולפי"ז הוי מעין הברכה 'טוב כי לא כלו רחמין' - 'זכור רחמין', וכן בברכת שים שלו' 'טובה וברכה חיים... ברכנו אבינו כלנו כאחד' - אנחנו וכל עמך בית ישראל - וע"כ מזכירים 'בספר חיים ברכה ושלום... אנחנו וכל עמך בית ישראל'.

על הזכרות אלו אין חוזרים באם שכח, והבית דוד מק' שהלא אי"ז תקנה חדשה אלא גמ' מפורשת במס' סופרים וכו"ל ולמה לא יחזור, ועיין בדרישה

ברשות כ"ק מרן שליט"א, ברשות כל הקהל הקדוש חסידים ואנשי מעשה שנאספו בימים אלו ללמוד בהתמדה וברען, אשריכם ואשרי חלקכם. **פעם** נסעתי לשבת התאחדות עם בחורים, וביקשתי מבחור שידבה, אך הלה ענה לי שאינו יכול ואינו מוכן, אמרתי לו שהתחלה של הדרשה כבר דיבר כבעל דרשן מובהק, ומעתה הוא צריך רק להמשיך. אבל כאן באמת איני ראו לך ולא באתי לומר מוסר אלא דברים אמיתיים ויסודיים, וקבל האמת ממי שאמרה.

בעשרת ימי תשובה נפסק בטור (או"ח, תרב) שיש להרבות בהם בתפילה ובתחנונים, ובספרד אמרו סליחות אפי' בשבת. ולכאורה הלא אסור לבקש תחנונים בשבת. והבית יוסף מיישב מנהג זה עפ"י הדין שעיר שהקיפה נהר מריעין אפי' בשבת. ה"נ בימים אלו שעומדים לפני יום הק' שאז נגמר הדין, אין לך דבר נחוץ מתשובה, וה"ו כמו בעת צרה, וע"כ אף בשבת שובה אומרים סליחות, ומסיים דמ"מ כהיום המנהג שאין אומרים סליחות בשבת. אך עכ"פ נראה מזה שימי עשיית הם ימים מיוחדים במינם, שיש להתחנן בהם.

והנה בתוס' מס' שבת (ב) הקשה על דברי הגמ' שהנכנס לבקר חולה בשבת אומר 'שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא' ולכא' הרי דינו נגזר בראש השנה, והקשו תוס' שא"כ אין כל מקום להתפלל לר"מ ולר"י בשבת, ובתוס' בר"ה תירצו שיפה צעקה לאדם גם לאחר גזר דין, אך בתוס' בשבת מתרצים דמייירי בשבת שובה שעדיין לא נגמר הדין, ורק אז שייך לבקש שהרפואה תהא קרובה לבוא, ומכך רואים שימי עשיית הם ימים קדושים ומסוגלים במיוחד.

שמעתי פעם שהגאון ר' חיים קנייבסקי צוק"ל אמר לבנו שכולם טרודים כל השנה בפרנסה, ולדעתו רק ב' ימים צריך להיות עסוק בכך וזה בימי ראש השנה, שבהם תלוי פרנסת האדם בכל השנה. ושאל אותו בנו הרי הוזה"ק מדבר הרבה נגד אלו המצווחין ואומרים ה' הב, וענה שזה ההשתדלות הצריך. והי' תמוה בעיני, וראיתי את דברי רש"י במס' עבודה זרה (ג) שזה שכתוב ששליש יום יושב הקב"ה חן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כינים, 'קוצב להם מהיכן תזמן להם פרנסתם', ולשונו צ"ע, ומצאתי לרבינו התוס' רי"ד שם שהקשה שהרי הכל נפסק בראש השנה, ומת' שבר"ה נפסק כמה יקבל וכל יום הקב"ה יושב ועוסק מהיכן יבוא פרנסת כל אחד, וזה ג"כ כוונת רש"י ובאמת הכל תלוי בימים קדושים אלו - עשרת ימי תשובה.

שמעתי מהרה"ק מראחמסטרייבוקא וצ"ל שאמר מהלקט יושר שכתוב על רבו התרומת הדשן שבימים אלו אמר 'ברוך שאמר' במשך שעה, ואמר שהכיר יהודי בשם ר' ניסן הורוויץ ז"ל שהי' ליבאוויטשער חסיד שג"כ הי' מנגן במשך שעה את ברכת 'ברוך שאמר'. ומצאתי בספר שה'מטה אפרים' הי' מתפלל בליל ראש השנה באריכות עד כדי שתפלתו ארכה ד' שעות.

ידוע דברי רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין וכו' המראה על גדולת ימים אלו, ואכן ר"ע נסתלק ביום הק' ויש דיעה שלכך אומרים את הפסוק 'אור זרוע לצדיק' שהוא סופי תיבות 'עקיבא', וה'אור זרוע' כותב שנשתפק הא"ך כותבים עקיבא והראו לו בחלום פסוק זה. ואיתא במאור עיניים שאף על העבירות שאיתא בוזה"ק שאין תשובה מכפרת עליהם מ"מ ימים קדושים אלו מכפרים עליהם.

...

בימים אלו מאריכים בתפילה עם כמה הוספות, ונדבר קצת על ההוספות עד כמה שנוכל.

איתא בגמ' (ברכות יב, ב) שבעשרת ימי תשובה משנים את חתימת ברכת אתה קדוש מ'הקל הקדוש' ל'המלך הקדוש', וכן בברכת השיבה שופטינו חותמים 'המלך המשפט', ובפרישה הק' אמאי משנים דייקא באתה קדוש, והפרמ"ג מיישב דכשהקב"ה עושה דין מתקדש שמו ית' בעולם, ואנו מקוים שיגזור הקב"ה על כל הגוים וע"כ מזכירים ליד 'הקדוש' את מלכותו ית"ש. **אם** טעה בחתימה וחתם ככל השנה, פסקינן דב'המלך הק' חזר וב'המלך המשפט' אינו חוה, אכן הרמב"ם והראשונים וכן בטור פוסקים שגם בהמלך המשפט צריך לחזור. ובגמרא באמת לא ראינו שום חילוק ביניהם. וצריך להבין באמת את שורש הדין מדוע לחלק ביניהם.

והנה בשו"ע הרב פסק דאם טעה ואמר מלך אוהב צדקה ומשפט יחזור ויתפלל תפלת נדבה, אך רבינו יונה וכן במשנ"ב פוסק דאי"צ לחזור

שהגויים אומרים שהקב"ה רם ומקומו בשמים, אך 'מי כה"א המגביהי לשבת וכו', ובאלשי"ך כתב דכונת הפסוק שגם כלפי השמים הוא 'המשפילי לראות' דהיינו שהוא שפל כלפי ה' וא"כ גם 'בארץ', גם לשם משפיל הקב"ה את עצמו לראות.

והנה בגמ' ברכות נחלקו בכל ברכה שאין עמה מלכות אם הוי ברכה, והק' תוס' שהלא בברכת אבות לא מוזכר מלכות, ומיישב שאלקי אברהם הוא מלכות. והרא"ש מיישב ש'הגדול' הוא מלכות, ובייטב פנים על פסח מביא מהתוס' יו"ט על הפסוק 'תהלה לדוד ארוממך א-לוקי המלך' - שיש להזכיר בכל ברכה מלכות, 'ואברכה שמך לעולם ועד' - שיש להזכיר שם ה', 'בכל יום אברכך' דלכא' הרי בכל יום האיך מברכים ברכת אבות שאין בה מלכות, אלא 'גדול ה' שמזכירים גדולת ה' והוא אברהם שגילה את מלכותו ית' בעולם, והנה אברהם אבינו נטע אשל בבאר שבע דהיינו אכילה שתי' ולינה, והכונה שהשריש גם בדברים הפשוטים מלכותו ית',

ושמעתי מהרה"ק מראחסטריזוקא זצ"ל בשם הכתב סופר וכן איתא במאור עיניים פר' קדושים, שקדושה היינו פרישות, והקב"ה נקרא קדוש שפורש מגובהו ומשפיל עצמו לבני ישראל, ואנו קדושים שאנו פורשים מהגשמיים קצת. וזהו הפסוק 'קדושים תהיו' - שיפרשו מהגשמיים, 'יכול כמוני' - שפרישותם יהי' כמו פרישות ה', 'תל אני ה' - וכן פי' הכת"ס הפסוק 'קדוש קדוש קדוש' שהקב"ה פרוש ע"י 'ומלוא כל הארץ כבודו' שמשרה שכנינו בתחתונים.

ומסופר על הרה"ק ר' דוד'ל טאלנער שאמר פעם בערב ר"ה 'קדוש אתה' - די ביסט הייליג, 'ונורא שמך' - דיין נאמען איז פראכטיג, ומה מבקשים בני ישראל פרנסה, היתכן, ולא רצה לפתוח את דלתות ה' לאלפי החסידים שצבאו על הדלתות, עד ששמעוהו שסיים ואמר: 'ואין א-לוק מבלעדיך' גם כשרוצים בילקע אין להם ברירה רק לבקש ממך, ופתח את דלתו לקבל את החסידים.

ואולי זה הכונה כאן שמביא הפסוק 'ויגבה ה' צ' במשפט' - שהקב"ה רם על כל רמים, ואעפ"כ 'והקל הק' נקדש בצדקה', וחותרים בא"י המלך - שעל אף מלכותו מ"מ הוא 'הקדוש' שפורש ומשפיל עצמו לדאוג לבריותיו, ודו"ק.

...

בימים הנוראים מוסיפים הרבה פיוטים ואסור לזלזל בכך, והרמ"א כתב שלא ישנו פיוטים וניגונים, ובמהרי"ל כתב שהי' פעם בראגנשבורג ביום הכפורים ששם קבור ר' אפרים בן ר' יעקב מבונא א' מהראשונים שחיבר הפייט 'אני אני המדבר', וע"כ החליט המהרי"ל שהיה ש"ץ להוסיף פייט זה בעיר קבורתו. וכתב שבשנה אחרת ביום הכפורים אירע לו מקרה רע, ותלה זאת משום שהוסיף פיוטים.

...

בסליחות יש זכרונות בסוף 'זכור רחמך, זכור ברית אבות' וכו', ובאמצע מוזכר פסוק 'אתה תקום תרחם ציון וכו' ולכא' מה ענינו לכאן, אלא שרש"י על הפסוק (שעי"ב סב) 'על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים' מביא מדרש חז"ל (מנחות פז) שמיום שנחרב ביהמ"ק עומדים מלאכים על חומות ירושלים ומזכירים כביכול להשי"ת לבנות את ירושלים, וע"כ כאן אחר שמזכירים הפסוק 'זכור ה' חיבת ירושלים' מוסיפים מיד שהקב"ה יזכור לבנותה 'אתה תקום וכו'.

...

יעזור השי"ת שיתקבלו תפילתנו לפניו ברחמים וברצון ונוכה לשנה טובה ומתוקה, אומרים בשם הרה"ק מקלוזנבורג שמבקשים שודאי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, אך אנו מבקשים שנגיש המתיקות. עומדים כבר בסוף הגלות ככתוב ברמב"ן עה"פ 'האלף לך שלמה ומאתיים לנוטרים את פרי' שבסוף האלף השישי במאתיים השנה האחרונים יהי' תחיית המתים. יעזור השי"ת שנחתם לטובה ולברכה, וימלא ה' כל משאלות ליבנו לטובה.

סי' תקפ"ב סק"ג מובא שמש' סופרים הוא מהגאונים, ובתוס' (ברכות לא) כתב דצריך לחזור, והגר"א מביא מרדכי שהרי כתוב בגמ' דמה שמוסיפים ביום שאין בו מוסף אינו חוזר ומאי שנא, והמג"א כותב שאין תשובה ע"ז, אך י"א שזה נחשב כמטבע שטבעו חכמים והו' חלק מהנוסח.

...

בראש השנה ויום הק' מוסיפים בברכת 'אתה קדוש' לדור דור המליכו לקל וכו', והטור כתב שאינו יודע למה אין אומרים זאת בכל עשי"ת, והרמב"ם כותב שמזכירים תפילות אלו בראש השנה דייקא, ובחידושי רבינו מאיר שמחה ר"ה לב, א מבאר דהלא יש מח' ר' יוחנן בן נורי ורבנן, לרבנן מזכירים מלכיות יחד עם קדושת היום משא"כ לר' יוחנן בן נורי דפסקינן כרבנן יחד עם קדושת ה' ואח"כ אומרים קדושת היום, וע"כ לדידן דפסקינן כרבנן חותמים 'מלך על כל הארץ מקדש ישראל' ויום הזכרון [תתימה זו במקורה מברכת מלכיות, ובאור זרוע כותב דלכן אין מוזכר בברכת מלכיות פסוקים כמו בזכרונות ושופרות אלא מסיימים גם את הפסוק שבתורה קודם הברכה "ובתורתך כתוב לאמור...". כיון שבשאר תפילות אי"צ להזכיר הפסוקים, ובשלמי ציבור כתב שאם חתם רק מקדש ישראל ויום הזכרון ולא הזכיר 'מלך על כל הארץ' אינו חוזר ורק במוסף ר"ה [חזר] ואע"ג שאין פוסקים כר"י בן נורי מ"מ את תפילות 'ותמלוך וכו' השאירו בברכת 'אתה קדוש', ומוסיף שלכן ס"ל לרמב"ם שרק בר"ה אומרים 'לדור דור' כי אז אומרים מלכיות במוסף בברכת קדושת השם. ואולי ביה"כ ג"כ צריך מפני טעם זה.

בחתימת הברכה אומרים 'קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוך מבלעדיך, ככתוב ויגבה ה' וכו', ולכא' מה שייכות הפסוק לנאמר, ויש גורסים 'וכתוב', וראיתי מא' מגדולי האחרונים שרש"י מבאר עה"פ 'רם על כל גוים ה'

יושבי בית

סדרי לימוד | שיעורי תורה ברבים

עשרת ימי תשובה כצילא דבי"ק סך אימ"ר שליט"א

וקמת ועליות

הננו להודיע כי בימי עשרת ימי תשובה בימים בהם מתקיימים סדרי לימוד בהיכל הגרידסע שטוב,

יהי' תחבורה מסודרת מבתי מדרשינו בארה"ק

בימים: ב' - ה' תשרי, ג' - ו' תשרי,
ד' - ז' תשרי, ה' - ה' תשרי

הלוך: 1) בשעה 6:00 לפנ"ב 2) בשעה 2:30 אחר"צ
חזור: בשעה 8:20 בערב

אוטובוסים יצאו מבתי מדרשינו

ירושלים - רחוב כי טוב 8 | בית שמש - רחוב אור שמוח 5
אלעד - רחוב ר' חייא 10 | ביתר - רחוב קדושת לוי 113

הדרשמה בטלפון של חברת אלה מסעי

03-774-7730

הדרשמה יתקיים כל יום עד השעה 11:00 בערב עבור יום המחרת
- אפשר להזמין החל ממוצאי שבת שובה -

בברכת כתיבה ותיארה טובה

ואמר לה בדמיה חיי

ברייתות המילה שנערכו בימי ראש השנה בערים הנודעות מגנצא קראקא וארטא, הביאו איתם חידושי הלכה חשובים העוסקים בקשר בין תקיעת שופר לדם מילה # בירור טיב מנהגו המיוחד של רבי משולם פייבוש לתקוע בפה מלוכלך מדם המילה ואת הכרעת רבינו גרשום מאור הגולה: "אם אין מילה - אין תקיעת שופר בעולם"

דם מילה אצל המתפללים

הגאון רבי שלמה בומגרטרן, רבה של קהילת היראים בווינה, התגורר בערוב ימיו בלונדון, שם כיהן כרבה של קהילת "תורה עץ חיים". תלמידו המובהק, הגאון רבי יצחק טוביה וייס, גאב"ד העדה החרדית בירושלים, מספר כי באחד השנים הזמן רבי שלמה, שהיה מוהל מומחה, לבוא ולערוך ברית מילה ביום ראש השנה בבית מדרשו של האדמו"ר הדעת שלום משאץ זצ"ל.

אחר סיום הברית פנה האדמו"ר ואמר לרבי שלמה בקורת רוח: "רבי פייבוש דאווענט [=מתפלל] מוסף", כמי שמרמוז לו על מנהגו של רבי פייבוש לערב דם מילה בתקיעת שופר, כשלמעשה יש בכלל הדברים גם סגולה טובה למי שזכה למול בראש השנה שיתקבלו תפילותיו לרצון לפני אדון כל (רבינו הגדול אמרו' עמוד רלה)

וכיוצא בזה היה מעשה אצל האדמו"ר הפני מנחם מגור זצ"ל, כשבאחד השנים נתכבד הרבי לשמש בסנדקאות בברית מילה שנערכה בראש השנה, ומבלי משים התלכלכה מדם המילה וכתם אדום התפשט עליה. המוהל הצטער על כך מאוד ובמוצאי ראש השנה נכנס להתנצל על הנזק שנגרם לטלית ואף ביקש שיתנו לו את הטלית בכדי לנקותה כראוי. נענה הפני מנחם ואמר לו בלשון של תמייה: האם סליחה אתה בא לבקש ממני? אדרבה, שמחה גדולה הייתה לי שעמדתי להתפלל ביום הדין בטלית שיש עליה דם מילה שזוהי סגולה טובה לזכות בדין, וראוי שאני זה שאודה לך על כך שסייעת בידי להשיג זאת (אבני נחל).

זכור ברית אברהם ועקידת יצחק

את הקשר בין ברית מילה לתקיעת שופר אנו מוצאים גם בבלוגטא עתיקת יומין שהתקיימה סביב השאלה: מהו הזמן המדויק שבו ראוי לערוך את ברית המילה בראש השנה. הכרעת גדולי הדורות הייתה שיש למול לפני תקיעת שופר, כשאחת הסיבות לכך היא קביעתו הנחרצת של רבינו גרשום מאור הגולה: "אם אין מילה - אין תקיעת שופר בעולם".

הנה כך למשל אנו שומעים על מהומה עזה שהתחוללה בבית הכנסת של העיר 'ארטא' בצפון מערב מדינת יון, באחד מימי ראש השנה לפני כחמש מאות שנה. שמחת ברית המילה שנועדה להתקיים בבית הכנסת תחת ידי האמונות של המוהל, רב העיר, הגאון רבי בנימין בן מתתיהו, עוררה סערה גדולה. שבעוד שהיו אנשים, כנראה מבני המשפחה, שביקשו למול את התינוק רק לאחר גמר התפילה, כדרך הבריות הנערכות תמיד לאחר התפילה, הרי שהמוהל סבר שהזמן הנכון למול הוא דווקא אחרי קריאת התורה ולפני תקיעת שופר.

על הויכוח מספר לנו בעל המעשה בכבודו ובעצמו, והוא מצייץ שידו הייתה על העליונה.

חרדת קודש שררה בבית הכנסת הגדול של העיר קראקא לפני למעלה מארבע מאות שנה. קהל גדול גדש את בית הכנסת ביום טוב של ראש השנה, מסתופף בצילו של רב העיר הדגול, הגאון רבי משולם פייבוש זצוק"ל, שהיה מגדולי הדור המובהקים. מלבד כוחו הרב בתורה ובהלכה, היה רבי משולם פייבוש גם מוהל מומחה, וזה עתה הסתיימה שמחת ברית מילה שהתקיימה בבית הכנסת, כשהרב מכניס את הרך הנימול בבריתו של אברהם אבינו.

שמו בישראל של הילד לא עבר לנו במסורת, אך כמעט קרוב לוודאי שהוריו נתנו לו את השם: "יצחק". הרי כבר נשאל רבינו התרומת הדשן מפיו של רבי שלום בן רבי מורקל, על בנו הנימול בראש השנה: "אם לקרוא הבן אחר אביו, או אחר יצחק אבינו?" והתרומת הדשן השיבו נחרצות, שבוודאי יקרא לו יצחק, לפי "שהוא ואביו חייבים בכבוד יצחק אבינו". כך איפוא היה המנהג בימי קדם, ומסתבר שזה גם היה השם שזכה בו הילד הצעיר מקראקא.

עתה, שנסתיימה מלאכת עריכת הברית, פונה רבי משולם פייבוש ועולה אל הבימה בכדי להשמיע קול שופר ולהוציא את הרבים ידי חובתם. אלא שחדי עין מבין הקהל שמים לב לפרט מעניין וחשוב ביותר: דרכו של הרב לאחר כל ברית מילה אותו הוא עורך, וכך הוא מנהגם של שאר המוהלים, לנקות את הפה ולקנח את הדם שנותר מברית המילה. והנה היום הזה, יום הדין, שאריות הדם עדיין נמצאות בפיו של הרב בשעה שהוא פונה לתקוע בשופר. ניתן היה להבין בשופי כי דעתו של רבי משולם פייבוש היא שיש עניין מיוחד שלב את קיום מצות המילה יחד עם קיום מצות היום בשופר, ולכן הוא מבקש לתקוע בשופר כשבפיו שיירי דם המילה.

הידיעה על מנהג זה הגיעה אל רבינו הט"ז המספר על כך מפי השמועה (או"ח סי' תקפד): "שמעתי שהגאון הרב מהר"ר פייבוש מקראקא ז"ל היה מל בראש השנה, ולא קנח פיו אחר המילה. אלא בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר, לערב מצות מילה בשופר".

אמנם אין הט"ז מגלה לנו מפי מי באה אליו ידיעה זו, אך ראוי שנדע כי חמיו הנודע של הט"ז, הלא הוא רבינו הב"ח, היה מתלמידיו המובהקים של רבי משולם פייבוש, וכן מעידים התוארים הנשגבים בהם הוא פותח את מכתבו אליו (ש"ת ב"ח הישנות, סי' קב): "עץ הדעת ועץ החיים, השתול על פלגי מים. ממיו נאמנים וממתקים. פרוי מתוק וצלו נאה לברך עליו, הוא אדוני רוני מ"ו הגאון נ"ו ור"ג, אב"ד ור"מ שאירי הודי והדרי כמהור"ר וייבש, נרו יצהיר יזהיר עד ביאת הגואל א"ס. הנה אדוני גור על עבדו לחוות דעתו... ייתכן מאוד כי מאת הב"ח היא שבאה שמועה זו אל הט"ז, והוא שקבעה בספרו הגדול.

ואלו דבריו בספר תשובותיו 'בנימין זאב' (סי' רלד): "מעשה אירע בקהילה קדושה 'ארטא', בילד שאירע מילתו בראש השנה. והייתי אני המוהל. ורציתי למולו בין קריאת ספר תורה וההפטרות ובין תקיעת שופר דמיושב, ולא לאחר את המילה עד גמר כל התפילה כשאר הימים. והיו שם אנשים מעכבים על ידי, ומכל מקום גברה ידי כדין ומלתי אותו בין קריאת ספר תורה וההפטרות ובין תקיעת השופר דמיושב, ואחר כך תקעו השופר להיותו סמוך ברית אברהם לעקידת יצחק".

את דבריו אלו הוא מבסס על הכרעה שהגיעה אליו מימי קדם. מתברר שכבר לפני כאלף שנה היו כאלה שסברו שאין לאחר את תקיעת השופר בשביל עריכת ברית המילה, אך כל גדולי הדור ובראשם רבינו גרשום מאור הגולה הכריעו שיש לקיים את הברית לפני תקיעת שופר.

שאירע במגנצא מילה בראש השנה

בעל 'בנימין זאב' אינו מפרט מי כתב את התשובה שהגיעה לידו, אך כהיום הזה ידוע בוודאות כי היא יצאה מקולמוסו של רבינו אלעזר מגרמיזא, בעל הרוקח (ואנו נעתיק אותה כאן לטיווחין, במשולב עם גרסה מתוקנת יותר המופיעה בספר 'אור זרוע', הלכות ראש השנה, סימן רעה):

"אם יש למול נער בראש השנה, אמר אבא מרי רבינו יהודה בר קלונימוס, בשם מרנא ורבנא רבינו יהודה החסיד בשם ר' שמואל החסיד שאמר בשם רבינו קלונימוס הזקן בן רבינו יצחק בן רבינו אלעזר הגדול, שאירע במגנצא מילה בראש השנה, ושאלו לקדושים אשר בארץ המה, רבינו גרשום בר' יהודה מאור הגולה ורבינו שמעון הגדול בר' יצחק ורבינו יהודה הכהן שעשה ספר הדינין ורבינו יהודה הגדול שהיה ראש לנהרגין ושאר בני הישיבה הקדושה, והורו כולם למול הנער לאור קריאת התורה והפטרות, קודם שיתקעו בשופר, כדי שתהא ברית מילה תכופה לתקיעת שופר, שיזכור לנו הקב"ה ברית אברהם ועקידתו של יצחק".

והיו גדולי הדור מביאים שני אסמכתאות מנוסח התפילה לכך שברית מילה קודמת לתקיעת שופר: "והביאו סמך לדבריהם ממטבע שטבעו חכמים בתפילת היום: 'וקיים לנו ה' אלהינו את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח' וכו', דהיינו ברית תחילה ואחר כך עקידה, דהיינו תקיעת שופר, שנשחט תמורו א"ל. ועוד דחתימת הברכה 'ועקידת יצחק לזרעו היום תזכור ברחמים, ברוך אתה ד' זוכר הברית', וסמך ליה 'אתה נגלית' דהיינו שופרות, וחזותין 'שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים'".

אמנם לא כולם הצליחו להסכים עם קביעה זו, כך היו 'בני הישיבה הקדושה' המקומית תוהים על הכרעה זו, עד שרבינו גרשום נתן שתי טעמים מרכזיים לדין זה: "והרבה מבני הישיבה הקדושה היה קשה בעיניהם לעכב תקיעת שופר כל כך בשביל המילה, ורצו לדחותה עד גמר כל התפילה. והשיבם רבינו גרשום: אם אין מילה אין תקיעת שופר בעולם! שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה' וגו', ועוד דמצות מילה קדמה לתקיעת שופר".

ממשיך הרוקח ומביא שכבר בזמן רבותינו הגאונים עסקו בשאלה זו, ואף הם הכריעו כך: "אני הקטן מצאתי סמך לדבריהם בתשובת

הגאונים רבינו אלעזר בר' יהודה ורבנא קלונימוס הזקן איש רומי בן רבנא שבתאי, בבואו למדינת גרמיישא לאחר פטירת רבינו יעקב בר יקר זצ"ל, שאלו ממנו דבר זה והוציא חותם עדות קודש והראה מכתב שכבר נשאלה שאלה זו במתא רומי וכתוב בו ששאל מר שלמה היצחקי מן רבנא מרנא רב נתן גאון שחיבר ספר הנקרא 'ערוך' ומן מר דניאל אחיו ומן מר אברהם אחיו, והשיבו גם הם שכבר נשאלה בבית מדרשו של אביהם מר יחיאל גאון והשיב בשם מר יעקב [גאון] ריש מתיבתא דמתא רומי, דמנהג כשר הוא להיות מילה סניף לקריאת התורה ותקיעת שופר, ועוד דמצוה מן המובחר הוא להקדים מילה בהשכמה, משום דזריזין מקדימין למצוות, ואין נכון לאחרה עד גמר תפילה דרוב פעמים גמר תפילה בסוף שמונה שעות, והמאחר מצות מילה כל כך נראה דמצות מילה בזויה עליו. ואם כי בימים אחרים של כל ימות השנה ממתינים עד אחר גמר כל התפילה משום שיתקבצו כל העם לשמוע הברכה אבל בר"ה שכל ישראל הם בבתי כנסיות אין נכון לאחרה. לכך נכון להקדים להיות תכופה בין קריאת התורה לתקיעת שופר."

לא נאריך עוד בעניין זה שידע ויכחיס נוספים במשך הדורות, רק נביא את דברי המשנה ברורה המסכם זאת כך (ס' תקפ"ד): "דכך הסדר: 'ברית אברהם', שהיא המילה, 'ועקידת יצחק', וכדאמרינן בראש השנה 'למה תוקעין בשל איל, כדי להזכיר אילו של יצחק' (בית יוסף בשם 'תרומת הדשן'). ועוד, דמילה מצוי יותר מתקיעה, וכתדיר דמיא לגבי תקיעה והוא קודם (הגר"א)."

ופרפרת מתוקה בעניין זה הביא הגאון רבי יצחק וייס מווערבווי הי"ד בספרו 'שיח יצחק' על דברי הפסוק (בראשית ט"ז) 'וימל אברהם את יצחק בנו', כי הנה סופי התיבות עולים בגימטריא 'תקעו', ומכאן רמז להלכה זו שמלין תחילה ואחר כך תוקעים בשופר. ולזאת מרומז התקיעה בסופי תיבות, להודיע שרק בסוף, לאחר שנתקיים מצות מילה, אז הוא שתוקעים בשופר.

עתה שהתבררה לנו קביעתם הנחרצת של גדולי הדורות שיש להסמיך את ברית המילה לתקיעת השופר, קביעה שהגיעה לשיאה עם ההכרזה הדרמטית של רבינו גרשום לבני הישיבה הקדושה: "אם אין מילה אין תקיעת שופר בעולם", מובן איפוא מה שראה רבי משולם פייבוש מקראקא לשלב את שתי המצוות יותר ויותר עד לכך שהיה תוקע בשופר כשפיו מלוכלך בדם המילה.

עם קול בכי התינוק

רעיונות רבים נאמרו על שני הלכות משלימות אלו, הכרעת רבינו גרשום להקדים ברית מילה לתקיעת שופר ומנהגו של רבי משולם פייבוש לתקוע בפה מלוכלך בדם, ולבל יחסר המוג נביא את חלקם.

הנה כך כותב הגאון רבי דוד זכות, רבה של העיר מודינא האיטלקית בספרו 'זכר דוד' (ליורנו תקצ"ו, מאמר א פרק טד): "והואיל וסיום ביטול הקליפה נעשה על ידי דם המציצה דהיינו דם הערלה, יובנו אצלי דברי חכמים וחידותם [במנהגו של רבי משולם פייבוש], דכשם שעל ידי המילה ביטל הקליפה והמקטרגים כן יבטל על ידי שופר. ועוד דדם המילה יש לו כח לבטל הדינין... יען בזה אנו מבקשים לבטל הקטיגורים ולהוציא משפטינו לאורה על כן יאות הוא לעורר

ולשופר דם המילה סמוך לתקיעות דבהוא דמא שזיב עלמא."

ואילו בן הדור הקודם, הגאון רבי ישראל טויסיג ממטרסדורף, בעל 'בית ישראל', הביא פירוש נאה משלו: "על פי מה שהביא בהגהות הש"ס להגאון רבי אליהו גוטמכר מגריידיץ, בשם ספר 'עוללות אפרים', כי קול בכיו של התינוק הנימול עולה לשמים בלי מונע מכל קליפה, ואז טוב לאדם להתפלל על צרותיו, שתפילתו תעלה בלי מונע יחד עם קול בכיו של הנימול. לפיכך מלין קודם תקיעת שופר, כי יש לחשוש מפני השטן שלא יקטרטג ויעכב קול תקיעותינו מלעלות אל אבינו שבשמים, אבל כשאנו מקדימים לקיים מצות מילה, הרי זה עת רצון ושעת הכושר להתפלל לה' השומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים ויחד עם קול בכיו של הנימול יעלה גם תחנונונו."

הבעיה ההלכתית של המנהג: הציצה

אפס שמנהגו המקורי של רבי משולם פייבוש מקראקא לתקוע בשופר כשהפה מלוכלך בדם המילה, לא התקבל על דעתו של הגאון בעל 'נודע ביהודה', ולדעתו אין לעשות כך מפני שיש מקום לחשוש במקרה כזה שתקיעת השופר תהיה פסולה, שכן הדם היבש הוא הציצה בין הפה לשופר.

וכך הוא כותב בהגהותיו 'דגול מרבה' (א"ח ס' תקפ"ד): "ולי נראה דאין לעשות כן, כי יש לחוש שישאיר דם אחר שיתייבש בפי השופר. ולא עדיף

מצפהו בזה במקום הנחת פה [ס'] תקפו סע' טז], וכן אם יבוא מעט דם לתוך השופר ויתייבש, כי דם יבש יש בו ממש וחוצץ".

אולם הפוסקים תירצו את מנהגו של רבי משולם פייבוש והצילוהו מהשגת הנודע ביהודה. הנה כך מסביר השערי תשובה את הסיבה מדוע אין כאן חציצה: "ולענ"ד כיון שאין דם בפה, רק לכלוך פה לבד, אין בו כדי לזוה ממנו לתוך השופר. וגם מה שמתלכלך פה השופר בכללך הדם שבפה אין בזה משום חציצה, אף אם מתאדם קצת מלכלוך הדם, חזותא לאו מלתא הוא! ואף הליכלוך הזה אינו מתייבש כי מתלכלך פה התוקע ובכלות התקיעות מקנה היטב ודיו".

גם הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש, בעל 'אשל אברהם' פותח ומביא מגירסא דינקותא בה שמע אודות חשש זה: "אודות תקיעת שופר בהיות דם מציצת המילה על פיו, שמעתי בילדותי כמדומה שיש בזה חשש חציצה".

אולם מאידך הוא מעלה חידוש מקורי, שהדם נחשב כמו רוק שגם הוא מצוי בפיהם של התוקעים, ולכן אין זה נחשב חציצה: "הגם שיש זכות גם על ההולכים לתומם ועושים כמו שהוא, ואינם מבחינים להזהר בזה אודות חציצה כנזכר לעיל, וי"ל שהדם נדון כרוק שעל הפה בעת התקיעה, שכן הוא הרגילות ברוב התוקעים ללכלך מקום הנחת הפה ברוקם... ואולי אין לחשוש לכך, כיון שרוב הפעמים אין נדבק

גם ביום הכפורים

בעל המנהג לתקוע בפה מלוכלך בדם המילה, רבי משולם פייבוש מקראקא, היה מתלמידיו המובהקים של רבינו המהרש"ל. והנה ראו זה פלא שמקבילה מעניינת ביותר למנהג זה שנעשה בתקיעת שופר בראש השנה, באה לנו מתלמיד אחר של רבינו המהרש"ל, דווקא על ברכת כהנים ביום הכיפורים שנעשתה בידיים מלוכלכות מדם המילה.

בספר הקדמון 'מוזב הזהב' (באליאה שס"ב), העוסק בענייני פיתום הקטורת, אותו חיבר הגאון רבי שלמה ממעזריטש, תלמידו של המהרש"ל, אנו מוצאים דיון מפתיע במיוחד בנידון ריענון החול הממלא את תיבות ההדלקה בבתי הכנסת, בו נהגו הגבאים לפני יום הכיפורים. בשנים קדמוניות הייתה קבועה בבתי הכנסת תיבה גדולה מלאה חול, שבתוכה היו נועצים נרות שעווה גדולים להאיר את החשיכה. מנהג קדמון היה להטמין בתוך תיבת חול זה גם את ברית המילה, וכשהנרות היו דולקים ומתכלים פעמים שהיה האש אוזח בחול ומבעיר את הטמון בו.

רבי שלמה ממעזריטש מסביר כי יש בכך עניין נשגב ומרומם מאד, וכי זה עולה לריח ניחוח אשה לה'. ומכאן הוא יוצא במחאה נמרצת נגד מנהגם של הגבאים להחליף את החול באותם התיבות, בערב יום הכפורים, בעוד שדווקא ביום זה אנו זקוקים לרחמי שמים שיכולים להתעורר על ידי ריח זה. וכך הוא כותב (שער יב):

"ואתמה איך נתפשט המנהג של שטות מן הגבאים והשמים בכל תפוצות ישראל, בבוא ערב יום כפור מחליפים אותה חול של כל השנה על החדשה כרי להחזיק הנרות שמרבים כיום כיפוי, ואי ישייר חילי הייתי מוחה בידם, ואי בעי להוסיף מפני ריבוי הנרות ישימו קרקע החדשה תחת הישנה והישנה ניחו למעלה להציב הנרות, כי הישנה מלאה בערלות של כל השנה ואי אפשר בריבוי הנרות של יום כיפורים, כשהם מתבערים עד גמירא סמוכה לחול לעת ערב, שלא ימצא האש מעט מן הערלות וישרפם ויעלה ריחן לפני הקב"ה כעולה שהיא כליל לאישים, כי בודאי לא לחינם תיקנו הוותיקין לזרוק הערלות לחול של מגורה ומתוך כך יעלה גם כן לזכרון לפני הבורא יתברך ברית אברהם שנימול גם כן ביום כפורים".

ממשיך רבי שלמה ממעזריטש ומביא שמועה מפליאה ומיוחדת על נשיאת כפיים ביום הכיפורים כשהידיים מלוכלכים בדם המילה: "ומפי השמועה שמעתי באחד שהיה כהן ומוהל זקן ונשוא פנים ומופלג בחכמה ובחסידות, ונזדמנה לו מילה ביום כפור. מה עשה אותו חסיד? רחץ היטב את ידיו קודם שמל, וכיוון ברחיצה זו גם לנשיאת כפיים, ולא השיח דעתו מהם עד עלותו לדוכן, כדי שלא יצטרך רחיצה שנית. ומל והיו ידיו אמונה בכללך דם ברית, לא שטף ידיו במים כדי שלא להעביר הלכלוך של דם ברית, וכן עלה לרוכן ונשא כפיו פרושות השמים. ושבחוהו כל גדולי הקהילה הקדושה בדבר זה".

שימו לב לסיומה של שמועה זו, כשרבי שלמה ממעזריטש מספר שזכות זו עמדה לבני אותו הדור להיוושע בברכה מרובה: "והועידו שהיתה תהלה לה' אותה שנה שנת אוסם שנת ברכה". את סיפור מפליא זה העתיק הגאון בעל 'חוות יאיר' אל תוך ספרו 'מקור חיים' (סימן תרכ"א), אך שמו של אותו כהן מוהל לא נודע לנו.

בדם. וכך באו דברי בעל העיטור (הלכות מילה):
 "ומסתברא לן לפי שהמוהל והמוצץ ידו ופיו
 מלוכלכות בדם הברית היה מנהג שאחד מוהל
 ואחד מברך, לפיכך אמר המל ואמר המברך.
 ושמעתי שמנהג טילטולא וכל סביבותיה: המל
 מברך על המילה והחון נוטל ומברך אקב"ו."

אמנם רבינו הריטב"א (בחי'דושי למסכת שבת, קלז
 א) אינו מסכים עם מנהג זה, ולדבריו הדם אינו
 נחשב לכללך: "המברך אומר: בא"י אמ"ה אשר
 קדש ידיד מבטן. משמע שאין המוהל מברך
 אלא אחר מברך, ואפשר שהטעם הוא משום
 דפיו מלוכלך בדם. אבל בזמן הזה אין נוהגין
 כן, שאותו דם לאו מלוכלך הוא, אלא המל נוטל
 את ידיו ומברך."

ומפורש בדברי הריטב"א שדם המילה בפיו
 של המוהל אינו נחשב לכללך שיש בו לעכב
 את הברכה בנקיות הפה, בשונה מדעת העיטור
 שזו הסיבה שאין המוהל מברך. ומשבאנו להקיש
 מעניין זה לברכות השופר וקיום מצות התקיעה
 בפה מלוכלך בדם המילה, אם כי היה מקום לומר
 שגם הריטב"א הסובר שאין דם המילה
 נחשב לכללך אין זה אלא לגבי ברכת
 המילה ולא לגבי מצוות אחרות, אולם
 מהיות ויש סברא לערב דם פסח במילה,
 הרי שהיא הנותנת שגם כלפי שופר לא
 ייחשב דם המילה לכללך.

אחוז בזה וגם מזה

כהלכה למעשה, להחזיק גם במנהגו של
 רבי משולם פייבוש לערב דם מילה בשופר
 וגם להזהר מחציצה כדעת הנודע ביהודה,
 מצאנו בזה שתי שיטות הפוכות זו מזו,
 והיטיב לסדר את הדברים ידיו הרב משה
 שוחט (במאמרו 'מנהגי הערלה והדם לאחר ברית
 מילה', בתוך 'ירושתנו' כרך ט):

דעתו של המטה אפרים, וכך תפס בשמו
 המשנה ברורה: שיש על המוהל לקנח ולנקות
 את פיו מבחוץ, וגם לרחוץ את ידיו, אולם את
 תוך פיו אינו צריך לרחוץ. כי הגם שההלכה
 היא שיש על המוהל לרחוץ פיו לפני הברכה
 (רמ"א י"ד ס"ו רסא ס"א), עם זאת בכהאי גוונא
 אינו צריך לעשות כן, וזה מחמת המעליותא
 שיש לערב דם מילה בשופר.

ואילו דעתו של האשל אברהם היא
 שינקא את הדם במקום שהוא נוגע בפיו
 בשופר, אך אינו צריך לנקות את הדם
 שנמצא על פיו מבחוץ: "והזהרתי עכשיו
 שבמקום הנחת פיו אל השופר יהיה נקי
 מלחלוח דם, וגם עובי השופר לא ידבק
 בו מאומה, רק דרך הולכה בהשופר אל
 פיו במקום התקיעה אז יגע בדם מציצה
 שעל שפתיו בחוץ שלא במקום התקיעה.
 וכנראה שזה נכון על צד היותר טוב... ומכל
 מקום על צד היותר טוב הוא כנזכר לעיל,
 שבגניעה בעלמא סגי בהרמו של התעוררות
 של רחמים שנהגו הגדולים ז"ל בזה, וגם אם
 אינו בעת התקיעה ממש די בזה."

השלמה מעניינת יש למצוא במסופר
 על האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל
 שלא ידע כיצד לנהוג בנידון זה, וביקש
 לפתוח חומש ולמצוא בו רמז כיצד יעשה.
 והיה משפתח חומש, עלה לנגד עיניו דברי
 הפסוק (ויקרא י"ד ט) 'ורחץ את בשרו במים',
 והיה בכך סימן ברור שעליו לרחוץ את פיו
 מדם המילה.

שעל ידיו חציצה אפילו כשהוא יבש, מכוח דשבח
 הוא לו, כמו שאמרו בש"ס גבי כהנים דשבח הוא
 לבני אהרן וכו', ואם כן לדידיה אפילו דם יבש
 אינו חוצץ. אף גם לדעת השבות יעקב' (סי' מט)
 שמשגי עליו מן הש"ס דקאמר 'לח הוא ואינו
 חוצץ', דמשמע דם יבש חוצץ בכהנים, יעוין שם,
 על כל פנים מודה הוא דלח אינו חוצץ, כדקאמר
 בש"ס בכהנים, ואם כן הכי נמי דם שעל פיו
 עדיין לח הוא וגם הוא שבת לו ודאי לא הוי
 חציצה לגבי שופר, וזה ברור ונכון."

קצר המצע מהשתרע מלהרחיב בפלפולא
 דאורייתא בעניין זה, אך נציין לחידושו הנודע של
 האבני נזר (או"ח תלב) שבשופר, גם היכן שאין בזה
 משום חציצה, עדיין אין בכך די כיון שההלכה
 היא שיש לשופר לנגוע בפיו של התוקע.

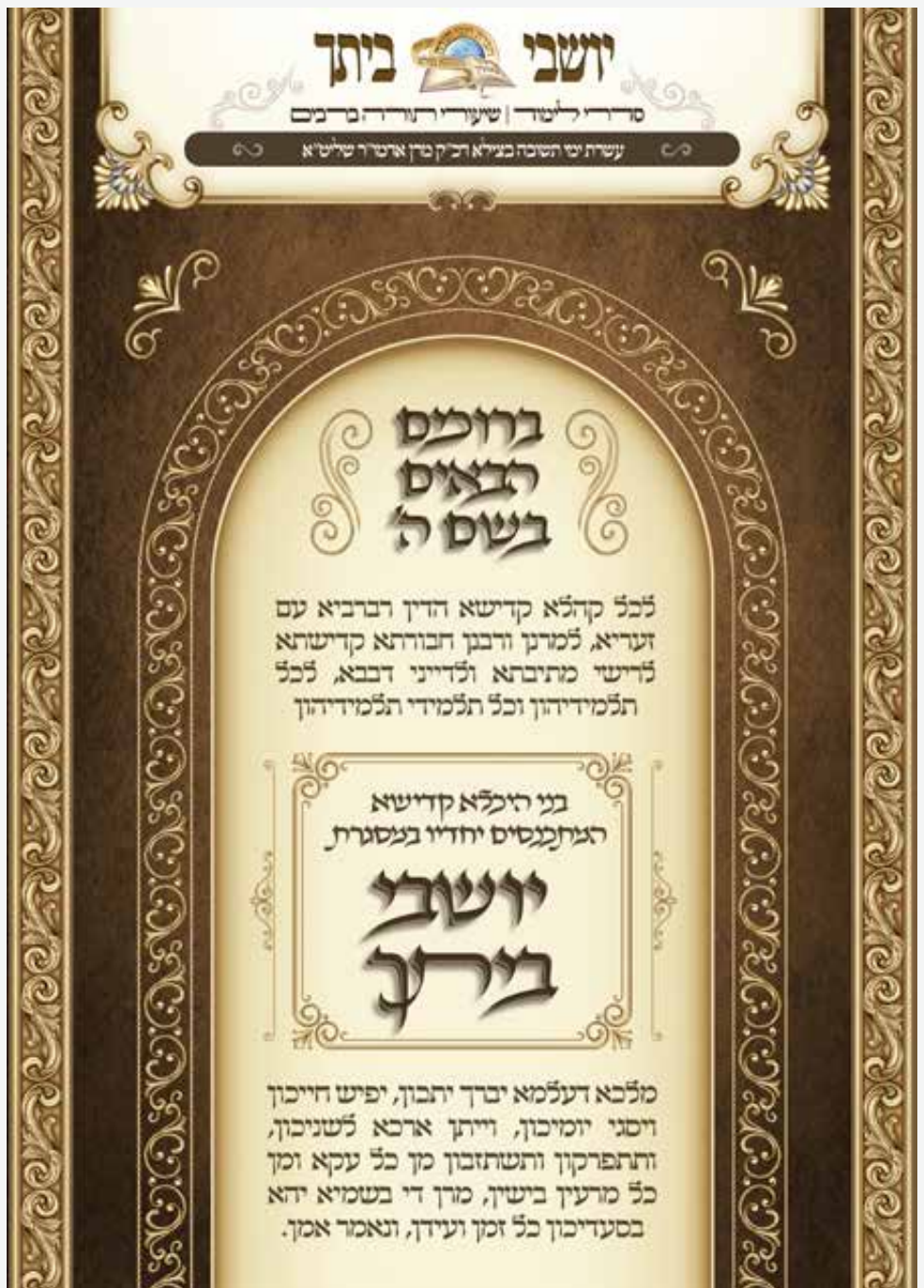
שאותו דם לאו מלוכלך הוא

בנותן טעם הוא לציין כאן גם את הנידון
 העולה בדברי רבותינו הראשונים על מנהג
 מקומות מסויימים בהם המוהל לא היה מברך את
 ברכת 'אשר קדש ידיד' מחמת כך שפיו מלוכלך

מהפה אל השופר, וכשאינו נדבק לשופר אינו
 כצפנה זהב כלל, ואין חשש חציצה כל כך הוזהר
 ליה באולי כרוק וכנזכר לעיל, וצריך לי עתה
 עיון גדול."

ואילו הגאון רבי שלמה קלוגר הזכיר בנידון
 זה את חידושו הנודע של הגאון רבי ישראל יעקב
 חאגיז בספר תשובותיו 'הלכות קטנות' (ח"א סי' ט)
 בו הוא דן בשאלה: "מוהל שנתייבש דם המילה
 בידיו כיצד יטול ידיו לאכילה", והוא מטיב
 להשיב על כך שאדרבה אין בכך כל מניעה:
 "גרסינן בזבחים (לה א) 'שבח הוא לבני אהרן
 שיהיו מהלכים עד ארכובותיהם בדם', הכא נמי
 יש לומר: שבח הוא למוהל שיהיו ידיו צבועות
 בדם מילה! ואידי דחביב אינו מקפיד עליו
 ואינו חוצץ."

ומשכך, הרי הוא טוען שהוא הדין כאן
 שאין הדם חוצץ בשופר. וכך הוא שבאו דבריו
 בספרו שו"ת 'שנות חיים' (סי' שכה): "וכעת ראיתי
 שבמחילת כבוד תורתו הרמה של הדגול מרבבה
 נעלם ממנו דברי 'הלכות קטנות' שהמוהל אין דם

דין רחיצה ביו"ט

ד. רחיצה במים שהוחמו ביו"ט

ולגבי רחיצה במים שהוחמו ביו"ט - הנה כשהוחמו באופן האסור פשוט שאסור לרחוץ בו וכמבוי' במשנה בשבת וכו"ל, אלא דיש לדון באופן שהוחמו המים ביו"ט בדרך היתר מה דינם, הנה בהל' שבת סי' שכ"ו מבואר שאף שמותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין שהוחמו בער"ש מ"מ בחמין שהוחמו בשבת, אפ"י בהיתר, אסור לרחוץ כלל. [והוא ע"פ המשנה והגמ' במעשה דאנשי טבריא שם]. וכתבו התוס' (שבת לט: ד"ה ובי"ה) שמשמעות הגמ' הוא שה"ה לגבי מים שהוחמו ביו"ט שהם כמים שהוחמו בשבת.

וכ"פ המשנ"ב (סי' תקי"א סק"ב) להלכה שמים חמים שהוחמו ביו"ט בהיתר [כגון לשתייה או לרחיצת פניו ידיו ורגליו] אסור לרחוץ בהם כל גופו, ואפ"י למתירים את הרחיצה בחמין שהוחמו מעריו"ט מ"מ מים שהוחמו ביו"ט אסורים לכל גופו, אלא רק לרחיצת פניו ידיו ורגליו. וכ"כ המג"א (סי' שכ"ו סק"ו).

ה. מים שהוחמו ביו"ט ע"י דוד שמש

אלא שנשאר לדון לגבי מים שהוחמו ביו"ט ע"י דוד שמש או בוילר שנדלק באופן אוטומטי האיך דינם - בשו"ת אגרות משה (ח"ד סי' עה) כתב (לגבי שבת) שדין מים אלו כמים כהוחמו בשבת שאין בהם היתר לרחיצה כלל בשבת, וא"כ ה"ה לגבי יו"ט שדינם כמים שהוחמו ביו"ט דהיינו שמותר לרחוץ בהם רק פניו ידיו ורגליו בלבד, ולדברי הבאה"ל הנ"ל מותר אף שאר אברים כל שרוחץ רק מקצת גופו בלבד. אמנם בשש"כ (פי"ד ס"ג) פסק בשם הגרשו"א שדינם כמים שהוחמו מער"ש, וסברתו הוא ע"פ מש"כ בהג' רעק"א סי' שכ"ו שהאסור במים שהוחמו בשבת הוא כשנעשה איזה פעולה בשבת אפ"י בהיתר, משא"כ כשלא נעשה שום מעשה בשבת דינם כמים שהוחמו בער"ש. ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' נח) כתב שדין מים אלו כמים שהוחמו בשבת, אך אח"כ (ח"ג סי' לג, מז, ח"ד סי' לא) כתב שיש ראשונים לכאן ולכאן, ולדעת רעק"א שרי, והמיקל יש לו ע"מ לסמוך.

ו. בניסת מים חדשים לדוד שמש ע"י פתיחת המים החמים

בדין זה ישנה אריכות גדולה, כי מצד אחד מצינו כמה מקומות שהתירו לעשות מלאכת אוכ"נ אף כשע"י כן נעשית מלאכה נוספת, וכן הדין לגבי בישראל אגומרי שמותר לצלות בשר ע"ג גחלים אף שנעשה כיבוי גחלים ע"ז, משום שאין אפשרות בלא זה הוי הכל בכלל מלאכת אוכ"נ, ומצד שני לא התירו סינון יין ע"ג סודר כי נעשה ע"כ ליבון לסודר והוא מלאכה חשובה שלא התרה אגב אוכל נפש, ובאחרונים האריכו בנושא זה לכאן ולכאן, ולהלכה כתב בשש"כ (פ"ב ס"ז) בשם הגרשו"א שאף שנכנסים מים

רגליו בזה נעשה שוה לכל נפש, וראיתי בס' שלחן שלמה שהגרשו"א הסתפק בזה וכתב שם דאף שאין כולם רוחצים כל יום מ"מ מצינו כמה דוגמאות בגמ' שגם דברים שאינם בכל יום מוגדרים שוה לכל נפש, ונשאר שם בצ"ע. וגם בשש"כ (פי"ד הע"א) נשאר בזה בצ"ע, ומ"מ הביא האיסור להלכה (שם ס"ז).

ב. רחיצה במים שכבר הוחמו מעריו"ט

ויש לדון באופן שאינו מחמם מים לרחיצה אלא רוחץ במים חמים הנמצאים בדוד שמש - ויש לחלק בזה בין רחיצה בליל ראשון של יו"ט שאז המים הוחמו בעריו"ט, לבין כשרוחץ ביו"ט ביום או אף בליל ב' שאז המים הוחמו ביו"ט, וכדלקמן.

הנה בגמ' שבת (לט:) אי' "חמין שהוחמו מער"ש למחר רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו". והוא משום "גזירת הבלנים". כמבוי' בגמ' שם. ונחלקו הראשונים לגבי יו"ט, דעת הר"ף (ביצה יא) בשם גאון שגזירה זו לא גזרו אלא בשבת ולא ביו"ט וכ"פ הסמ"ג והרמב"ם והרה"מ בשם הגאונים. וביאר הר"ן שהם סוברים שחימום מים ביו"ט לרחיצת כל הגוף הוא איסור דרבנן ולכן לא שייך לגזור לזה גזירה נוספת.

ואילו הרא"ש סובר שגזירה זו הוא אף ליו"ט והוכיח כן מהגמ', וביאר בשם ריב"א דכיון שאיסור בישול המים ביו"ט לרחיצת כל הגוף אסורה מה"ת, גזרו בו אף הרחיצה במים שהוחמו מעריו"ט וכמו שגזרו כן בשבת. וכתב הר"ן שלפ"ז גם בעלי התוס' שסוברים שאיסור החימום הוא מה"ת יסברו שגזרו על הרחיצה ביו"ט אף במים שהוחמו מעריו"ט. וכ"פ האגור בשם הרשב"א.

ולהלכה - כתב הבי"ד דנקטינן להיתר, וכ"פ בשו"ע שמותר לרחוץ כל גופו כאחת במים שהוחמו מעריו"ט. אך הרמ"א הביא שיש אוסרים הרחיצה ושכן נוהגין. וכתבו שו"ע"ר ומשנ"ב שאף שרוב הפוסקים ס"ל כדעת המתירים מ"מ נוהגין לאסור ואין לשנות המנהג. והוסיפו שה"ה שאסור להשתטף במים שהוחמו מעריו"ט.

ג. אופן המותר לרמ"א

אמנם בחי' הרשב"א (שבת מז. ד"ה ואין צריך) וכן בחי' הר"יטב"א (שם ד"ה נמצא) מבואר שאף לאוסרים הרחיצה ביו"ט במים שהוחמו בעריו"ט היינו רק כשרוחץ כל גופו כאחת, משא"כ כשרוחץ אבר אבר מותר לכו"ע לרחוץ במים אלו. וכ"כ הא"ה וכ"פ להלכה בשו"ע"ר ובמשנ"ב. וכ"כ בס' יו"ט כהלכתו שהגדרת אבר אבר היינו כל שאינו רוחץ בב"א רוב הגוף אלא מקצתו, ולכא' צריך להפסיק הקילוח בין מקצת חלק גופו לחלק נוסף שלא יהא כרחיצה בב"א.

א. דין בישול מים ביו"ט לצורך רחיצה

במשנה במס' שבת (נח) אי' לגבי אנשי טבריא שהביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין שאמרו להם חכמים "אם ביו"ט כחמין שהוחמו ביו"ט ואסורין ברחיצה ומותרין בשתייה". ומבואר שאסור לחמם מים לצורך רחיצה ביו"ט.

אמנם במס' ביצה (כא) אי' שביט הלל מתירים לחמם מים לצורך רחיצת רגליו. וביאר הר"ף (ביצה יא) שחימום מים לצורך רחיצת כל גופו לא התירו, ואילו חימום מים לצורך רחיצת רגליו התירו.

וביאר התוס' (שם ד"ה לא) והרא"ש שרחיצת רגליו וידיו הוא דבר השוה לכל נפש ולכן מותר לבשל בשבילו ביו"ט, משא"כ רחיצת כל גופו הוא רק למעונגים ואינו שוה לכל נפש ולכן אסור לבשל עבורו ביו"ט. [ובישול דבר שאינו שוה לכל נפש נחלקו בו הראשונים האם הוא איסור מה"ת, וכן סברו התוס' והמרדכי והחינוך, ואילו הרמב"ם וכן הר"ן בשם הר"ף והגאונים כתבו שהוא איסור דרבנן שגזרו כן].

וכ"פ הרמב"ם והטור והשו"ע (סי' תקי"א ס"ב) שאסור לחמם מים לצורך רחיצת כל גופו. ואפ"י לצורך רחיצת אבר אבר אסור. ואילו לצורך רחיצת פניו ידיו ורגליו מותר לחמם מים ביו"ט. וביאר הט"ז והמג"א והמשנ"ב הטעם כי רק רחיצת פניו ידיו ורגליו הוי דבר השוה לכל נפש ולא רחיצת כל גופו.

וכתב הבאה"ל דאף שבמשנה בביצה הלשון הוא "רגליו", אמנם בגמ' שבת לט: מובא הלשון "פניו ידיו ורגליו", וכ"כ שם רש"י והרמב"ם והמאירי, כי אברים אלו הם השוים לכל נפש. ומבואר מדבריהם שההיתר הוא רק לאברים אלו ולא לשאר אבר בגופו אפ"י שהוא רק מיעוט הגוף, כי אינם הנאה השוה לכל נפש. ולכן אף שבהל' שבת התיר הרמ"א הרחיצה אף שאר אברים כל שרוחץ רק מקצת גופו, מ"מ הכא דמירי מחימום מים ביו"ט שיי"א שיש בו איסור דאורייתא לא הגיה הרמ"א להקל בזה, אמנם הרא"ש והרשב"א כתבו להדיא שההיתר אינו דוקא בפניו ידיו ורגליו אלא ה"ה שאר אברים במקצת גופו, והשו"ע ביו"ד סי' קצ"ט ס"ו לגבי רחיצת מצוה ביו"ט כתב שמותר לרחוץ מקצת אברים במים שהוחמו ביו"ט, והש"ך שם הביא דברי החולקים שההיתר הוא רק לפניו ידיו ורגליו, אמנם בשו"ע"ר כתב הלשון "מותר לחמם מים ביו"ט בשביל רחיצת אבר אחד", ומשמע שלא דוקא פניו ידיו ורגליו אלא ה"ה שאר מקצת אברים.

והנה בזמנינו הרי רחיצת כל הגוף הוא דבר הרגיל ושוה לכל נפש, וע"י בבאה"ל (סי' תקי"א ס"ד ד"ה אין) לגבי הבערה לצורך שתית טוטי"ן [מין טבק] שכתב "דעכשיו שהרבה

קצות השולחן שכל מנהג זה של רחיצה בנהר יש להקל בו במקום צער.

ט. מסקנת הדברים

נמצא למסקנא שאף שאסור לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת כל גופו אלא רק לרחיצת פניו ידיו ורגליו [וי"א אף שאר אברים כל שרוחץ רק מקצת גופו], מ"מ במים שהוחמו בעריו"ט מותר לרחוץ ביו"ט, אלא שלדעת השו"ע מותר אף כל גופו כאחת, ואילו לדעת הרמ"א והמשנ"ב מותר רק כשרוחץ אבר אבר, [דהיינו בכל פעם מקצת גופו]. ובמים שהוחמו ביו"ט אפי' בהיתר אסור לרחוץ שאר אברים חוץ מפניו ידיו ורגליו, ולדעת האגרות משה ה"ה מים שהוחמו ביו"ט ע"י דוד שמש או בויל"ר דינם כמים שהוחמו ביו"ט ואסור לרחוץ בהם, אלא שלדעת הגרשו"א מים שהוחמו ביו"ט ע"י דוד שמש או בויל"ר דינם כמים שהוחמו בעריו"ט ומותר לרחוץ בהם אבר אבר אפי' כל גופו [היינו שרוחץ בכל פעם מקצת מגופו], ואף שנכנסים מים חדשים לדוד שמש מותר, ולדעת מרן השבט הלוי המיקל בזה יש לו ע"מ לסמוך. וההיתר הוא רק במרחץ שבביתו ולא במרחץ ציבורי. וזהו רק בתנאי שלא נדלק האש ע"י כניסת המים. ורק כשיש לו צער מחוסר הרחיצה שאז יש להקל במנהג שנהגו שלא לרחוץ כלל אפי' בצונן.

הוא רק חוץ למרחץ ולא במרחץ עצמו. וגם בבית החיצון שבמרחץ מותר רק להשתטף ולא ליכנס לתוך מים חמים, וכמב' בגמ' הנ"ל, וכ"כ הר"ן.

וביאר המשנ"ב שהוא חלק מגזירת הבלנין שגזרו חז"ל שמה יעשו איסור. וכ' בס' יו"ט כהלכתו בשם שו"ת אור לציון שמ"מ באמבטיה שבבית לא שייך "גזירת הבלנין", ולכן באופן שמותר רחיצה כנ"ל מותר אף באמבטיה בביתו אבל לא במרחץ ציבורי.

ה. המנהג שלא לרחוץ בשבת ויו"ט

הנה בסי' שכ"ו כתב המג"א (סק"ח) בשם מהרי"ל וכ"פ שם המשנ"ב שנהגו שלא לרחוץ אפי' בצונן את גופו בשבת, והביא שם כמה טעמים או משום סחיטת שער, או משום שנושא המים שעליו ד' אמות בכרמלית, או משום גזירת שט בגופו. וכ' הפמ"ג (סי' תקי"א א"א סק"ח) שאף ביו"ט יש לאסור זאת אף שלא שייך איסור טלטול, מ"מ משום חשש סחיטת שער אסור.

אמנם בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' עה) כתב שעיקר המנהג אינו אלא בכניסה לתוך מים כמו מקוה או נהר וכד', משא"כ לשפוך מים על גופו כעין מקלחת אינו בכלל המנהג, אך כתב שם שנהגו להחמיר גם בזה, ולכן כתב שיש להחמיר שלא במקום צער. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לב) הביא דברי

חדשים לדוד בעת שמוציא המים לרחיצה מ"מ מותר דכיון שא"א להוציא מים א"כ נכנסים מים אחרים א"כ כשמוציא מים לצורך אוכ"י נחשב הכל כצורך אוכ"י. וכן בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קכ"ט) התיר השימוש בדוד שמש באופן שמותרת הרחיצה, ובקובץ מבית לוי (ח"ד עמ' כד) ביאר דכיון שתולדות חמה הוא איסור דרבנן, וכאן הוא פס"ר דלא ניח"ל לכן מותר לצורך יו"ט.

אך צריך להדגיש בזה שבאופן שע"י פתיחת הברז נדלק האש ע"י החשמל, וכפי שנהוג בהרבה מקומות בחו"ל שע"י פתיחת הברז וכניסת מים חדשים נדלק מנוע החשמל ומבעיר האש לחמם את המים הנכנסים, בזה לא התיר השבט הלוי הנ"ל שהרי אינו איסור דרבנן של תולדות חמה אלא מעשה הבערה בידיים והוא איסור דאורייתא שאסור אף בפס"ר דלא ניח"ל.

ז. רחיצה במרחץ

אמנם רחיצה בבית המרחץ אסורה וכמש"כ הר"ן שאף להמתירים רחיצה ביו"ט וכנ"ל מ"מ אסור לרחוץ בתוך המרחץ דכן מבואר בגמ' (שבת מ). פקקו נקביו מעריו"ט למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף בבית החיצון. ומשמע שבבית הפנימי אסורה הרחיצה כלל. וכ"כ האורחות חיים שאפי' פניו ידיו ורגליו אסור לרחוץ במרחץ. וכ"פ השו"ע סי' תקי"א ס"ב שהרחיצה המותרת

ועד הכנסת אורחים
החסידי מנכ"מא מלוא
- מנבית תשרי תשפ"ה -

הרם תרומתך ביד רחבה וברוח נדיבה
ל'חברה שטוב'

המשרת את מאות האורחים מארה"ק ומחול' הבאים לשהות בצל הקודש

בניני הכנסת אורחים | הירות ואכסנויות | סעודות שב"ק ויו"ט | סעודות ימות החול

גש עוד היום לנציג בעירך וקה זכות של סעודה אחת או יום אחד בצל הקודש

ארה"ק: הרב זאב רייכמאן | לונדון: הרב ישכר דוב בארד | מאנטשעסטער: הרב יעקב סידנער | אנטווערפן: הרב יוסף דוד רייצנער
בארא פארק: הרב ישראל דוד ווייס | וויליאמסבורג: הרב חיים שלמה ברמ"ש פריעדמאן | מאנסי: הרב מעדיל וילבערשטיין

ברכת כתיבה ודתימה טובה - הנהלת הכנסת אורחים

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שבת שובה

האיזנו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (דברים לב, א).

ואמר כ"ק זקני (מנן מהר"ד ז"ע) ז"ל בהקדם דברי כ"ק אא"ז ז"ל מרן מהר"י ז"ע עה"פ (תהלים ק"ט פס) לעולם ה' דברך נצב בשמים, דברך - דיבור הוא קשה, מרמז למדת הדין, שאנו מבקשים לעולם ה', שבעוה"ז תהיה ההנהגה בשם ה' במדת הרחמים, דברך מדת הדין יהיה נצב בשמים, ועפ"ז פי" כ"ק זקני ז"ל האיזנו השמים ואדברה, היינו דיבור שהוא קשה שמרמז על מדת הדין יהיה בשמים, אבל ותשמע הארץ אמרי פי, שבארץ בזה העולם יהיה ההנהגה אמירה רכה, היינו במדת הרחמים.

ואפשר לומר בעוד אופן דהנהגה ראיתי מובא סיפור שהיה אצל רבי סעדי' גאון שפעם מצא אותו אחד מתלמידיו כשהוא מסגף עצמו ועושה גלגול שלג, ותמה התלמיד מאד על כך, מה חטא הרבי שצריך להסתגף כך, ואמר לו רבו על זה שמה שעושה גלגול שלג אינו מחמת תשובה על איזה עבירה חלילה, אלא שפעם אחת נסע לעיר אחרת והיה לאורח בבית אחד מתושבי המקום, ובעל האכסניא לא ידע מי הוא, ואעפ"כ כיבדו כראוי, אח"כ כששמעו אנשי העיר שרבי סעדי' גאון בא לעיר באו לקבל פניו וכבדוהו מאד, ומשראה בעל הבית שאורחו הוא רבי סעדיה גאון, נפל לפניו על הארץ וביקש ממנו מחילה שלא כיבדו כראוי, אף שבאמת גם מתחילה כיבד אותו, עכ"ז ביקש מחילה על זה שלא ידע מי הוא ולא כיבדו כפי ערכו הרם, שאם היה יודע מי הוא היה מכבדו עוד יותר. ואמר על זה רבי סעדי' גאון שלמד מזה שאפשר לעשות תשובה גם על מצוות ומעש"ט שהיה אפשר להיות יותר כראוי, ועל זה עושה תשובה ע"י גלגול שלג כדי לתקן את המעש"ט שהיה יכול להיות ביתר שלימות.

ובזה אפשר לומר הכוונה כאן דבאמת צריך להבין מה שהצדיקים הקדושים עשו סייגופים כאלה של גלגול שלג וכדומה, ומה חטאו שצריכים היו לסייגופים כאלו, אלא שכלפי שמיא אי אפשר לצאת ידי חובה, ולכן עשו תשובה על המעשים טובים והמצוות שעשו, וזה יש לומר האיזנו השמים ואדברה, דבאמת כלפי שמיא אי אפשר לאדם לצאת ידי חובה, דכלפי שמיא יש הנהגה של מדת הדין, עד שצריך להסתגף עוד ועוד, והנה הנהגה כזו היה שייך להצדיקים, אבל לאנשים כערכנו ותשמע הארץ אמרי פי, על ידי אמירה לבד, היינו על ידי עסק בתורה ותפילה ובהתבוננות וחשבון הנפש, בזה לבד אפשר לעשות תשובה כראוי.

יעזור השי"ת שנוכח לבני חיי ומזוני באין מחסור כל, ולשנה טובה ומבורכת בכל מיילי דמיטב רחמים וחסדים נחת וכל טוב.

סעודה א' שב"ק פר' האיזנו שבת שובה תשפ"ד בספה"ק תפארת עזיאל [בעהמ"ח היה תלמיד המגיד הגדול ממעורישט ז"ע ותלמידו היה הרה"ק רבי פישל מסטריקוב ז"ע] הרה"ק מסקווירא זצוק"ל היה חוזר על דבריו אלו, ח"ל, כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו (לב, א), הכוונה שע"ז הדבר עצמו מה שאני זוכה לקרוא בשם ה', על זה לבד הבו גודל לאלהינו, צריך ליתן שבח והודיה, וזהו ג"כ פי' הפסוק [שאומרים בתפילה כל יום] הודו לה' קראו בשמו, רצה לומר שמה שזוכין להיות קוראין בשמו הגדול ב"ה, על זה צריך הודאה בפני עצמו, ע"כ.

מתוך סעודה ב' שב"ק פר' האיזנו שובה תשפ"ד

הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא הוא אביך קנן הוא עשך ויכננך (לב, ו).

ובתרגום הא קדם ה' אתון גמלין דא, עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו. ואמר כ"ק אא"ז (מנן מהר"ש ז"ע) ז"ל להמתיק הענין קבילו אורייתא ולא חכימו, שבאמת כל החכמות של הגויים הם חכמה ללא שום תכלית, אבל התורה הק' אינו סתם חכמה, אלא מורה דרך, תורה מלשון הוראה שהוא מורה לישראל הדרך אשר ילכו בה, והוא עמא דקבילו אורייתא לשון מורה דרך ולא חכימו, שאינו סתם חכמה ללא תכלית.

ואפשר לומר עוד עפ"ד הרה"ק מבראדיטשוב ז"ע ע"ה כ' בפר' וילך (לא, כב-כד) ויכתוב משה את השירה הזאת וגו' על ספר עד תמם, דצריך להבין למה נקרא שירה, הרי כתוב כאן דברי תוכחה ומה שיהי' לעתיד לבוא, אלא דאמרנו חז"ל (פסחים פז) לא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, היינו שהתכלית של הגלות הוא שבני ישראל יעלו ויתקנו הניצוצות, והוא הענין שנקרא שירה, מרמז לשמחה, שאף שבני ישראל נמצאים בגלות יש בזה שמחה שעל ידי זה הם מתקנים ומעלים הכל עד שיהיה התיקון השלם, והוא עד

תומם, היינו שהגלות מכלה את הגויים על ידי שבני ישראל מעלים ומתקנים אותם.

ובזה יש לומר ג"כ דהנהגה אבהו"ק כ"ק זקני ז"ל וכ"ק אא"ז ז"ל כולם אמרו סליחות והתפללו בכל שנה ושנה, ועתה אנו אומרים ג"כ כסדר שוב ושוב, ויש להבין באמת מהו התכלית בזה, אלא שרואים שיש דברים שהם ענין של תיקון שצריך לתקן עד שיהיה התיקון השלם, וזה יש לומר עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו, דהנהגה באמת יש גם בגויים חכמות שהם לתכלית ותועלת מסויים, כמו חכמת הרפואה שעל ידי זה יכולים לרפאות אנשים, אבל ההבדל הוא שהתכלית של חכמת התורה הק' הוא התיקון השלם, ותכלית זו יש רק בחכמת התורה ולא בשאר חכמות, והוא גם הטעם שאנו אומרים שוב ושוב ושוב הסליחות והיוצרות, ומאריכים בזה כגון בשחרית של יוה"כ שאומרים עוד ועוד, ובוודאי יש בזה מחילה וסליחה, אבל התכלית של הכל הוא ענין תיקון שצריך לתקן, ונעשה זה התיקון על ידי שאומרים כ"כ הרבה, ובזה יש לומר ג"כ הכוונה קחו עמכם דברים ושובו אל ה' (הושע יד, א), דבוודאי יש לעשות מה שצריך כדי לשוב אל ה', אבל עצם אמירת דיבורים, לפני השי"ת יש בזה תכלית בפני עצמו שיש בזה תיקון.

המנהג היה לברך בשבתות אלו ברכת בני חיי ומזוני ולפרשם וכו' יעזור השי"ת שנוכח לשנה טובה ומבורכת בכל מיילי דמיטב, ונוכח כבר לשנת גאולה וישועה ויימשך עלינו שמירה עליונה מתוך נחת וכל טוב.

סעודה ג' שב"ק פר' האיזנו שבת שובה תשפ"ד

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

שבת שובה

ב"ק מרן מהר"א ז"ל

האזינו השמים ואדברה וגו'. במדרש רבה (ה"ב' א') הלכה אדם מישראל שהיה חושש באזנו מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת וכו', רבנן אמרי מבקש אתה שלא לחוש באזניך ולא באחד מאיבריך הטה אונך לתורה ואת נוחל חיים, מנין שנאמר (ישעיה נה, א) הטה אונכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם וכו', רבי לוי אמר האזן לגוף כקינקל לכלים שכן הקינקל כמה כלים ניתנין עליו ואת נותן מוגמר תחתיו וכולם מתעשנים, כך מאתיים וארבעים ושמונה איברים שבאדם הזה על ידי האזן כולן חיים, מנין שנאמר שמעו ותחי נפשכם וגו' ע"ש.

וילח"ב כונת המדרש דהיל"ל הטה אונכם ולכו אלי ותחי נפשכם, למה אמר שמעו ותחי נפשכם, וי"ל

על פי דברי אאזמו"ר ז"ל שאמר, דאיתא בגמרא כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכן בכל הקרבנות ע"ש בסוף מנחות (ק"י ע"א), כך בפרשת עונשין ותוכחות הכתובים בתורה אם לומד תורה וממשיך עליו פחד ה' מהדר גאונו אז נשמרים בעזר ה' ממה שצריך להשמה, אד"ק ז"ל.

זה י"ל בכונת המדרש, מבקש אתה שלא לחוש באזניך ולא באחד מאבריך הטה אונך לתורה ואת נוחל חיים, כי על ידי לימוד התורה נשמרים מכל זה. ואח"כ אמר, האזן לגוף כקינקל לכלים וכו' כך רמ"ח אברים שבאדם הזה על ידי האזן כולם חיים, כי התורה כלולה מהכל שנותן חיות בכל האברים ונשמרים מהכל, וכמו דכתיב שמעו ותחי נפשכם, שאזן מרמז על שמיעת ד"ת.

ב"ק מרן מהר"ש ז"ל

האזינו השמים ואדברה (לב, א). מצינו (עוקצין פ"ג מ"ב) עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות. ואין מובן למה נכתב בלשון צדיק וצדיק, וגם, למה המספר ש"י. והפירוש הוא, דידוע דאם אין חלילה מי שיקבל מהצדיק או אין הארה להצדיק מלמעלה, וכך שמעתי ממו"ח שאמר בשם המגיד מסקאהל שאמר בשם מו"ר רבי דוב ממעזריטש, דבעת שבא להבעש"ט ורצה ליסע ממנו לא הסכים לזה, ועכבו כמה זמנים, ושאל לו על מה זה מעכבו, והשיב לו שמוחו הוא מעין הנובע, ובמעין יותר ויותר ששואבים ממנו הוא נובע יותר.

ואמר שזה הוא הפירוש, האזינו השמים, אז תיכף ואדברה, בלי שום הכנה - שורש הדיבורים, דאי אפשר להצדיק לזכות להתעלות המדריות אלא כשיש לו למי להשפיע. וזה הפירוש (ישעיה נ, א) הצדיק אבד, היינו שבאד חלילה האורות עליונים, מחמת ואין איש שם על לב, שאין מי שישם על לבו דבורו של הצדיק, ולכן אין הצדיק מקבל.

ראינו שאין ניכר כתר העליון רק על ידי הצדיק עם מי שיקבל מן הצדיק, ולכך מביא במשנה לשון לכל צדיק וצדיק ש"י, ב' פעמים ש"י מספרו 'כתר', שע"י הצדיק וכלל ישראל ניכר כתר עליון, לזה עתיד להנחילם.

ושמעתי ממו"ח שאמר בשם המגיד, הא מצינו בזהר (ח"א קכ"ג ע"ב) ארבע מאות עלמין, ובגמרא איתא ש"י. ואמר, הצדיק מצדו זוכה לתשעים כמנין צדיק, וש"י מנחיל אותו השם בירושה שלא מצד מעשיו, שהוא ביחד ארבע מאות.

ב"ק מרן מהר"ד ז"ל

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (לב, א). ופירש כ"ק אדמו"ר מרן מהר"ד ז"ל עפ"ד אביו הקדוש זי"ע, שפי' הפסוק (תהלים קיט, פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים, דברך הוא דין, כי דיבור הוא לשון קשה (מכות י"א ע"א), והשם הוי"ה הוא רחמים, וע"ז אנו מתפללים לעולם ה', היינו שבעולם הזה ינהוג הש"ת במדת הרחמים, ואילו דברך נצב בשמים, ר"ל בשמים יתנהג עם המלאכים במדת הדין.

זה הכוונה, האזינו השמים 'ואדברה', היינו שמדת הדין יהיה בשמים, ותשמע הארץ 'אמרי' פי' היינו אמירה שהוא חסד ורחמים יהיה מתנהג בארץ.

ב"ק מרן מהר"א ז"ל

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וגו', כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו (לב, א-ג). וי"ל על פי מה שאמרתי כמה פעמים בשם א"א ז"ל, דאיתא ברמב"ם (תשובה פ"א ה"ב ה"ד) כי על ידי שעיר המשתלח נתכפר מה שאין יום כיפור מכפר. וממילא כיון שהתורה מכפרת כמו שעירים אם כן גם שעיר המשתלח בכלל, אם כן ממילא על ידי התורה נתכפר הכל ונתקן בחיים חיותינו, אד"ק ז"ל.

זה י"ל, האזינו השמים 'ואדברה' - דיבור קשה (עי' מכות י"א ע"א), ותשמע הארץ אמרי פי, היינו על ידי התורה, תזל כטל אמרתי, כי אמירה היא לשון רכה, על ידי התורה נתקן הכל ונמשך חסדים ורחמים. כי שם ה' אקרא וגו', ברש"י ז"ל פר' בראשית (א, א) בראשית ברא אלקים - ולהלן הוא אומר (שם ב, ד) ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, ע"ש. זה י"ל, כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו, ומזכיר שם זה של רחמים מקודם, שהקדים הקב"ה מדת הרחמים כדי להמשיך חסדים בעולם ושנוכל לתקן הכל בשלימות.

בס"ד

הכרזה בשם כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אחר שטייעדיגע תורה מוצאי שמחת תורה דהאי שעתא תשפ"ד לפ"ק

אמר מר"ש לגבאי הרה"ח ר' ישראל מילר שיחי' שיכריז בענין מורא מקדש

די ענין פון נישט רעדען ביים דאווענען, מ'דארף סטנען זיין צוויי דריי מענטשען ס'זאל זיי אנגיין, זיי זאלען נישט לאוען רעדען ס'זאל זיין שטיל ביים דאווענען בתבליית השלימות, סיי די קיערעך און די עלטערע און די בחורים. מ'זאל נישט רעדען ביים דאווענען נישט רעדען ביי די הקפות, מ'פוז ס'חוק זיין דעם ענין, רעדען וועגען דעם ענין.

והכריז הרה"ח ר' ישראל שיחי' בנוכחות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

די רבי זאל זיין געזונט בעט מעורר זיין דעם גאנצען עולם, וועגען דעם ענין פון מורא מקדש, מ'זאל נישט רעדען ביים דאווענען, אין מ'זאל עס אהן נעמען אויף גאר א שטרענגע אופן בשום פנים ואופן, סיי יונגערהייט, אין סיי די בחורים.

מ'קומט אריין אין בית המדרש, שטעלט מען זיך דאווענען אין נישט רעדען קיין שיחת הולין בשעת'ן דאווענען, אין נישט בשעת קריאת התורה, אין דעם זכות וועט די אייבישטער העלפען מ'זאל געהאלפען ווערען בתשועת עולמים.

עשולחן עליונים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

שבת שובה

האיזו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. יבואר עפ"י מ"ש בגמ' מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים איננו כפשוטו דהא עינינו הוראות כמה אנשים שיש בהם יראת שמים ודברי תוכחתם אינם נכנסים בלב השומע להיות דבריהם נשמעים אך הענין הוא עפ"י ששמענו אומרים מהרב המגיד מקאזניץ זלה"ה בהיותו פועל ישועות בעניני הדבוקים ר"ל שהיו שומעים לו להפריד מהם והי' הדבר לפלא בעיני כל רואיהם והי' אומר בזה הלשון זה אינו חידוש שהם שומעים וציייתים לקולי כי בשמים ממעל המה יודעים כח הצדיק כפי דברי הוזה"ק שמכריזי' בכל יום הבו יקר לדיקונא דמלכא, אבל בעוה"ז נמצאו כמה רשעים קשי עורף אשר מאנו לקחת מוסר. וז"ש מי שיש בו יראת שמים פי' שמתיראים ממנו בשמים מחמת הכרח הנ"ל יכול להיות גם למטה דבריו נשמעים וז"פ הפ' האיזו השמים ואדברה אם מאזינים קולי בשמים, כי כאשר פתח משרע"ה פי' בדברי תורה הי' משתיק כל צבא מרום לשמוע בקולו איז גם בעוה"ז דבריו יעשו פרי ותשמע הארץ אמרי פי כנ"ל.

הגלגלים שמוליקים את העולם ומשתנים בכל עת עכלה"ק. וזהו זכור ימות עולם היינו ליקח לעצמו ראייה מן הגלגלים המנהיגים את ימות עולם שהם ימי בראשית או בינו שנות דור דודו, על ידי זה תבין ההשתנות שבכל דור דודו ובכל פעם צריך לעבדו בדרך אמת לפי העת והזמן.

אמרי נועם

לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם. הנה מדרך פשוטי עם אשר בימים הנוראים ראש השנה ויום הכפורים המה מלאים יראת ה' מחמת אימת הדין אבל בבוא ימי חג הסוכות זמן שמחתינו אז נדמה להם אשר הותר להם הרצעה חלילה ובפרט בימים אחרונים שעוסקים באכילה ושתיה יותר מדאי ובאים לידי קטטות ומריבות על ידי זה, אמנם זאת הוא לסימן אות אשר גם יראתם בימי ראש השנה לא היתה יראה שלימה, כי אם היתה יראתם בשלימות גם בימי השמחה לא היו עוזבים את יראתם רק כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תנב"א רבה ג, א) שמחתי מתוך יראתי נמצא מזה אשר הנסיון והבחינה אם קיים מצות שופר בראש השנה כראוי ביראה אמיתית הוא אות וסימן הימים האחרונים הבאים עלינו לטובה.

אמרי נועם

ישיבת לומדי תורה דחסידי סמנובסק בעלזא

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

קול ששון

ברכת מו"ט לתרומי תרומת הקודש לרגל השמחה במעונם

<p>כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א</p> <p>הרה"צ ר' ישכר דוב ווקח שליט"א הרה"צ ר' יוסף מאיר ווקח שליט"א הרב חגיגת י"ט לפא רוקח שליט"א להולדת הנינה/הנכדה/הבת</p> <p>פרנסי הישיבה</p> <p>הרה"ג ר' שלום צבי ענגלענדער לאנדאן ראש כוללנו לתורה לאנדאן לישואי הנדה בת בני הרה"ג ר' אברהם בארא פארק להולדת הנדה אצל בני מוה"ר ישכר דוב מאנסי הרה"ח ר' אהרן אלי' אדלר ויליאמסבורג מזב הישיבה בארז"ב לאיווסי הנדה</p> <p>הברי תרומות הקודש</p> <p>הרה"ח ר' דוד פראנד לאנדאן לישואי הנדה הרה"ח ר' אלעזר פרידמאן אנטווערפן לישואי הנדה ולהינס הנך לעוה"ט</p> <p>תומכי הישיבה</p> <p>מוה"ר אהרן דוד איוונברג בית שמש מוה"ר יחזקאל ריינפלד בני ברק מוה"ר חיים שלמה פרידמאן בארא פארק לישואי הנך</p> <p>מוה"ר מרדכי אדלר ויליאמסבורג מוה"ר י"ט צבי גליק לאנדאן מוה"ר יעקב ליב רייכמאן בני ברק לאיווסי הנך</p> <p>מוה"ר ישכר בעריש בראנדער לאנדאן מוה"ר אברהם צבי שפיטצער לאנדאן לאיווסי הבת</p>	<p>מוה"ר אלי' ענגלענדער שליט"א לאנדאן מטרון הישיבה להולדת הנינה ולשואי הנינה ולאיווסי הנך הרה"ח ר' פנחס נפתלי ענגלענדער לאנדאן לאיווסי הנדה הבת"ח מרדכי ג"י בן בני מוה"ר שלום בני ברק</p> <p>הרה"ח ר' אהרן דוד גליק לאנדאן להולדת הנך ולאיווסי הנדה הרה"ח ר' ישראל מילר בני ברק להולדת הנינה</p> <p>מוה"ר יעקב אברהם בארד לאנדאן מוה"ר משה חיים גליק לאנדאן מוה"ר שמואל יעקב האפמאן מאנטשעסטער מוה"ר משה ישעי' אלי' שווארץ לאנדאן להולדת הנך</p> <p>מוה"ר אייזיק רייזל איוונברג בית שמש מוה"ר אהרן (בר"ם) בארד ירושלים מוה"ר אברהם שלמה גליק ירושלים מוה"ר נפתלי אלימלך (בר"ם) ליפשיץ לאנדאן מוה"ר חיים שלמה פרידמאן ביתר להולדת הבת</p>
<p>עטרת זקנים</p> <p>הרה"ח ר' יעקב הרשטיק הרה"ג ר' אשר זעליג לוריא הרה"ח ר' שמעון אברהם מאנדל הרה"ח ר' אליקים א. פרידמאן הרה"ח ר' נפתלי רייכמאן הרה"ח ר' משה רייכמאן הרה"ח ר' פנחס רייכמאן הרה"ח ר' דניאל שפיטצער הרה"ח ר' מנחם שפיטצער הרה"ח ר' יעקב משה חיים שפרונג</p>	<p>הרה"ג ר' אברהם בראנדער הרה"ח ר' יעקב יחזקאל בראנדער הרה"ח ר' פנחס נפתלי בראנדער הרה"ח ר' י"ט צבי גליק הרה"ח ר' יחזקאל יוסף גליק הרה"ג ר' חננאל ריינפלד הרה"ח ר' ישראל משה ריינפלד הרה"ח ר' ישראל האכמיצער הרה"ח ר' אלעזר (בר"ם) האפמאן הרה"ח ר' אשר יוסף האפמאן</p>
<p>פרנס הישיבה להודש אלול</p> <p>מוה"ר אלי' ענגלענדער שליט"א לאנדאן מטרון הישיבה לע"ג חמיו הרה"ח ר' אליקים נצייל ב"ר שלום ל"ה בערוצג נלבי"ע ס' תשרי תשל"ח ולרגל השמחות במעונו</p>	

בשלמא בנח וביציאת מצרים ניחא שהיו אומרים שלא היו מניחין אבל במיתתו של משה איך לא היו מניחין אותו למות ויש לומר שהפירוש הוא שישראל היו אומרים שלא היו מניחין כו' מפני שכל ישראל היו מתעצמן בכל כוחם להתפלל עליו ובתפלתם היו מבטלין הגזירה הראה להם הקב"ה שגזירה קשה היא שאין יכולים לבטל אפילו בתפלת כל ישראל.

ח' הרי"ם

עם נבל ולא חכם וגו'. בתרגום פירש עמא דקבילו אורייתא ולא חכימא הפירוש הוא כי לו חכמו ישכילו במצותיו לא היו צריכין לקבלת התורה כי הרמ"ח איברים היו עושים מעצמם עושים הרמ"ח מצוות עשה והשס"ה גידים היו מעצמם נסוגים אחור מלעבור על השס"ה לא תעשה, וכמו שמצינו (קידושין פ"ב ע"א) שקיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה.

בארת המים

ויכתוב משה את דברי השירה הזאת על ספר עד תומם. דאמר רבותינו ז"ל לא גלו ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים דישאלו מעלים הנצוצות הקדושה שבתוך האומות ועי"ז נוטלים מאתם כל הנצוצות, להכי נקרא דברי משה שאמר בפ' האזינו שירה שרומז על שמחה הגם שנאמר בו שישראל יהיו בגלות אף על פי כן הגלות גופא הוא שמחה שיעלו ישראל נצוצות הקדושה מאתם ואז בכלות מאתם הקדושה ממילא יכלו, והוא וכתוב משה את דברי השירה הזאת שנקרא שירה שמורה על השמחה הגם שנאמר בו גלות לזה אמר עד תומם פי' שהגלות גורם להאומות כליה כי ישראל מעלין מתוכם נצוצות הקדושה.

קדושת לוי

שימו לבבכם לכל הדברים וגו' כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם

ובדבר הזה תאריכו ימים וגו'. יל"ד מהיכי יעלה על הדעת שיהי' דבר ריק ורש"י פי' שימו לבבכם שצריך שישים כל עיונו ושכלו להתבונן בתורה להבינה על בורי' ואמתתה. והנה בדברים שאינם נוהגים אחו"ל מ"מ דרוש וקבל שכה, דמעלה עליו הכתוב כאלו קיים אותה המצוה וכאלו העמיד משכן וקרשיו והקריב עולה וכדומה, ואמנם בשירת האזינו שכולה תנאי על עע"ז וכדומה יאמרו נא ישראל לא נעבוד ע"ז ולא נקבל קללות ח"ו ומה בצע בעסקינו בה ומה שכה נקבל מעלה עליו כאלו חלילה עבדנו ע"ז חלילה לנו לומר כן, ולהשמר מזה אמר מרע"ה שימו לבבכם לכל הדברים ועיינו בה בעיון ודרוש כי לא דבר רק הוא כי בקללות טמונים ברכות ובדבר ודיבור הזה תאריכו ימים.

חתם סופר

האזינו השמים ואדברה וכו' ג"ל עד מוסר האזינו השמים ואדברה כשאתה מאזין ושומע איזה דבר הנוגע לנשמה כי השמים בגי' נשמה, אזי ואדברה, אבל ותשמע הארץ פי' כשאתה שומע איזה דבר ארצות, אז אמרי פי' פי' תסגיר פיך דאמרי הוא לשון אימרא {תענית דף יא, ע"ב} וכי תאמרו מהיכן נתפרנס אם לא נדבר דברי ארצות, ע"ז אמר הפסוק אח"כ יערוף כמטר לקחי דהיינו תורה שהוא לקח טוב, תערוף ותשמע בפרהסיא כמטר הזה שהוא יורד לעין כל, תזל כטל אמרת, פי' אמרי ארציות מה שאתה סוגר פיך ממנו תבוא לך כטל הזה שאין שום ברי' רואה אותו מתי וממה יורד כן תבוא לך פרנסה ולא תדע מאיזה סיבה בא בעור אלקי סיבת כל הסיבות.

אור ישע

ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות. ג"ל עפ"י"מ דאיחא במדרש שאלה אסתר מפני מה נחחייבו ישראל כליה א"ל מפני שנעשו מ"ך ור"ש באותה שעה אמרה אלי אלי למה עזבתני, ופירש מחריש מאוסטרפאלי כי עיקר קיומן של ישראל משם אל"י שבשמן, וכ"כ מיכאל שר שלהן משם אל שבשמו וכשישראל זכאין כתיב מיכאל ש"י-כ"ם היפך ר"ש מ"ך וכשחטאו נסחלק שם אלי ממיכאל ומישראל נשאר מ"ך ר"ש ולכן אמרה אסתר אלי אלי למה עזבתני עכ"ל. והיינו ויאמר אסתירה פני מתם היינו האותיות של שמות המדברים ממני מהם חיינו אלי מישראל ואז אראה מה אחריתם כי בודאי לא יצליחו אז.

ישמח משה

ה' בדר ינחנו ואין עמו אל נכר. יש לפרש בהקדם מה שפירשנו הפסוק עין לא ראתה אלקים וזולתך יעשה למחכה לו, דהנה יש צדיק שרוצה להיות נזהר מפניות ולכן עושה כל מעשיו בהתבודדות במקום אשר אין רואה למען ינצל מהרהורים שלא לשמה ברם לפעמים הרי צריך בהכרח להיות בין הבריות כגון בשעת תפלתו וכדומה ודואג הוא היאך ינצל מפניות ואכן כשה' ברחמי רואה כשרון מחשבתו מושיע הוא לו גם כשנמצא בקרב רבים שיהא נחשב בעיניו כאילו הוא ביחידות ואין רואה, חזו עין לא ראתה אלקים וזולתך יעשה למחכה לו, הכוונה שה' יעשה לצדיק המחכה לו שגם כשהוא בקרב רבים יהא בעיניו כאילו עין לא ראתה זולת אלקים. וזהו הרמז ה' בדר ינחנו היינו שה' יהא בעזרו או שיוכל להיות בהתבודדות או שידמה לו כאילו עין לא ראתה והוא בדר באין רואה, ואז ממילא ואין עמו אל נכר היינו פניות ומחשבות שלא לשמה.

נועם מגדים

וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם. י"ל דהנה שמעתי מחכם א' דכשהשי"ת דן את האדם לפי מעשיו אינו דן אותו כאילו ראה זאת רק כמו עפ"י עדות, אבל היסטוריים שמקבל האדם היא אצלו ית' בראיה ממש, וי"ל ד"ש וירא ה' וינאץ וגו' ויאמר אסתירה פני מהם כאילו אינני רואה זאת בעצמי, אבל אראה מה אחריתם דזה וודאי יהי' בראי' ממש.

אך פרי תבואה

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה וגו'. פירש"י ז"ל בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה נאמר בנח (בראשית ז' ג) בעצם היום הזה בא נח וגו' במראית אורו של יום וכו' אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו וכו' ע"ש. ויש לדקדק

יושבי ביתך

סדרת לימוד | שיעורי הנחמה ברבים

עשרת ימי תשובה בצילום ד"ר מרן אדמו"ר שליט"א

הננו להודיע על זמני השיעורים

בטענת סדרי הלימוד בימי' בין כסה לעשור' הבע"ט
בזיכר הגרויסע שו"ב שבננו ביהמ"ד החדש

השיעורים יתקיימו בין מנחה למעריב
מנחה 6:05, שיעור בשעה 6:30

יום ב' - ה' תשרי
התורה והספיק

נפתלי ערלאנגער
מחבר רב | דברי חזון והתעוררות

יום ג' - ו' תשרי
התורה והספיק

יעקב מייזליש
מחבר רב | מנחת יצחק אב"ד לפר סליטא
דברי חזון והתעוררות

יום ד' - ז' תשרי
התורה והספיק

יצחק דוד אלתר
מחבר רב | מן ב"ק אדמו"ר ה"פ סט"ס מנח"י
דברי חזון והתעוררות

ציבור שוחרי התורה ומבקשי הלכה מוזמנים

בברכת כתיבה וחינוך טובה

פרנס השבוע

בין נסה לעשור / מסכת חולין פה. - פז.

יוחק לכבוד ולתפארת כבוד הנגיד החסיד המפוי עמוד הצדקה והחסד

מו"ה ר' אלי' ענגלענדער שליט"א

ראש וראשון לכל דבר שבקדושה ומעמודי התווך של חברתינו הק' לונדון יצ"ו

אשר הרים נדבתו בקודש למפעלות החברה להגדיל תורה ולהאדירה לעילוי נשמת אשתו האשה החשובה

מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' אליקים געציל ז"ל נלב"ע ו' תשרי תשפ"א

•

ולעילוי נשמת חמיו

הרה"ח ר' אליקים געציל ז"ל בהרה"ח ר' שלום ז"ל בערגער נלב"ע ערב יזה"ק תשל"ח ת.נ.צ.ב.ה.

זכות החזקת התורה יהא עלי' לנשמתם בגנז"מ, ויעמוד לו ולזרעו אחריו ללכת בדרכם וללמוד ממעשיהם ולראות רב נחת מכל יוצ"ח

פרנס היום

יום ג' - ו' תשרי / חולין דף פו.

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' אליקים געציל ז"ל נלב"ע ו' תשרי תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה הרה"ג ר' פנחס נפתלי שליט"א

זכות החזקת התורה יהא עלי' לנשמתה בגנז"מ, ויעמוד לו ולזרעו אחריו ללכת בדרכיה וללמוד ממעשיה ולראות רב נחת מכל יוצ"ח

פרנס היום

יום ג' - ו' תשרי / חולין דף פו.

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' אליקים געציל ז"ל נלב"ע ו' תשרי תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה הרה"ג ר' שלום צבי שליט"א

זכות החזקת התורה יהא עלי' לנשמתה בגנז"מ, ויעמוד לו ולזרעו אחריו ללכת בדרכיה וללמוד ממעשיה ולראות רב נחת מכל יוצ"ח

פרנס היום

יום ג' - ו' תשרי / חולין דף פו.

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' אליקים געציל ז"ל נלב"ע ו' תשרי תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י משפחת בנה הרה"ח ר' ישכר דוב זצ"ל

זכות החזקת התורה יהא עלי' לנשמתה בגנז"מ, ויעמוד להם ולזרעה אחריה ללכת בדרכיו וללמוד ממעשיו ולראות רב נחת מכל יוצ"ח

פרנס היום

יום ג' - ו' תשרי / חולין דף פו.

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' אליקים געציל ז"ל נלב"ע ו' תשרי תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה הרה"ג ר' יעקב יהושע שליט"א

זכות החזקת התורה יהא עלי' לנשמתה בגנז"מ, ויעמוד לו ולזרעו אחריו ללכת בדרכיה וללמוד ממעשיה ולראות רב נחת מכל יוצ"ח

פרנס היום

יום נ' פרשת האזינו נז' אלול - חולין פד.

הרה"ח ר' מאיר טרויבע הי"ו ביתר

לרגל היכנסו בנו

הבה"ח הנוך משה ני"ו לעול התורה והמצוות

ישא נא ברכותינו הנלהבות בזכות החזקת התורה שירווח ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה ויעלה מעלה מעלה על במתי התורה היראה והחסידות

חברת הונו תורה - ישכר באהליך דקהל חסידי מכונקא בעלזא בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יתן ה' את הברכה

ברגשי הכרת הטוב מרוממים מגישים אנו ברכותינו הנלהבות, להאברכים החשוב צנמ"ס, היונים בתורת ה' בחשיכה כאורה, חו"ב טובא בחד"ת, מוכתרים בכתר תורה ובכתר שם טוב לשם ולתהילה

הרב אשר ליברמן שליט"א

הרב יהודא בראנסדאפער שליט"א

הרב אלי' שמוטיץ שליט"א

ושאר עורכי הגליון

לעת תחילת השנה, מבעים אנו ברכות לומדי התורה, על התמסרותם העצומה יומם ולילה לפאר הגיליון במאמריהם הנכבדים מלאי זיו ומפיקים נוגה, מלאים מון אל זון במילין דאורייתא ובכירורי הלכה, להנאת מאות הלומדים יתברכו ממעון הברכות, שיזכו להמשיך לשבת באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת, ויפצו מעינותיהם חוצה המברכים בשם מאות הנהנים ממאמריהם הנהלת החברה

נדבת

הרה"ג ר' משה יהושע ענגלענדער שליט"א ירושלים

לרגל שמחת הולדת הבן ני'

יזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים וירווח ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה

נדבת

הר"ר חיים שלמה (ברמ"ש) פריעדמאן הי"ו וויליאמסבורג

לרגל שמחת הולדת הבת שתהי'

יזכה לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים וירווח ממנה ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה

נדבת

הרה"ח ר' אליעזר האפמאן שליט"א ביתר

לרגל היכנסו בנו הבה"ח צבי הלוי הי"ו

לעול התורה והמצוות יה"ר שיעלה מעלה מעלה על במתי התורה היראה והחסידות וירווח ממנו ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה

יושבי ביתך

סדרי לימוד | שיעורי תורה ברבים

עשרת ימי תשובה בצילא דכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יחזק חקק

מני-מרק ת"ו

תח"ת 31

כ"ד אלול תשע"ט

בעודה"י

בחסדי השי"ת נוסדה זה כמה שנים חברת 'יושבי ביתך',
במסגרתה נקבצים ובאים כל קהל עדתנו שיחי, בעשרת ימי
תשובה, לעסוק בדברי תורה ולהתדבק בדרכי הצדיקים כאיש
אחר בלב אחד.

ועתה היות ודברי תורה צריכים חיזוק להרבות את קול
התורה בבית מדרשינו, ע"כ איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר
חוק, להגדיל תורה ולהאדירה ביתר עון.

ובזכות תלמוד תורה דרבים, נזכה כולנו להתברך בכוח"ט שנה
טובה ומתוקה ומבורכת בכל מילי דמיטב, וזכות רבוה"ק יגן
עלינו לשנת נאולה וישועה ועת פקידה כב"א.

דברת בלמכך אין שליט"א
יחזק

קריאת
קודש
מכ"ק
מרן
אדמו"ר
שליט"א